

Samorząd
Województwa Opolskiego

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLE

Obserwatorium Integracji Społecznej

45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C

TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259

OIS.4011-2-2/14

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2013 r.

Opole, maj 2014

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	4
1.1 Podstawowe dane demograficzne	4
1.2 Warunki życia ludności	10
1.3 Osoby niepełnosprawne w woj. opolskim	12
1.3.1 Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi wg <i>Narodowego Spisu Powszechnego 2011</i>	15
1.4 Rynek pracy w woj. opolskim w 2013 r.	17
1.5 Ubóstwo w woj. opolskim	21
1.5.1 Ubóstwo – najważniejsze wskaźniki	21
1.5.2 Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim w 2013 r.	25
1.6 Infrastruktura społeczna	27
1.6.1 Lokale socjalne	27
1.6.2 Instytucje opieki nad dziećmi do lat 3 w latach 2011 – 2013 w Polsce i woj. opolskim ...	28
1.6.3 Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2012/2013 w Polsce i woj. opolskim	31
1.6.3.1 Informacje ogólne	31
1.6.3.2 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-4 lat	32
1.6.3.3 Placówki wychowania przedszkolnego w woj. opolskim	32
2. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim	34
2.1 Liczba osób i rodzin – świadczeniobiorców pomocy społecznej	34
2.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	35
2.3 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – zadania gminy	39
2.3.1 Asystenci rodziny	39
2.3.2 Placówki wsparcia dziennego	40
2.4 Klienci powiatowych centrów pomocy rodzinie	40
2.4.1 Rodzinna piecza zastępcza	41
2.4.2 Instytucjonalna piecza zastępcza	43
2.4.3 Dzieci w pieczy zastępczej	44
2.4.3.1 Wiek dzieci w pieczy zastępczej	46
2.4.3.2 Okres przebywania w pieczy zastępczej	46
2.4.3.3 Powody umieszczania dzieci w pieczy zastępczej	47
2.4.4 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	47
2.5 Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)..	48
2.6 Formy pomocy – zadania gminy i powiatu	50
2.7 Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i woj. opolskim w 2012 r.	51
2.8 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	52
2.8.1 Domy pomocy społecznej	52
2.8.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku	56
2.8.3 Dzielne domy pomocy	57
2.8.4 Usługi opiekuńcze	58
2.9 Inne rodzaje pomocy i świadczeń	62
3. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	63
3.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	64
3.1.1 Pracownicy socjalni	64
3.1.2 Kadra kierownicza	68
3.1.3 Pozostali pracownicy	68
4. Struktura organizacyjna pomocy społecznej w woj. opolskim	69
5. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)	72
5.1 Zadania gminy	72
5.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	73
5.3 Zadania gmin i powiatów – razem	75
6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	77
6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2013 r.	78
7. Projekty współfinansowane z UE	80
7.1 Realizacja projektów w ramach PO KL w latach 2008 – 2013 w woj. opolskim – Priorytet VII -Działanie 7.1	80
7.2 Realizacja projektów OPS i PCPR w ramach PO KL w latach 2011 – 2013 w woj. opolskim	81
8. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2013 r..	84
9. Wnioski	90
10. Rekomendacje	97
11. Aneks do <i>Oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2013 r.</i>	99

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej to coroczne opracowanie, które przygotowuje samorząd województwa do 30 czerwca i przekazuje właściwemu wojewodzie do 31 lipca.

Obowiązek opracowania regionalnej *Oceny zasobów pomocy społecznej* wprowadzono nowelizacją ustawy o pomocy społecznej w 2011 r.¹

Zgodnie z zapisami ustawowymi tegoroczną, regionalną *Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2013 r.*, podobnie jak w ubiegłych latach, opracowano w Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS.²

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2013 r. zawiera wszystkie obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej.

Wszystkie oceny zasobów pomocy społecznej (gminne, powiatowe i regionalne) wraz z rekomendacjami mają stanowić podstawę do planowania budżetów na pomoc społeczną na następny rok.

Niniejsza *Ocena* zawiera dane i informacje pochodzące z gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r. zamieszczonych w wersji elektronicznej w Centralnej Aplikacji Statystycznej oraz innych źródeł (GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, MPiPS, WUP, OUW w Opolu, materiałów własnych Obserwatorium Integracji Społecznej i ROPS w Opolu). Jednocześnie, w sytuacji braku danych w *ocenach* gmin i powiatów lub ich rzetelności przeprowadzono weryfikację przedstawionych danych, które następnie przyjmowano do ostatecznych wyliczeń i wskaźników wojewódzkich.

W związku z tym:

- podane w niniejszej ocenie instytucje pomocy i integracji społecznej to jednostki prowadzone tylko i wyłącznie przez samorząd terytorialny lub na ich zlecenie;
- do szczegółowych wyliczeń, uwzględniających liczbę ludności woj. opolskiego w 2013 r., wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego wg stanu na 31 grudnia 2013 r. (ogólna liczba ludności woj. opolskiego w ocenach zasobów pomocy społecznej jest mniejsza ze względu na podanie przez gminy jedynie liczby osób zameldowanych na pobyt stały, bez osób faktycznie zamieszkałych, co oblicza GUS).

¹ Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. nr 81, poz. 440) zaczęła obowiązywać od 3 maja 2011 r.

² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna (dawniej SAC) to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, który wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego

1.1 Podstawowe dane demograficzne ³

Według GUS na koniec grudnia 2013 r. województwo opolskie zamieszkiwało 1 004 416 osób (o 5 834 mniej niż w 2012 r.), co podobnie jak przed rokiem, stanowiło 2,6 % ogólnej liczby mieszkańców Polski (38 495 659). ⁴

Odsetek kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców woj. opolskiego wyniósł 51,6% (bez zmian w stosunku do 2012 r.), a współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) był taki sam jak w kraju i liczył 107.

Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km ²) wyniosła w woj. opolskim 107 (tak samo jak w 2012 r.), a w kraju podobnie jak przed rokiem – 123.

W 2013 r. liczba ludności Polski zmniejszyła się o 37 tys. osób, a tempo przyrostu rzeczywistego wyniosło minus 0,1%, co oznacza, że na każde 10 tys. mieszkańców ubyło 10 osób.

W ub. roku liczba ludności zwiększyła się w 4 województwach (mazowieckim, pomorskim, małopolskim i wielkopolskim), które od początku stulecia mają największe tempo przyrostu rzeczywistego. Natomiast do grupy województw, w których liczba ludności maleje najszybciej od 2000 r. należą: opolskie, świętokrzyskie, łódzkie i lubelskie. ⁵

Tabela 1. Liczba ludności woj. opolskiego w stosunku do ludności Polski w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba ludności		Ludność woj. opolskiego w Polsce – w proc.
	Polska (ogółem)	Woj. opolskie	
Ludność ogółem (wg GUS) faktycznie zamieszkała	38 495 659	1 004 416	2,61%

Źródło: Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym ludności do 2013 r., GUS, http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/L_podst_inf_o_rozwoju_dem_pl_do_2013.pdf (29.04.2014 r., godz. 10⁴⁰).

Tabela 2. Powierzchnia i ludność woj. opolskiego w 2013 r. - podział powiatowy

Lp.	Woj. opolskie	Powierzchnia		Ludność	
		w km ²	w odsetkach	liczba mieszkańców	w odsetkach
		9 412	100,0	1 004 416	100,0
z tego powiat:					
1.	brzeski	876	9,4	91 981	9,2
2.	głubczycki	673	7,1	47 453	4,7
3.	kędzierzyńsko-kozielski	625	6,6	97 181	9,7
4.	kluczborski	852	9,1	67 256	6,7
5.	krapkowicki	442	4,7	65 113	6,4
6.	namysłowski	748	7,9	42 881	4,3
7.	nyski	1 224	13,0	140 628	14,0
8.	oleski	973	10,4	65 653	6,5
9.	opolski	1 586	16,8	133 217	13,3
10.	prudnicki	572	6,1	56 828	5,6
11.	strzelecki	744	7,9	76 079	7,6
12.	Opole Miasto	97	1,0	120 146	12,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS

³ Dane o liczbie ludności uzyskano telefonicznie 29 kwietnia 2014 r. 2014 r. z Informatorium Urzędu Statystycznego w Opolu oraz opracowania Głównego Urzędu Statystycznego, *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym ludności do 2013 r.*, http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/L_podst_inf_o_rozwoju_dem_pl_do_2013.pdf (29.04.2014 r., godz. 10⁴⁰).

⁴ W ocenach zasobów pomocy społecznej w 2013 r. gminy wskazały liczbę ludności (wynoszącą 990 865) na podstawie informacji z własnych wydziałów meldunkowych, obejmujących osoby zameldowane tylko i wyłącznie w gminie na pobyt stały. Natomiast dane GUS uwzględniają liczbę ludności faktycznie zamieszkałą, z uwzględnieniem osób zarejestrowanych w gminie na pobyt czasowy.

⁵ *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym ludności do 2013 r.*, GUS, s.1. http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/L_podst_inf_o_rozwoju_dem_pl_do_2013.pdf (29.04.2014 r., godz. 13⁴⁰).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

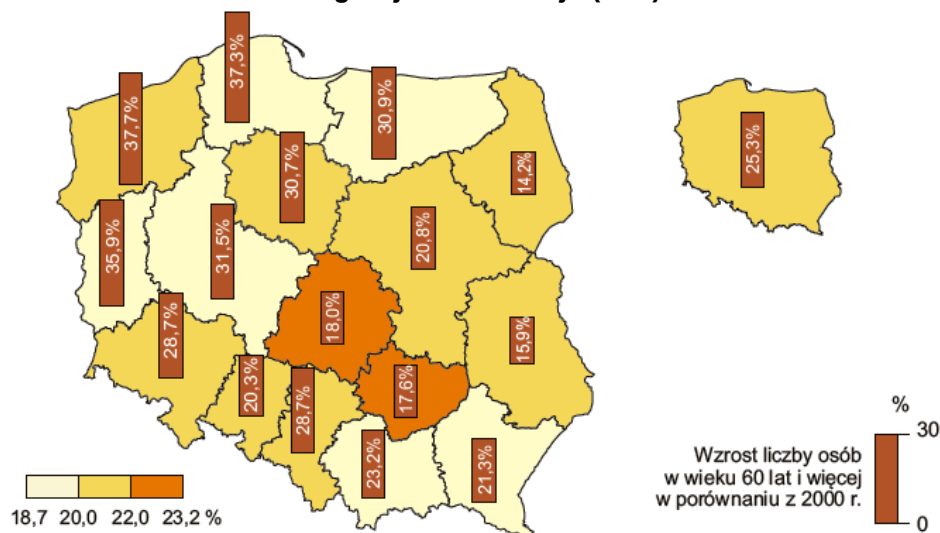

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

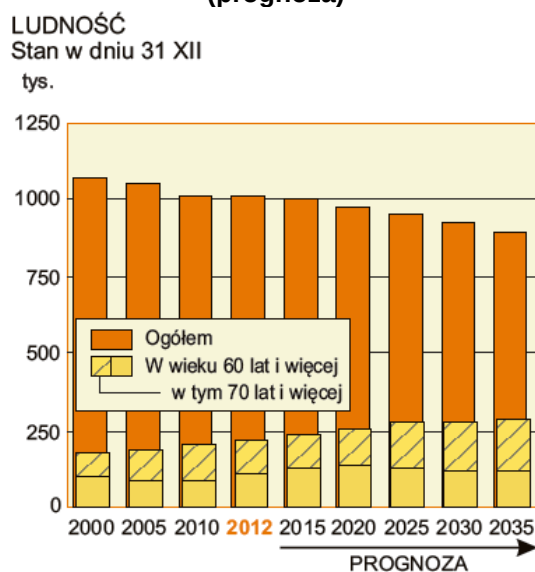
Prognozy liczby ludności w województwie opolskim GUS oraz analizy regionalne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego wskazują na postępujące zmiany w strukturze demograficznej regionu. W woj. opolskim od lat utrzymuje się tendencja spadkowa liczby ludności (od 2000 r. średnio ubywa rocznie ok. 5 tys. osób) oraz systematycznie zwiększa się liczba osób w wieku emerytalnym (poprodukcyjnym), a spada liczba osób w wieku produkcyjnym oraz dzieci i młodzieży do 17 lat.⁶

Mapa 1. Liczba osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności Polski w 2012 r. – wg województw kraju (w %)

Źródło: *Portret statystyczny osób starszych w województwie opolskim*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2014, s. 3
<http://opole.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/foldery/portret-statystyczny-osob-starszych-w-województwie-opolskim,21,1.html>
 (27.05.2014 r., godz. 13³⁰).

Wykres 1. Liczba ludności w woj. opolskim w wybranych latach do 2012 r. oraz do 2035 r. (prognoza)

Źródło: *Portret statystyczny osób starszych w województwie opolskim*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2014, s. 1

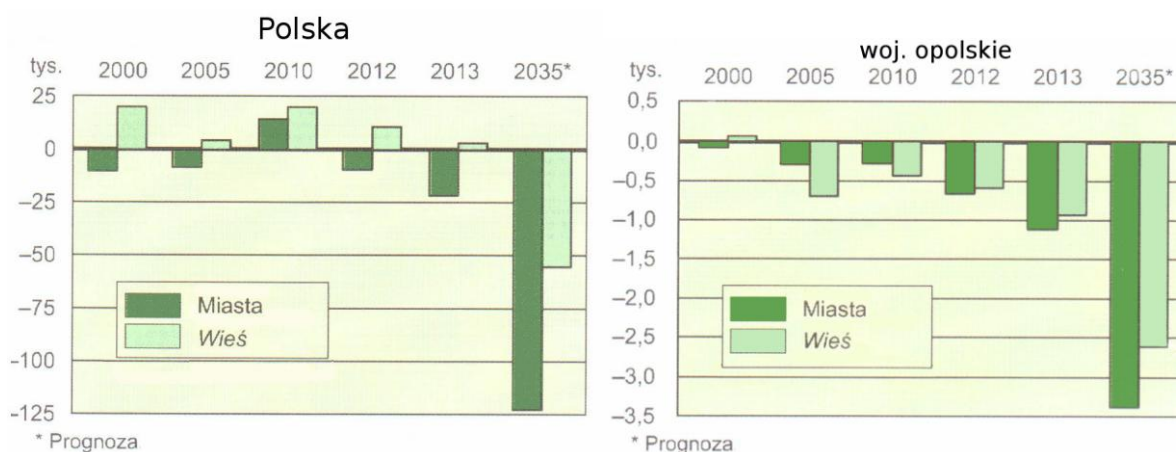
⁶ Zob. R. Rauziński, K. Szczypiński, T. Słodra-Gwiżdż, *Grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym - aspekt demograficzny. Województwo opolskie w latach 2009-2030 wraz z komentarzem Obserwatorium Integracji Społecznej*. OIS ROPS w Opolu.

W 2012 r. – w stosunku do 2000 r., liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrosła w woj. opolskim o 20,3% (średnio w kraju 25,3%, najwięcej w województwie zachodniopomorskim – o 37%, najmniej w podlaskim – o 14,2%). Natomiast w wieku 70 lat i więcej zwiększyła się o 41,1% (do 2035 r. liczba osób pow. 70 lat wzrośnie o 35,8%).⁷

Wpływ na niekorzystne zmiany demograficzne w woj. opolskim mają:

- najniższy w Polsce przyrost rzeczywisty na 1000 ludności (wynoszący w 2013 r. minus 5,6 w wobec minus 3,1 w 2012 r.);
- najniższy wśród województw ubytek migracyjny (współczynnik salda migracji na pobyt stały wyniósł minus 3,6‰ wobec minus 2,2‰ w 2012 r.);
- ujemny przyrost naturalny (współczynnik przyrostu naturalnego w skali roku obniżył się ponad dwukrotnie i wyniósł minus 2,0 wobec minus 0,3 w kraju);

Wykres 2. Przyrost naturalny ludności w Polsce i w woj. opolskim w wybranych latach (do 2013 r. i prognoza w 2035 r.) w tys. *

* liczba żywych urodzeń do liczby zgonów

Źródło: *Ludność w województwie opolskim w 2013 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, ulotka informacyjna z II Ogólnopolskiej Konferencji Demograficznej po akcesji do Unii Europejskiej, *Państwo, regiony i miasta wobec przemian demograficznych*, 12-15 maja 2014 r., Opole-Kamień Śląski

- najniższy w kraju współczynnik urodzeń, który w 2013 r. ukształtował się na poziomie 8,2‰ (wobec 9,8‰ w kraju);
- wyższy niż średnia w kraju współczynnik zgonów (10,3‰ wobec 10,1‰).⁸

⁷ *Portret statystyczny osób starszych w województwie opolskim*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2014, s. 1-3.

⁸ *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, Kwiecień 2014*, GUS, nr4/2013, s.100.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 3. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w 2013 r.

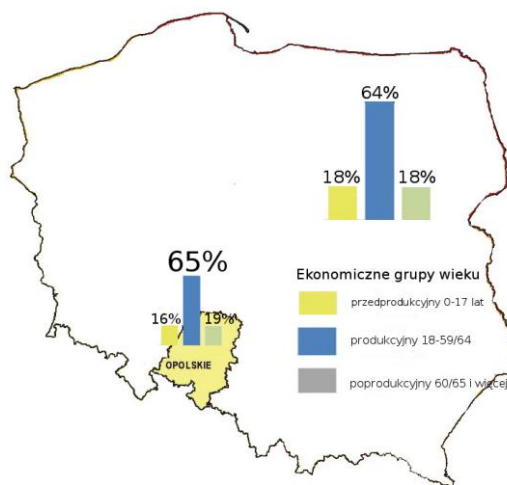
Wyszczególnienie	Stan i struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2013 r.					
	Ogółem	w tym w wieku:				
		przedprodukcyjnym 0 - 17 lat	%	produkcyjnym 18 - 59/64	%	poprodukcyjnym 60/65 i więcej
Woj. opolskie	1 004 416	164 129	16	650 157	65	190 130
z tego:						
kobiety	518 472	79 784	15	307 836	60	130 852
mężczyźni	485 944	84 345	17	342 321	71	59 278
Polska	38 495 659	6 995 362	18	24 422 146	64	7 078 151

Źródło: obliczenia własne OIS ROPS w Opolu na podstawie danych GUS

W 2013 r. ludność woj. opolskiego w wieku poprodukcyjnym wyniosła ponad 190 tys. osób (o 11 tys. więcej niż w 2012 r.), a w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym (0-17 lat) spadła odpowiednio o 9 tys. i 3 tys. osób.

Liczba osób w wieku produkcyjnym jest o 11 p. proc. większa wśród mężczyzn niż kobiet, w przeciwieństwie do wieku emerytalnego, w którym kobiet jest ponad 2-krotnie więcej niż mężczyzn.

Mapa 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Polsce wg GUS największy przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym nastąpi w latach 2011 – 2020 (o blisko 2 mln.), by do 2035 r. zwiększyć się do ponad 3,5 mln osób. Oznacza to, że w 2035 r. liczba ludności w wieku 60/65+ będzie wynosić prawie 10 mln, a ich udział w liczbie ludności Polski stanowić będzie 27% (obecnie 17%).⁹

W woj. opolskim przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2035 wyniesie 60 tys. osób, by w 2035 r. osiągnąć wartość 259 tys. osób, co stanowić będzie 28,9% mieszkańców województwa (będzie to drugie miejsce w kraju pod względem najwyższego wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym – po woj. świętokrzyskim z wartością 29,8%).

⁹ Prognoza ludności na lata 2008 - 2035. Główny Urząd Statystyczny. Departament Badań Demograficznych. Warszawa 2009 r. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf (16.04.2012 r., godz. 9⁰⁰)

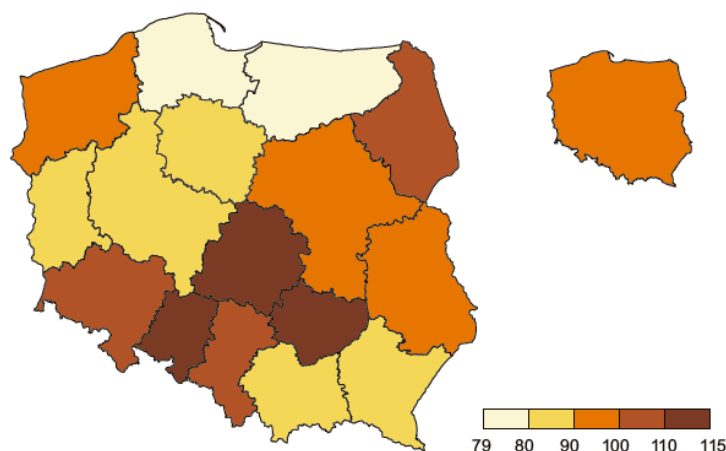
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 3. Ludność w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w grupie ludności 0-14 lat w Polsce w 2012 r. (wg województw)

Źródło: *Portret statystyczny osób starszych w województwie opolskim*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2014, s. 5

W 2012 r. w woj. opolskim na 100 dzieci (0-14 lat) przypadało 110 osób w wieku 65 lat i więcej (średnio w kraju 95, przy czym najmniej osób było w województwach: warmińsko-mazurskim i pomorskim – po 79, a najwięcej w łódzkim – 115).¹⁰

W 2035 r. liczba osób starszych w relacji do grupy dzieci do 14 roku życia zwiększy się ponad 2-krotnie - do 230 osób (w Polsce 185).¹¹

Na zwiększenie się liczby osób starszych wpływać będzie także wydłużanie się przeciętnego dalszego trwania życia – silniejsze w przypadku mężczyzn niż kobiet. W Polsce do 2035 r. przeciętne dalsze trwanie życia wydłuży się o 6 lat dla mężczyzn i 3 lata dla kobiet. Mężczyźni będą żyli średnio 77,1 lat, a kobiety 82,9 lat.¹²

Zwiększy się również udział osób w wieku pow. 80 roku życia o 1 434 tys., tj. ponad 2,3-krotnie. W woj. opolskim liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 38 tys., tj. 2,4-krotnie.

Przyrost osób pow. 80 roku życia będzie widoczny zwłaszcza w miastach, natomiast w woj. opolskim i śląskim dotyczyć będzie obszarów wiejskich.¹³

¹⁰ *Portret statystyczny osób starszych w województwie opolskim ...* s. 5.

¹¹ Tamże

¹² *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035 ...*

¹³ Tamże, s. 184

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

koordynacja
na rzecz
aktywnej
integracji

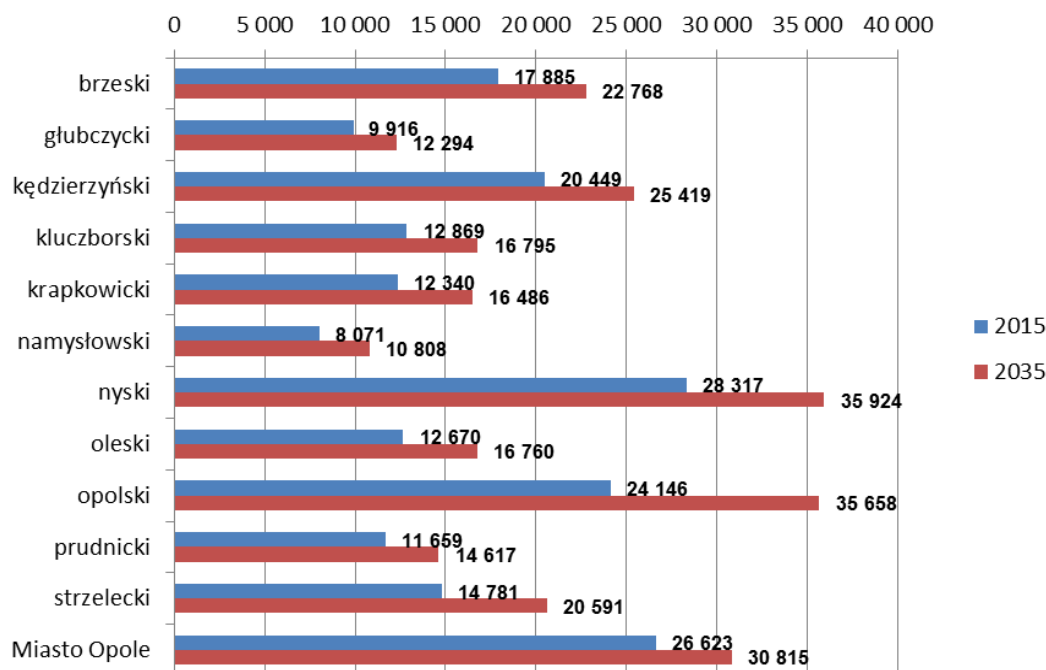

Centrum
Rozwoju
Zasobów
Ludzkich

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 3. Liczba osób w wieku pow. 60/65 lat w powiatach woj. opolskiego w 2015 r. i 2035 r. wg prognozy ludności GUS

Źródło: Prognoza dla powiatów i miast na prawach powiatów oraz podregionów na lata 2011-2035, GUS, 2013 <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2011-2035,2,1.html> (30.04.2014 r., godz. 10⁰⁰)

Najwięcej osób w podeszłym wieku w woj. opolskim wg prognozy GUS będą miały powiaty: nyski i opolski ziemski (prawie po 36 tys. osób), Opole Miasto (prawie 31 tys.) oraz powiat kędzierzyńsko-kozielski (ponad 25 tys.).

Tabela 4. Prognoza liczby ludności w wieku pow. 60/65 lat wg GUS w powiatach woj. opolskiego 2015 r. i 2035 r.

Lp.	Powiat	Prognoza w roku:					
		2015		Udział %	2035		Udział %
		Ludność ogółem	w tym w wieku 60/65+		Ludność ogółem	w tym w wieku 60/65+	
1	brzeski	90 765	17 885	20	84 608	22 768	27
2	głubczycki	47 483	9 916	21	40 095	12 294	31
3	kędzierzyński	96 852	20 449	21	85 920	25 419	30
4	kluczborski	66 182	12 869	19	56 771	16 795	30
5	krapkowicki	64 507	12 340	19	59 541	16 486	28
6	namysłowski	42 870	8 071	19	38 564	10 808	28
7	nyski	137 493	28 317	21	115 353	35 924	31
8	oleski	63 838	12 670	20	54 710	16 760	31
9	opolski	133 557	24 146	18	129 625	35 658	28
10	prudnicki	56 893	11 659	20	51 192	14 617	29
11	strzelecki	76 972	14 781	19	70 950	20 591	29
12	Miasto Opole	122 096	26 623	22	109 753	30 815	28
Razem woj.		999 508	199 726	20	897 082	258 935	29

Źródło: Prognoza dla powiatów i miast na prawach powiatów oraz podregionów na lata 2011-2035, GUS, 2013 <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2011-2035,2,1.html> (30.04.2014 r., godz. 11⁰⁰)

Średni udział seniorów wśród mieszkańców regionu wynosić będzie prawie 29% i będzie się wahał od 27% w powiecie brzeskim do 31% w powiatach nyskim, opolskim ziemskim i głubczyckim.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

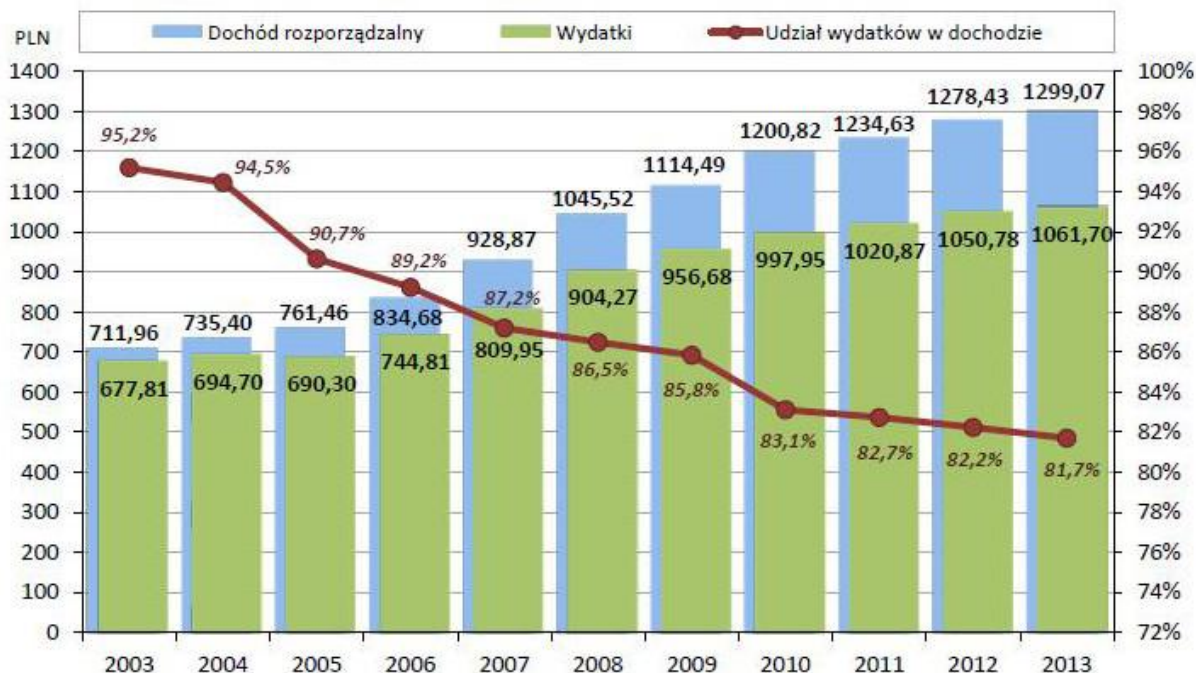
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.2 Warunki życia ludności

W 2013 r. wg badań GUS, przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwie domowym w Polsce wynosił 1 299 zł (o 0,7% więcej niż w 2012 r.). Natomiast średnie, miesięczne wydatki w tych gospodarstwach wyniosły 1 062 zł (o 0,3% więcej niż w 2012 r.).¹⁴

Wykres 4. Poziom przeciętnych, miesięcznych dochodów i wydatków na osobę w gospodarstwie domowym oraz udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w Polsce w latach 2003-2013

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2013 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS 2014, s. 1

Udział wydatków w dochodach rozporządzalnych w 2013 r. wynosił 81,7% i był niższy niż w 2012 r. o 0,5 p. proc. (wystąpił spadek spożycia większości artykułów żywnościowych).

W grupach społeczno-ekonomicznych najniższe przeciętne dochody na 1 osobę miały – podobnie jak w latach ubiegłych, gospodarstwa domowe rencistów (1 007 zł), a najniższe wydatki – gospodarstwa rolników (785 zł). Natomiast najwyższe dochody i wydatki wystąpiły w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek (poza gospodarstwem rolnym) i wynosiły odpowiednio: dochody - 1 581 i wydatki - 1 288.¹⁵

Podobnie jak w latach poprzednich, największy udział w strukturze wydatków gospodarstw domowych mają wydatki związane z żywnością i napojami bezalkoholowymi (24,9%). Następnie są to wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii (20,8%), transport (prawie 9,6%), rekreację i kulturę (ponad 8%), a po ok. 5% na zdrowie, wyposażenie mieszkania, odzież i obuwie.

¹⁴ Sytuacja gospodarstw domowych w 2013 r. w świetle badania budżetów gospodarstw domowych, Informacja sygnalna, GUS, 26 maja 2014, s. 1 <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2013-r-w-swietle-wynikow-badan-budzetow-gospodarstw-domowych,3,13.html> (28.05.2014, godz. 13⁰⁰)

¹⁵ Tamże, s. 2

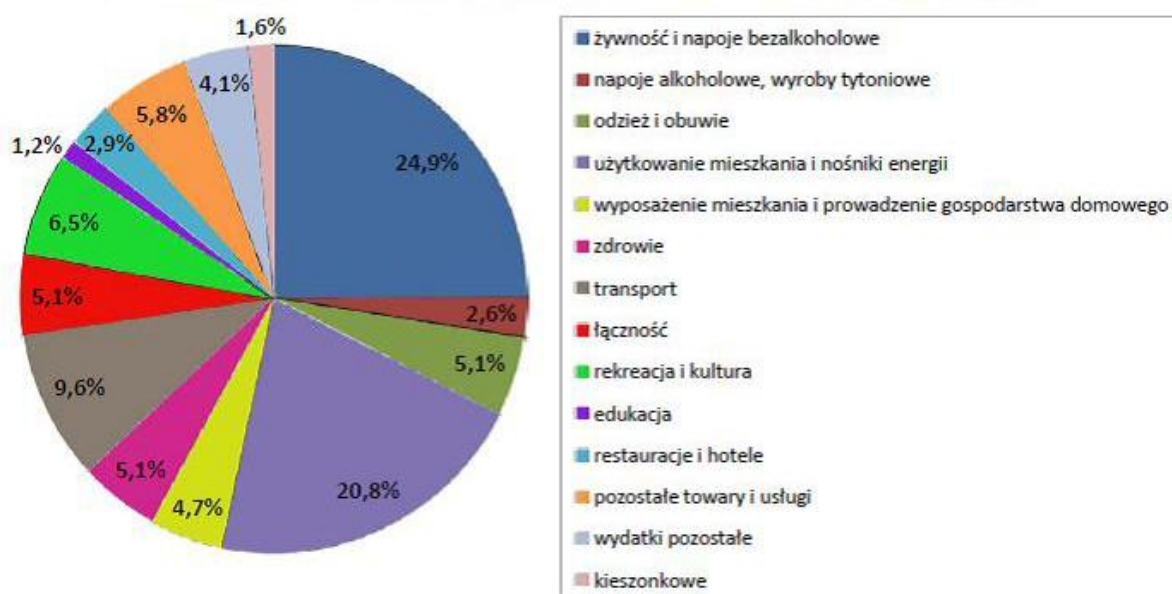
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 5. Struktura wydatków gospodarstw domowych w 2013 r. (w % wydatków ogółem)

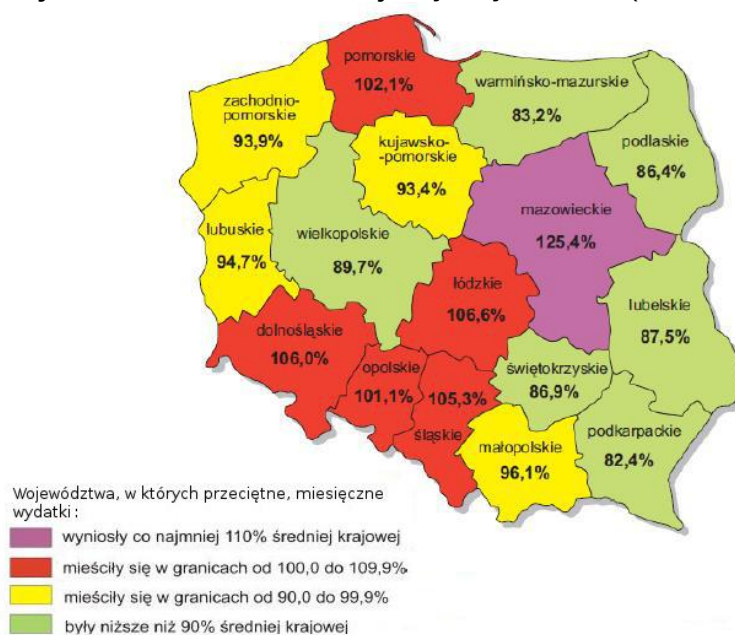

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2013 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS 2014, s. 6

Sytuacja gospodarstw domowych w Polsce jest zróżnicowana i zależy m. in. od miejsca zamieszkania (miasto lub wieś) i regionu kraju. W miastach powyżej 500 tys. mieszkańców - przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był o 65% wyższy niż średni w kraju.

W 2013 r. wyższe dochody rozporządzalne na osobę niż średnia w kraju odnotowano w 4 województwach: mazowieckim, pomorskim, dolnośląskim i śląskim (w woj. opolskim dochody były niższe niż średnia w kraju o 7,7%). **Natomiast wydatki były wyższe w województwach: mazowieckim, łódzkim, dolnośląskim, śląskim i opolskim**¹⁶.

Mapa 4. Wskaźnik przeciętnych, miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej w 2013 r. (Polska = 100)

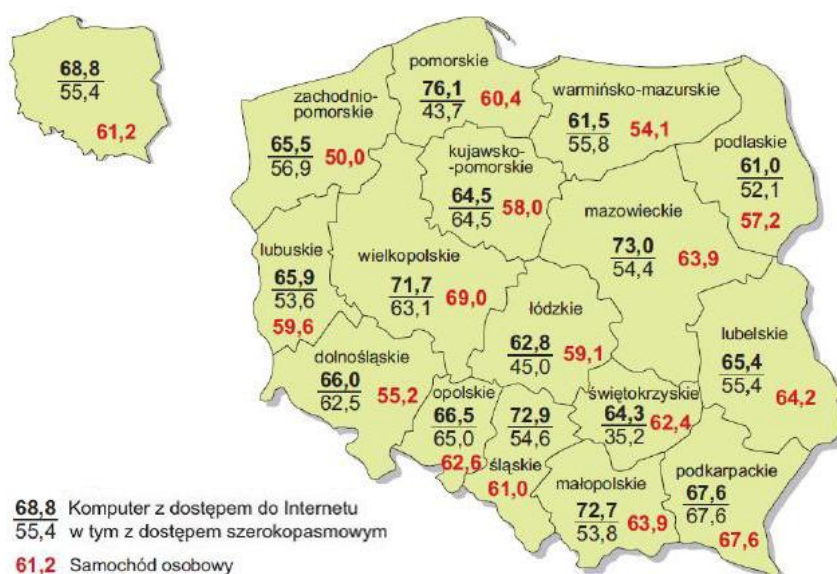

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2013 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS 2014, s. 12

¹⁶ Tamże, s. 9

W 2013 r. odnotowano niewielką poprawę wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania, zwłaszcza w telewizory plazmowe lub ciekłokrystaliczne, zmywarki do naczyń, komputery z szerokopasmowym dostępem do Internetu oraz telefon komórkowy, kuchenkę mikrofalową, motocykl, skuter, motorower, samochód, pralkę automatyczną.

Mapa 5. Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrane dobra trwałego użytkowania w Polsce w 2013 r. (w %)

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2013 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS 2014, s. 18

W Polsce występują istotne różnice w wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania związane dostępem do Internetu oraz samochód osoby.

Najwyższe wskaźniki wyposażenia gospodarstw w komputery z dostępem do Internetu miały województwa: pomorskie, mazowieckie, wielkopolskie, śląskie, małopolskie, a do **szerokopasmowego Internetu** województwa: **opolskie**, podkarpackie, kujawsko-pomorskie.

Natomiast najlepsze wyposażenie w samochody osobowe zaobserwowano w województwach: **opolskim**, wielkopolskim, podkarpackim lubelskim, mazowieckim.¹⁷

1.3 Osoby niepełnosprawne w woj. opolskim

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011 w woj. opolskim było **103,2 tys. osób**, które odczuwały całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku (niepełnosprawność biologiczna) i/lub posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niepełnosprawność prawna).¹⁸ Stanowiły one 10,2% ogółu mieszkańców woj. opolskiego (wg NSP 2002 – 10,0%).¹⁹

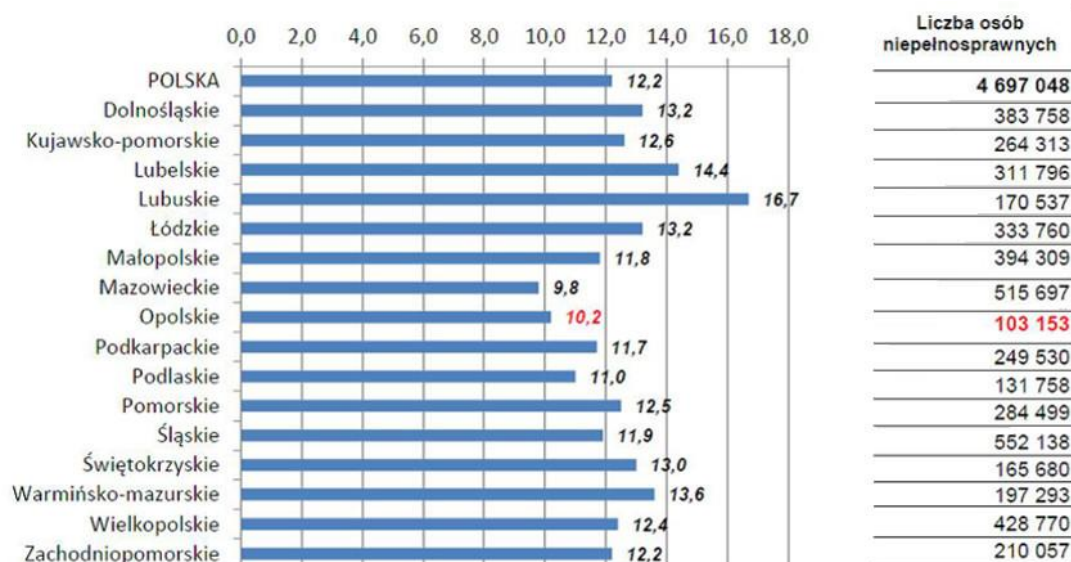
¹⁷ Tamže, s. 18

¹⁸ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Raport z wyników w woj. opolskim, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2012, s. 33 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/cr/opole/ASSETS/raport_nsp_2011.pdf (06.05.2013 r., godz. 15⁰⁰)

¹⁹ Tamže, s. 34

W Polsce liczba osób niepełnosprawnych biologicznie i prawnie wyniosła 4,7 mln, tj. 12,2% ludności kraju (w 2002 r. - 14,3%). Wskaźnik ten waha się od 9,8% w woj. mazowieckim do 16,7% w woj. lubuskim. Województwo opolskie (10,2%) ma drugą najniższą wartość wskaźnika w kraju.

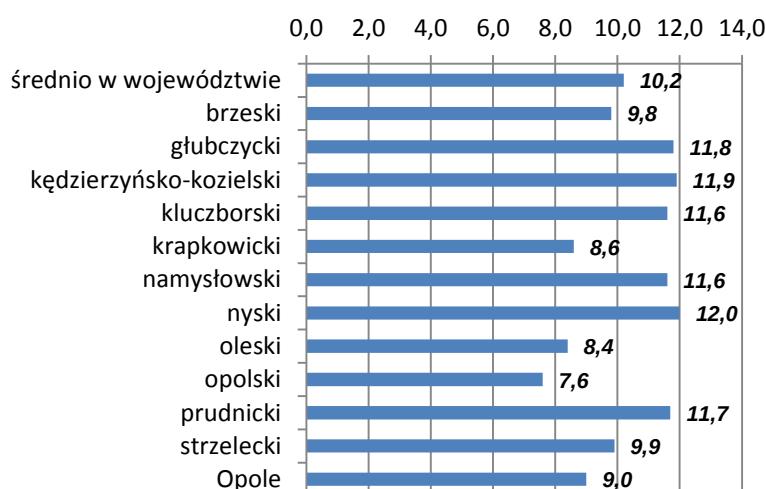
Wykres 6. Liczba osób niepełnosprawnych w województwach Polski wg NSP 2011

Źródło: Wybrane tablice dotyczące osób niepełnosprawnych - wyniki spisu ludności i mieszkań 2011, GUS 2013, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_14834_PLK_HTML.htm (24.04.2014 r., godz. 8⁰⁰)

Spośród powiatów woj. opolskiego najwyższy wskaźnik liczby osób niepełnosprawnych w stosunku do liczby mieszkańców odnotowano w powiatach: nyskim (12%), kędzierzyńskim (11,9%) głubczyckim (11,8%), prudnickim (11,7%). Najniższe wartości wystąpiły w powiatach: opolskim ziemskim (7,6%), oleskim (8,4%) i krapkowickim (8,6%).

Wykres 7. Wskaźnik liczby osób niepełnosprawnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim wg NSP 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

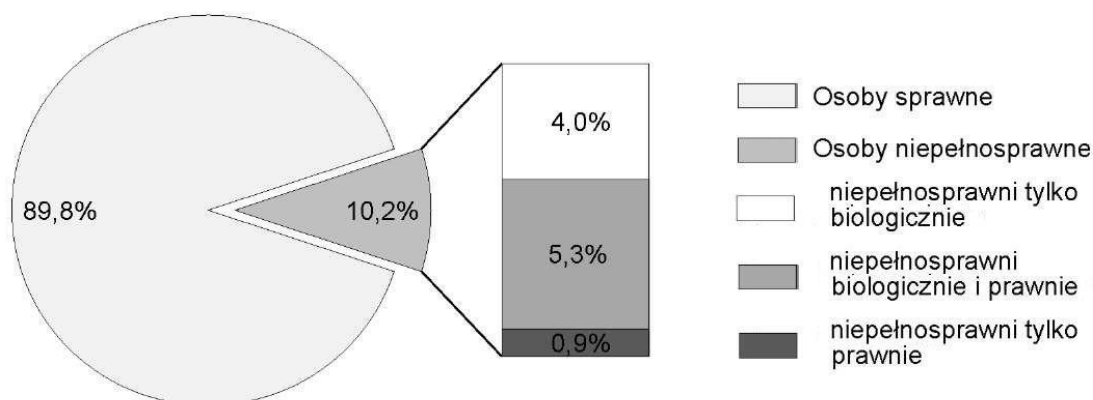
Tabela 5. Liczba osób niepełnosprawnych w woj. opolskim i w Polsce wg miejsca zamieszkania, płci i rodzaju niepełnosprawności w latach 2011 i 2002 (w tys.)

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób niepełnosprawnych w tys. w:							
		2011 r.				2002 r.			
		Polska	woj. opolskie			Polska	woj. opolskie		
		Ogółem	Razem	miasta	wieś	Ogółem	Razem	miasta	wieś
1.	Ogółem	4 697,5	103,2	57,6	45,6	5 456,7	106,8	57,2	49,5
2.	Mężczyźni	2 167,1	48,4	26,8	21,7	2 568,2	51,5	27,1	24,4
3.	Kobiety	2 530,4	54,8	30,8	24,0	2 888,5	55,3	30,2	25,1
4.	Niepełnosprawni prawnie	3 131,9	62,3	38,1	24,3	4 450,1	81,4	45,4	36,0
5.	Mężczyźni	-	32,1	19,3	12,8	-	41,8	22,6	19,3
6.	Kobiety	-	30,2	18,8	11,4	-	39,6	22,9	16,8
7.	Niepełnosprawni tylko biologicznie	1 565,6	40,8	19,5	21,4	1 006,6	25,3	11,8	13,5
8.	Mężczyźni	-	16,3	7,5	8,8	-	9,7	4,5	5,2
9.	Kobiety	-	24,5	12,0	12,5	-	15,6	7,3	8,3

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Raport z wyników w woj. opolskim, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2012, s. 34 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_raport_nsp_2011.pdf (05.04.2013 r., godz. 9⁰⁰) oraz Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2012, s. 64 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (24.04.2014 r., godz. 13⁰⁰)

W porównaniu do 2002 r. - w marcu 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych w woj. opolskim spadła o 3,6 tys. osób, co może być związane zarówno z brakiem odpowiedzi respondentów na pytanie o niepełnosprawność oraz ze zmianą struktury osób niepełnosprawnych ze względu na niepełnosprawność prawną i biologiczną w okresie międzyspisowym. Odsetek osób niepełnosprawnych prawnie zmniejszył się o 19,1 tys., tj. o 23% - głównie z powodu ograniczeń systemu orzecznictwa, natomiast wzrosła liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – z 25,3 tys. do ponad 40 tys. osób, tj. o 60%.

Wykres 8. Liczba osób niepełnosprawnych w liczbie ludności woj. opolskiego w 2011 r. wg rodzaju niepełnosprawności

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Raport z wyników w woj. opolskim, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2012, s. 35 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_raport_nsp_2011.pdf (14.11.2012 r., godz. 10⁰⁰)

W 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych stanowiła 10,2% mieszkańców woj. opolskim, w tym najwięcej (5,3%) było osób jednocześnie niepełnosprawnych biologicznie i prawnie (odczuwały ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności i mają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.3.1 Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi wg Narodowego Spisu Powszechnego 2011

Tabela 6. Liczba osób w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi w Polsce i woj. opolskim wg NSP 2011

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi	
	Polska	woj. opolskie
Liczba osób niepełnosprawnych - ogółem	4 697 048	103 153
Liczba gospodarstw domowych z osobą niepełnosprawną	3 789 441	85 662
Liczba osób przypadających na 1 gospodarstwo domowe	1,2	1,2

Źródło: Wybrane tablice dotyczące osób niepełnosprawnych – wyniki Spisu ludności i mieszkań 2011 (część II) http://www.stat.gov.pl/gus/5840_15569_PLK_HTML.htm (05.04.2013 r., godz. 15⁰⁰)

Wśród gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi przeważają gospodarstwa jednoosobowe – przeciętna liczba osób przypadająca na 1 gospodarstwo domowe w 2011 r. wyniosła 1,2 (średnio w kraju i woj. opolskim).

Prawie 2/3 gospodarstw domowych stanowią te, w których skład wchodzi osoby niepełnosprawne i starsze (65% średnio w kraju i 67% w woj. opolskim), a 22% stanowią gospodarstwa składające się wyłącznie z osób starszych i niepełnosprawnych (w woj. opolskim 21%).

Tabela 7. Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi i starszymi w Polsce i woj. opolskim wg NSP 2011

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi i starszymi	
	Polska	woj. opolskie
Ogółem	3 789 441	85 662
%	100,0	100,0
w tym z osobami starszymi i niepełnosprawnymi	2 461 005	57 507
%	64,9	67,1
w tym wyłącznie z osobami starszymi i niepełnosprawnymi	815 942	17 842
%	21,5	20,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Wybrane tablice dotyczące osób niepełnosprawnych – wyniki Spisu ludności i mieszkań 2011 (część II) http://www.stat.gov.pl/gus/5840_15569_PLK_HTML.htm (05.04.2013 r., godz. 13⁰⁰)

Najwięcej gospodarstw domowych z osobami starszymi i niepełnosprawnymi występuje w województwach: małopolskim (71%) i podlaskim (69%). Najmniej takich gospodarstw odnotowano w woj. warmińsko-mazurskim (58%).

Natomiast najwyższy wskaźnik liczby gospodarstw składających się wyłącznie z osób starszych i niepełnosprawnych jest w województwach: lubelskim, łódzkim i mazowieckim (24%), a najniższy w woj. podkarpacki (17%).

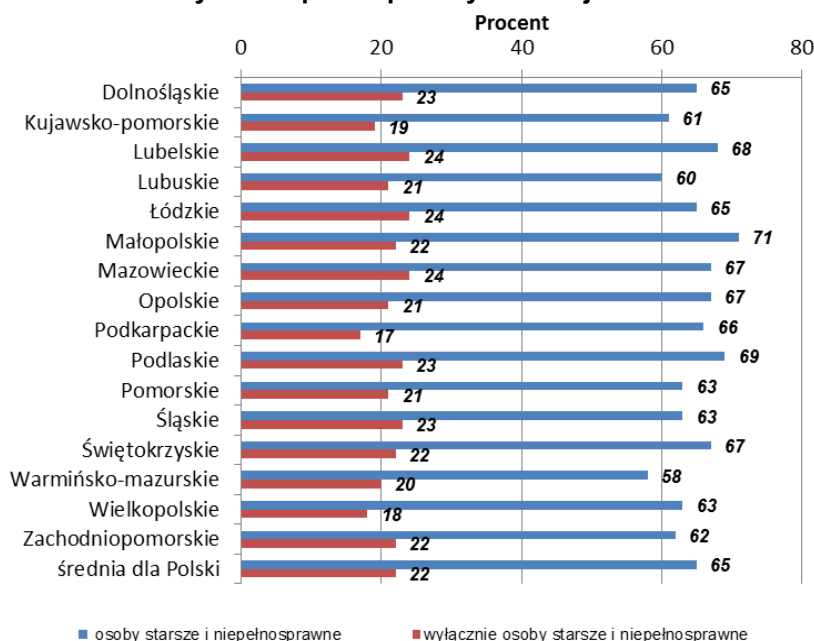
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 9. Wskaźnik liczby gospodarstw domowych z osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz wyłącznie z osobami starszymi i niepełnosprawnymi w województwach Polski wg NSP 2011

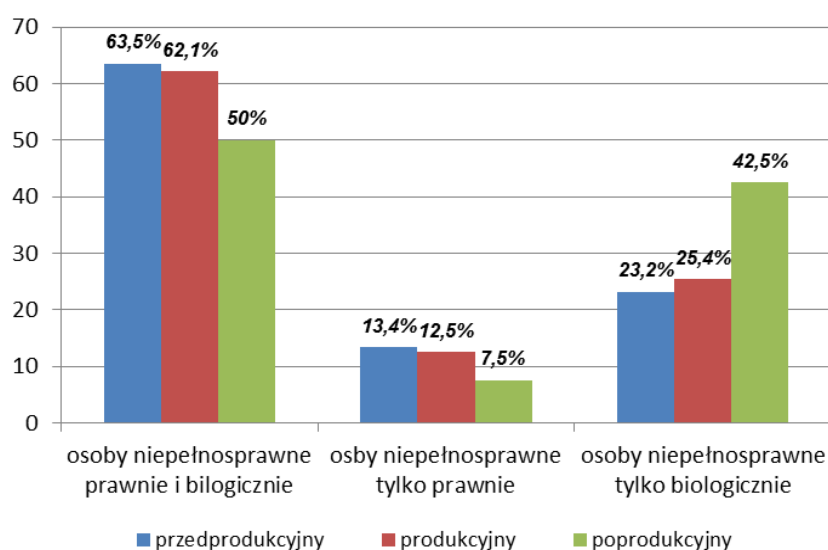

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Wybrane tablice dotyczące osób niepełnosprawnych – wyniki Spisu ludności i mieszkań 2011* (część II)

Wśród 4,7 mln osób niepełnosprawnych prawie 57% to jednocześnie osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie, 10% stanowią osoby niepełnosprawne tylko prawnie, a 33% osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie. Przy czym:

- w grupie niepełnosprawnych prawnie i biologicznie przeważają osoby w wieku przedprodukcyjnym (63,5%), a mniej jest osób w wieku poprodukcyjnym (50%);
- natomiast w grupie osób niepełnosprawnych tylko biologicznie większość stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym (42,5%), a mniej jest osób w wieku przedprodukcyjnym (23,2%).

Wykres 10. Osoby niepełnosprawne wg ekonomicznych grup wieku w Polsce wg NSP 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.4 Rynek pracy w woj. opolskim w 2013 r.

W 2013 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w woj. opolskim wyniosło 90,9 tys. osób (o 5,6% mniej niż przed rokiem), a średnie miesięczne wynagrodzenie brutto ukształtowało nie na poziomie 3 351 zł (mniej niż w kraju o 12,7%).²⁰

Wg stanu na 31 grudnia 2013 r. liczba bezrobotnych w woj. opolskim wyniosła 51 636 osób (spadek w stosunku do 2012 r. o 139 osób, tj. o 0,3 %).

Stopa bezrobocia osiągnęła wartość 14,3 % (w 2012 r. 14,2%), co sytuowało Śląsk Opolski na 8 miejscu w kraju (średni wskaźnik w Polsce - 13,4 %).

Najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: brzeski (22,6 %), prudnicki (20,8%) i nyski (20,2%), najniższą Miasto Opole (6,9 %).

W 2013 r. liczba bezrobotnych wzrosła w 5-ciu powiatach (najwięcej w powiecie prudnickim, o 253 osoby), a spadła w 7. powiatach województwa opolskiego (najwięcej w powiecie nyskim, o 601).

Natomiast stopa bezrobocia - w stosunku do 2012 r., wzrosła w 5 powiatach woj. opolskiego (najwięcej w powiatach brzeskim i prudnickim), a spadła w 6 powiatach (najwięcej w powiecie nyskim), natomiast w powiecie kluczborskim pozostała bez zmian.

Tabela 8. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2012-2013

Lp.	Powiaty	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia			Stopa bezrobocia w proc. (średnioroczna)		
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek 2012=100%	2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w p. procentowych do 2012 r.
1.	brzeski	6 314	6 905	109,4	20,5	22,6	+2,1
2.	głubczycki	3 368	3 216	95,5	19,6	19,1	-0,5
3.	kędzierzyńsko-kozielski	4 922	4 980	101,2	14,0	14,6	+0,6
4.	kluczborski	3 231	3 178	98,4	15,0	15,0	0,0
5.	krapkowicki	2 684	2 591	96,5	10,7	10,6	-0,1
6.	namysłowski	2 739	2 770	101,1	18,9	19,4	+0,5
7.	nyski	9 567	8 966	93,7	20,8	20,2	-0,6
8.	oleski	2 521	2 455	97,4	10,5	10,4	-0,1
9.	opolski	5 300	5 432	102,5	13,6	13,8	+0,2
10.	prudnicki	3 513	3 766	107,2	19,3	20,8	+1,5
11.	strzelecki	2 627	2 492	94,9	11,3	10,8	-0,5
12.	Opole Miasto	4 989	4 885	97,9	7,1	6,9	-0,2
Woj. opolskie - razem		51 775	51 636	99,7	14,2	14,3	+0,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie statystyk WUP w Opolu (http://wup.opole.pl/dokumenty/Analiza_sytuacji_na_ryнку_pracy_w_2012_roku.pdf oraz http://wup.opole.pl/start/index.php?option=com_content&task=view&id=33&Itemid=63)

Na zmiany stopy bezrobocia i zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012-2013 wpływ miały m. in. spadek liczby ludności województwa, pogorszenie się koniunktury gospodarczej, choć z oznakami poprawy sytuacji w II półroczu 2013 r., oraz struktura ludności regionu ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym i wieku

²⁰ Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, Kwiecień 2014, Główny Urząd Statystyczny w Opolu, nr4/2013, s.101 (25.04.2014 r., godz. 12⁰⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

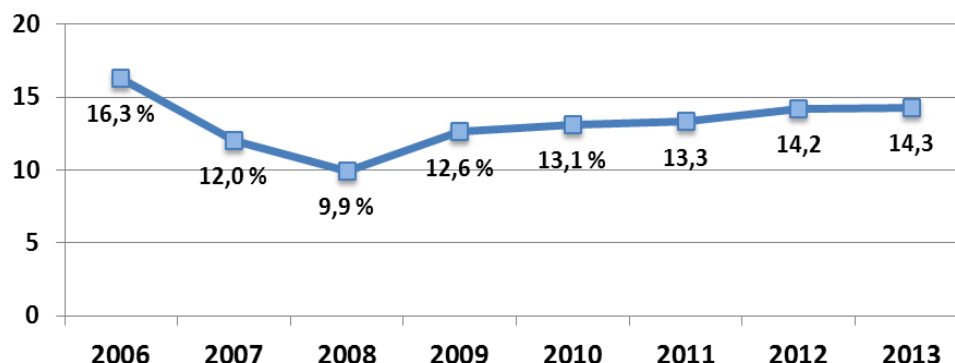

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

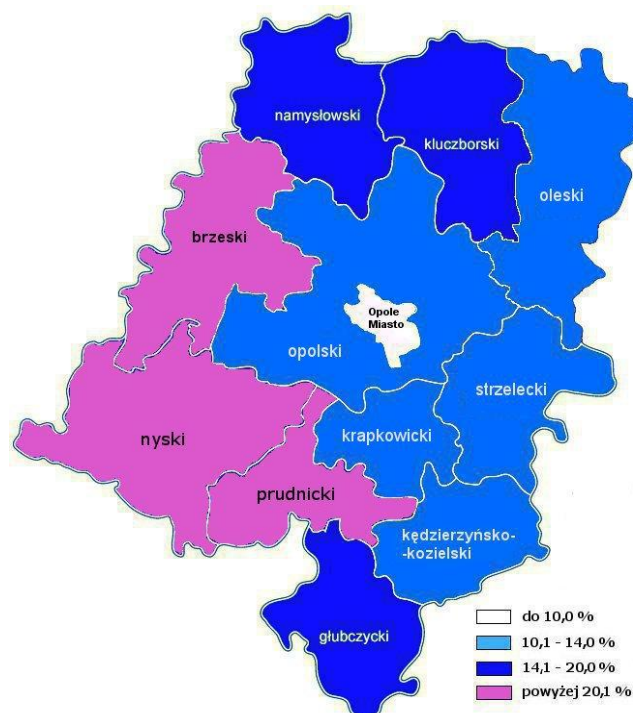
produkcyjnym.²¹ W efekcie woj. opolskie odczuwa podobne tendencje na rynku pracy jak w innych regionach w Polsce, przy jednoczesnej specyfice i wielkości zagranicznych migracji zarobkowych i bardziej zauważalnego niż w innych województwach zjawiska depopulacji.²²

Wykres 11. Stopa bezrobocia w woj. opolskim w latach 2006 - 2013

Źródło: Obliczenia własne OIS ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu

Mapa 6. Stopa bezrobocia w woj. opolskim wg stanu na 31 grudnia 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu

W 2013 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych:

- 52,4% stanowiły kobiety (w 2012 r. – 52,1%);
- 45,6% to mieszkańcy wsi (przed rokiem – 45,4%);
- 85,4% nie posiadało prawa do zasiłku (rok wcześniej – 83,9%).²³

²¹ Zob. więcej o bezrobociu w woj. opolskim w *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2013 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu http://wup.opole.pl/dokumenty/Analiza_sytuacji_na_ryнку_pracy_w_2013_roku.pdf (24.03.2014 r. 10⁰⁰).

²² Zob. Ekspertyza wykonana na zlecenie OIS ROPS w Opolu *Wpływ zagranicznych migracji zarobkowych na sytuację społeczno-demograficzną województwa opolskiego*, <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=40>

²³ *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2013 roku* ..., s. 18-23

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

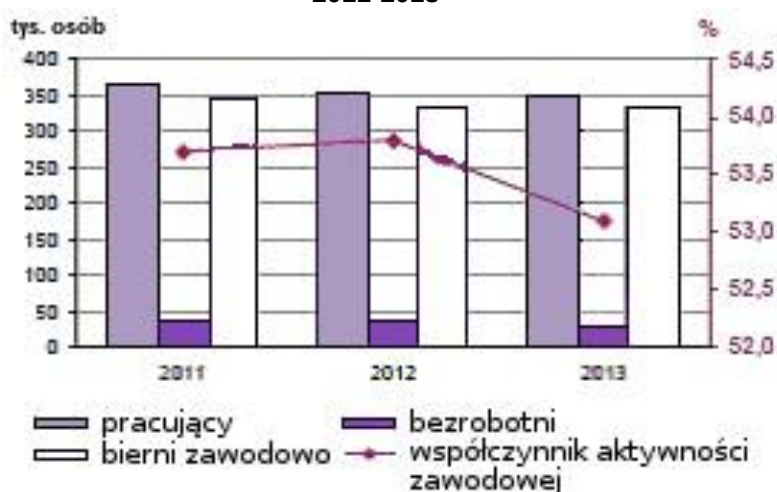

Najwięcej bezrobotnych znajduje się w przedziale wiekowym 25-34 lata (26,7%) i 45-54 lata (20,2%) – łącznie 46,9%. Najmniej jest bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej (11,8% w wieku 55-59 lat i 4,2% w wieku 60-64 lat).

W końcu kwietnia 2014 r. liczba bezrobotnych w woj. opolskim wyniosła 49 621 osób, tj. o 2 015 mniej niż w grudniu 2013 r., a stopa bezrobocia zmniejszyła się z 14,3% (grudzień 2013 r.) do 13,6%. Spadek liczby bezrobotnych nastąpił we wszystkich powiatach województwa, co jest wynikiem m. in. zwiększenia liczby miejsc pracy.²⁴

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)²⁵ w IV kwartale 2013 r. **współczynnik aktywności zawodowej** ludności w woj. opolskim wyniósł 53,1% (na każde 100 osób aktywnych i biernych zawodowo, które ukończyły 15 lat przypadały 53 osoby aktywne zawodowo).²⁶ W porównaniu do analogicznego okresu 2012 r. współczynnik ten spadł o 0,7 punktu procentowego (z 53,8%).

Wykres 12. Aktywność ekonomiczna ludności w woj. opolskim w IV kwartale w latach 2011-2013

Źródło: Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, Kwiecień 2014, GUS, nr4/2013, s.101 (29.04.2014 r., godz. 14⁰⁰)

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2013 r. wyniósł 56,1% (o 3,0 p. proc. więcej niż w woj. opolskim i 0,1 p. proc. więcej niż w analogicznym okresie 2012 r.).

Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w woj. opolskim występuje wśród mężczyzn (63,9%) niż kobiet (43,5%), co jest tendencją utrzymującą się od lat.

Większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy wsi (53,5%) niż miast (52,8%). Jednocześnie wskaźnik ten jest najwyższy wśród osób z wykształceniem wyższym (77,2%), a najniższy w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (15,3%).

²⁴ Informacja o sytuacji na rynku pracy wg stanu na dzień 30 kwietnia 2014 roku, WUP w Opolu, http://wup.opole.pl/start/index.php?option=com_content&task=view&id=472&Itemid=238 (28.05.2014 r., godz. 11⁰⁰)

²⁵ Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) oparte jest na definicjach Międzynarodowej Organizacji Pracy i Eurostatu. Obejmuje osoby w wieku 15 i więcej lat uznane za pracujące, bezrobotne lub bierne zawodowo, będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych. Według BAEL osoby pracujące i bezrobotni to grupa aktywnych zawodowo, a pozostali to tzw. osoby bierne zawodowo. Do osób pracujących zaliczono osoby w wieku 15 i więcej lat, które m. in. w badanym tygodniu wykonywały pracę przynoszącą zarobek lub dochód albo pomagały bez wynagrodzenia w prowadzeniu gospodarstwa. Za bezrobotnych uznano osoby w wieku 15-74 lata, które m. in. aktywnie poszukiwały pracy w ciągu 4 tygodni. A ludność bierna zawodowo to osoby w wieku 15 i więcej lat, które m. in. nie pracowały i nie poszukiwały pracy oraz nie były gotowe do jej podjęcia. Zobacz więcej: *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2013 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_aktiw_IV_13.pdf (24.04.2013 r., godz. 10⁰⁰).

²⁶ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wśród osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 73,3%, w tym najwięcej w grupie 35-44 lata (85,8%).

Tabela 9. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim i Polsce w latach 2012-2013

Wyszczególnienie	Aktywność ekonomiczna ludności w grupie wieku 15 i więcej lat w woj. opolskim i Polsce w %			
	IV kwartał 2012 r.		IV kwartał 2013 r.	
	Woj. opolskie	Polska	Woj. opolskie	Polska
Aktywni zawodowo (pracujący i bezrobotni) *	53,8	56,0	53,1	56,1
Bierni zawodowo	46,2	44,0	46,9	43,9
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0

* Współczynnik aktywności zawodowej

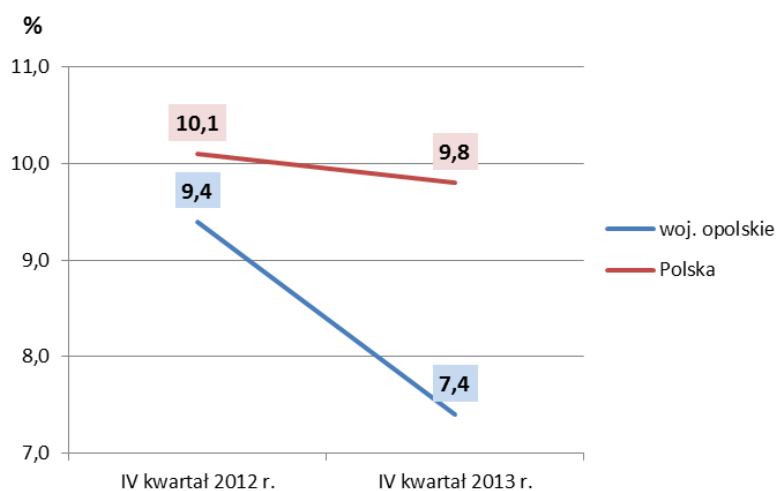
Źródło: Opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2012 r.* oraz *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2013 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu

Udział osób biernych zawodowo w grupie ludności w wieku 15 i więcej lat w woj. opolskim w IV kw. 2013 r. wynosił 46,9% (w Polsce był mniejszy o 3,0 p. proc.)

Najliczniejszą grupę biernych zawodowo w woj. opolskim stanowiły osoby pozostające na emeryturze (51,0%) oraz osoby uczące się i uzupełniające kwalifikacje (16,1%). W dalszej kolejności osoby wykazywały bierność zawodową z powodu: choroby i niesprawności, zniechęcenia bezskutecznością poszukiwania pracy, przyczyn osobistych i rodzinnych.

Stopa bezrobocia według BAEL (dla ludności w wieku 15 i więcej lat) w IV kwartale 2013 r. w woj. opolskim była najniższa w Polsce i wyniosła 7,4% (średnia w kraju 9,8%, najwięcej w woj. podkarpackim – 15,2%). Stopa bezrobocia była mniejsza na wsi (7,1%) niż w mieście (7,7%), natomiast wśród kobiet wskaźnik ten był wyższy (9,1%) niż wśród mężczyzn (6,1%). Najniższa stopa bezrobocia była w grupie wieku 45 i więcej (5,3%), a najwyższa w grupie osób w wieku 15-24 lata (16,7%).

Wykres 13. Stopa bezrobocia według BAEL w woj. opolskim i Polsce w latach 2012-2013

Źródło: Opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2013 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.5 Ubóstwo w woj. opolskim

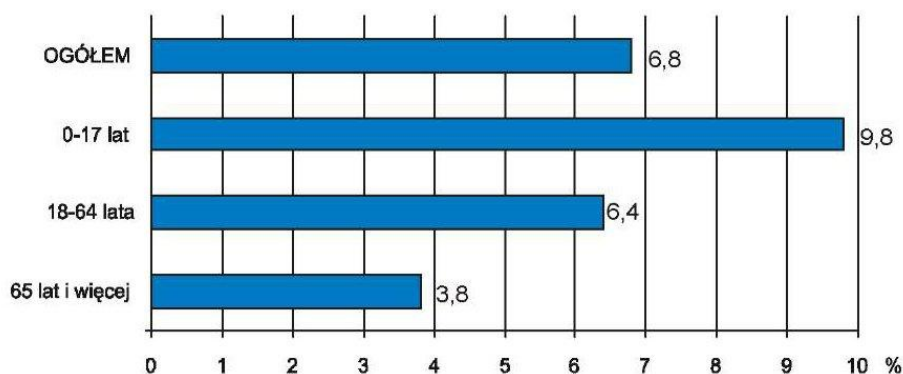
1.5.1 Ubóstwo – najważniejsze wskaźniki

W Polsce najczęściej stosowana metoda pomiaru ubóstwa odnosi to zjawisko do sytuacji materialnej rodzin, tj. posiadanego dochodu, lub w jego zastępstwie - do poziomu miesięcznych wydatków gospodarstw domowych.²⁷

Badania budżetów gospodarstw domowych GUS w 2012 r. wskazały brak istotnych zmian w sytuacji materialnej rodzin w Polsce. W porównaniu do 2011 r. nie zmienił się w kraju zakres ubóstwa skrajnego (6,8% gospodarstw domowych), a odsetek gospodarstw żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa spadł o 0,6 p. proc. (do 16,3%). Natomiast grupa gospodarstw domowych żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa (poniżej kryterium dochodowego z pomocy społecznej) powiększyła się o 0,6 p. proc., osiągając wartość 7,2%.²⁸ Jednocześnie, podobnie jak w latach poprzednich, najbardziej zagrożone ubóstwem egzystencjalnym (skrajnym) w Polsce są:

- gospodarstwa domowe utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania (22,6% w stosunku do średniej 6,8% gospodarstw domowych żyjących w ubóstwie skrajnym);
- gospodarstwa domowe o niskim poziomie wykształcenia osób dorosłych (16,4%);
- dzieci do 17 roku życia (9,8%), tj. 3-krotnie częściej niż osoby w podeszłym wieku (3,8%);
- rodziny wielodzietne, szczególnie z 4. dzieci i więcej na utrzymaniu (26,6%);
- gospodarstwa domowe z osobą niepełnosprawną, szczególnie z niepełnosprawnymi dziećmi (12%).²⁹

Wykres 14. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce w 2012 r. wg wieku
(% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 14⁵⁰)

Spośród typów gospodarstw domowych rodziny wielodzietne stanowią grupę najbardziej zagrożoną ubóstwem skrajnym. W 2012 r. poniżej minimum egzystencji żyła niemal co dziesiąta osoba w gospodarstwach małżeństw z 3 dziećmi oraz około 27% osób w gospodarstwach małżeństw z 4 i większą liczbą dzieci.

²⁷ Cykliczne badania dochodów i wydatków gospodarstw domowych prowadzone są przez GUS i Eurostat.

²⁸ Ubóstwo w świetle badań GUS, Warszawa 2013 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (24.03.2014 r., godz. 13¹⁰) s. 6-7

²⁹ Tamże, s. 11-12.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

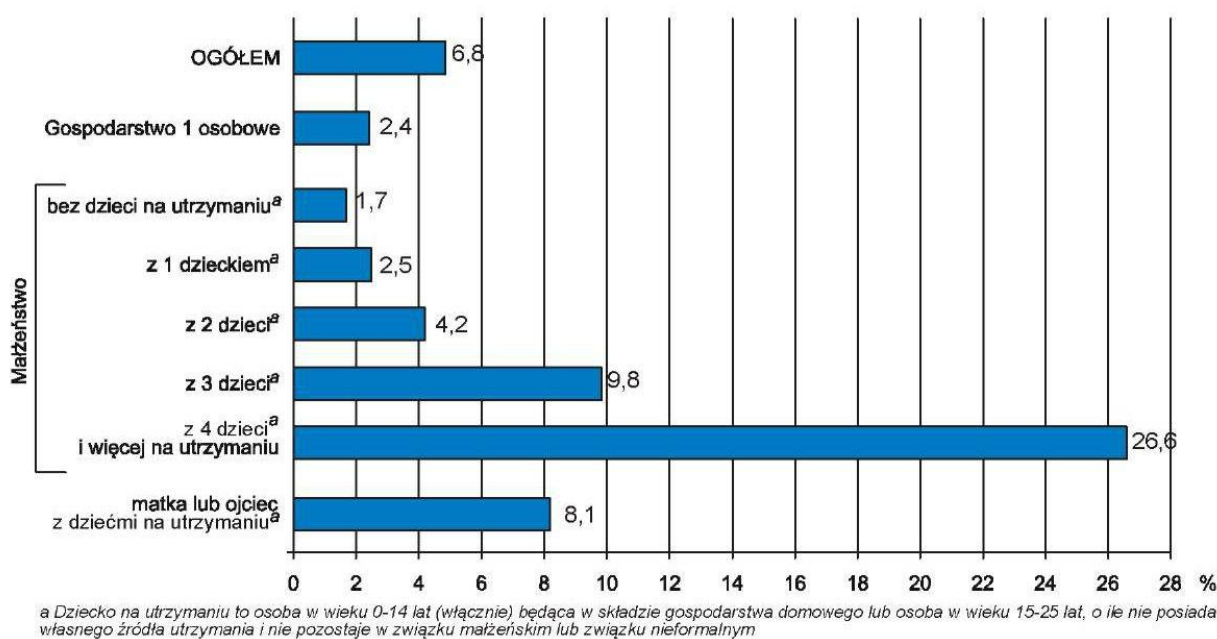

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Osoby tworzące rodziny niepełne były we względnie lepszej sytuacji. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym dla rodzin niepełnych wyniósł ok. 8%. Sytuacja rodzin niepełnych jest zróżnicowana i w przypadku samotnych rodziców z większą liczbą dzieci poziom zagrożenia ubóstwem jest wyższy.³⁰

Wykres 15. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce w 2012 r. wg typu gospodarstwa domowego (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 14⁵⁰)

Z danych opublikowanych przez GUS wynika, że w 2012 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim – podobnie jak w latach poprzednich, były najniższe lub jedne z najniższych w kraju, tj.:

- ubóstwo skrajne (**minimum egzystencji**) dotyczyło 4,7% gospodarstw domowych (w Polsce 6,8%, a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. śląskim – 4,5% i dolnośląskim - 4,6%, a wskaźnik 4,7% zanotowano jeszcze w woj. mazowieckim);
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) dotknęło 9,9% gospodarstw w regionie – najmniej w kraju (średnio w Polsce 16,3%);
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) objęła 4,8% rodzin w województwie (w Polsce 7,2%, a mniej niż w woj. opolskim było w woj. mazowieckim – 4,6%, a wskaźnik 4,8% zanotowano jeszcze w woj. śląskim).³¹

³⁰ Tamże, s. 8-13

³¹ Tamże, s. 20

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

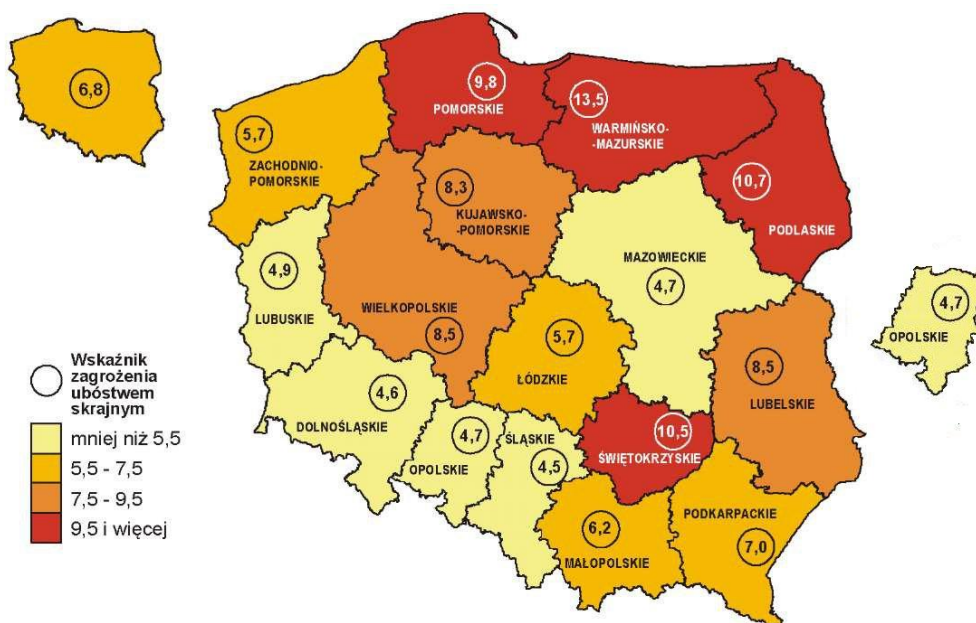

Tabela 10. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w Polsce w latach 2010-2012 r.
(% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej wyszczególnionych granic ubóstwa)

Województwa	Granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)			Relatywna granica ubóstwa			Ustawowa granica ubóstwa		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Dolnośląskie	5,3	4,7	4,6	16,0	13,7	12,2	6,8	5,1	5,1
Kujawsko-pomorskie	6,8	7,4	8,3	18,1	18,4	19,6	8,0	6,9	8,4
Lubelskie	9,4	11,0	8,5	27,3	23,3	22,9	11,8	10,3	9,0
Lubuskie	3,9	3,1	4,9	15,9	13,4	13,3	4,8	2,8	5,0
Łódzkie	3,9	5,5	5,7	12,5	13,2	13,4	5,2	5,1	5,7
Małopolskie	4,8	4,8	6,2	16,0	15,0	15,6	6,4	5,4	6,6
Mazowieckie	4,3	4,7	4,7	11,7	12,4	11,5	5,3	4,4	4,6
Mazowieckie bez Warszawy	6,2	6,6	6,6	16,3	17,4	16,2	7,7	6,2	6,4
Opolskie	3,6	4,6	4,7	13,8	10,2	9,9	4,6	4,2	4,8
Podkarpackie	5,7	7,1	7,0	19,8	21,6	20,7	6,9	6,8	8,6
Podlaskie	9,1	11,2	10,7	25,0	24,2	23,0	11,3	10,3	10,7
Pomorskie	7,1	9,2	9,8	20,1	19,5	20,3	9,8	9,9	10,6
Śląskie	4,5	4,8	4,5	14,0	12,3	11,3	5,8	4,8	4,8
Świętokrzyskie	9,5	10,1	10,5	26,6	26,3	24,3	11,9	9,2	12,2
Warmińsko- mazurskie	9,9	11,4	13,5	25,6	24,6	24,7	11,6	10,5	13,8
Wielkopolskie	6,6	9,3	8,5	18,5	21,3	19,7	8,2	9,2	8,5
Zachodniopomorskie	5,3	7,5	5,7	17,8	17,9	14,8	7,5	7,3	6,4
Średnio w Polsce	5,8	6,8	6,8	17,4	16,9	16,3	7,4	6,6	7,2

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 14¹⁵)

Mapa 7. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce w 2012 r.
(% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego)

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 14¹⁰)

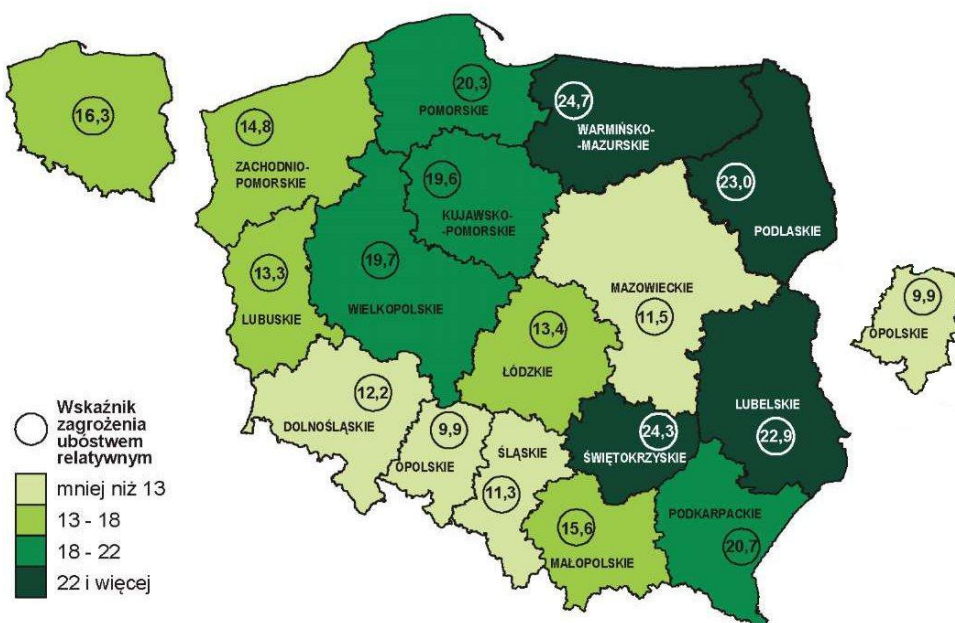
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

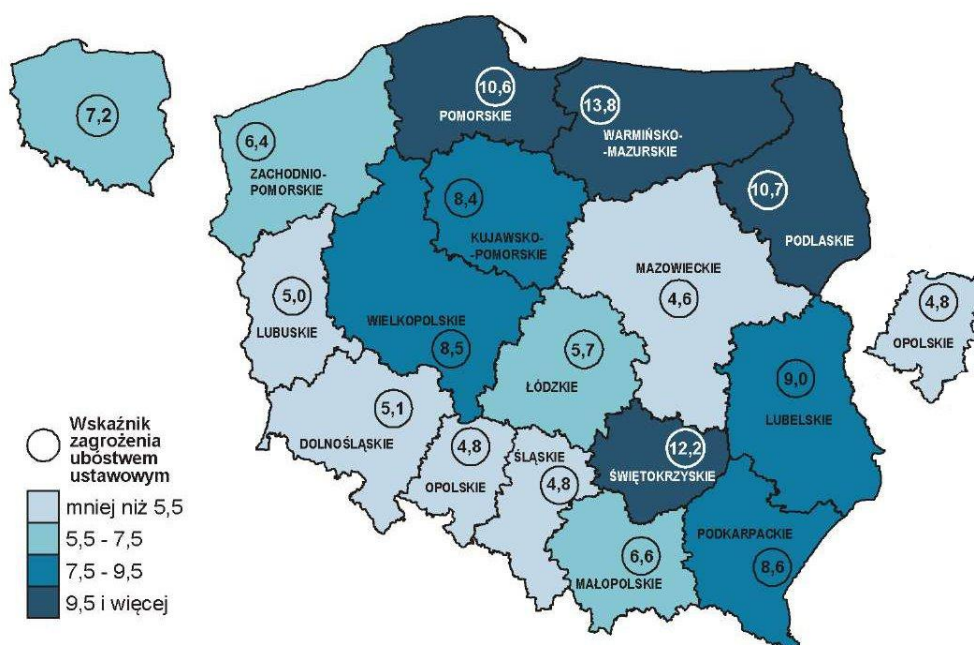

Mapa 8. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w Polsce w 2012 r.
(% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa relatywnego)

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 14¹⁰)

Mapa 9. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym w Polsce w 2012 r.
(% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej ustawowej granicy ubóstwa)

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 15¹⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 11. Granice ubóstwa dla wybranych typów gospodarstw domowych w latach 2010-2012^a

Granice ubóstwa	Gospodarstwa 1- osobowe			Gospodarstwa 4 – osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14)		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
	wartość w zł (miesięczna)					
Skrajna (minimum egzystencji)	466	495	519	1257	1336	1401
Relatywna	668	692	693	1802	1868	1871
Ustawowa	477	477	542	1404	1404	1824

a Poziom granic w IV kwartale

Źródło: *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, Warszawa 2013 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (27.03.2014 r., godz. 10⁰⁰)

W 2012 r. liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Polsce stanowiła 5% mieszkańców (nie wszystkie osoby osiągające dochody poniżej ustawowej granicy ubóstwa objęte są pomocą społeczną, ponieważ pomoc udzielana jest na wniosek osoby lub instytucji), przy czym najmniej było w województwach: śląskim – 3,7% i opolskim - 3,8%.³²

W 2013 r. liczba świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła o 6,2%, do 40 853 osób i rodzin (wzrost liczby beneficjentów był wynikiem waloryzacji kryterium dochodowego w pomocy społecznej).³³ Stanowiło to 4,1% mieszkańców województwa.

1.5.2 Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim w 2013 r.

Na podstawie cyklicznych badań ROPS w Opolu, określających stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (w oparciu o metodę *wzorca rozwoju*) ustalono, że wysoki stopień zagrożenia ubóstwem w 2013 r. wystąpił w 42 gminach woj. opolskiego, zlokalizowanych w powiatach: ♦ nyskim (wszystkie 9 gmin: Głucholazy, Kamiennik, Korfantów, Łambinowice, Nysa, Otmuchów, Paczków, Pakosławice i Skoroszyce), ♦ brzeskim (wszystkie 6 gmin: Brzeg, Skarbimierz, Grodków, Lewin Brzeski, Lubsza i Olszanka), ♦ namysłowskim (wszystkie 5 gmin: Domaszowice, Namysłów, Pokój, Świerczów i Wilków); ♦ głubczyckim (wszystkie 4 gminy: Baborów, Branice, Głubczyce i Kietrz); ♦ opolskim ziemskim (4 gminy: Murów, Niemodlin, Popielów i Tułowice); ♦ kędzierzyńsko-kozielskim (3 gminy: Kędzierzyn-Koźle, Pawłowiczki i Cisek); ♦ prudnickim (3 gminy: Głogówek, Lubrza i Prudnik); ♦ oleskim (3 gminy: Dobrodzień, Gorzów Śl. i Zębowice); ♦ kluczborskim (2 gminy: Byczyna i Wołczyn); ♦ krapkowickim (2 gminy: Krapkowice i Zdzeszowice) oraz ♦ strzeleckim (Jemielnica).³⁴

W 2013 r. – w porównaniu do poprzedniego roku, liczba gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem wzrosła o 5 (do 42 gmin). Zmniejszeniu uległa liczba gmin o umiarkowanym stopniu ubóstwa (o 5, do 22 gmin). Natomiast bez zmian pozostała liczba gmin o: niskim (5 gmin) oraz bardzo niskim (2 gminy) stopniu zagrożenia ubóstwem.

³² Opracowanie własne na podstawie Urzędu Statystycznego w Krakowie, *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 r.* http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (4.03.2014 r., godz. 10⁵⁰)

³³ Kryterium dochodowe uprawniające do korzystania z pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa), zostało od 1 października 2012 r. podwyższone do kwot: 542 zł dla osoby samotnie gospodarującej (wcześniej 477 zł) oraz 456 zł dla osoby w rodzinie (wcześniej 351 zł).

³⁴ Zob. *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju. Stan na 31 grudnia 2013 r.*, Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, marzec 2014 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 10. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim
obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2013 r.

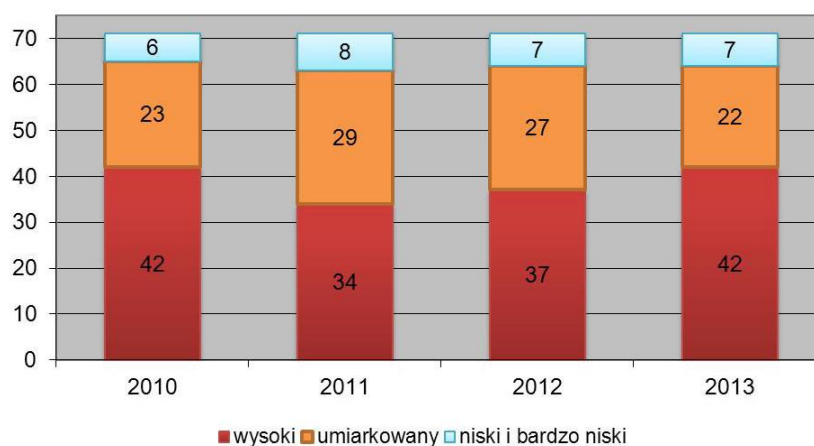

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

W porównaniu do 2012 r. sytuacja wielu gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem nieznacznie pogorszyła się lub pozostała bez zmian.

Wpływ na to miały m. in. podwyższenie kryterium dochodowego w pomocy społecznej i wzrost liczby świadczeniobiorców w zakresie niektórych form pomocy pieniężnej (liczba zasiłków stałych wzrosła o 8%, a zasiłków okresowych o 15%).

Wykres 16. Liczba gmin o wysokim, umiarkowanym oraz bardzo niskim i niskim, stopniu zagrożenia ubóstwem w latach 2010-2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.6 Infrastruktura społeczna

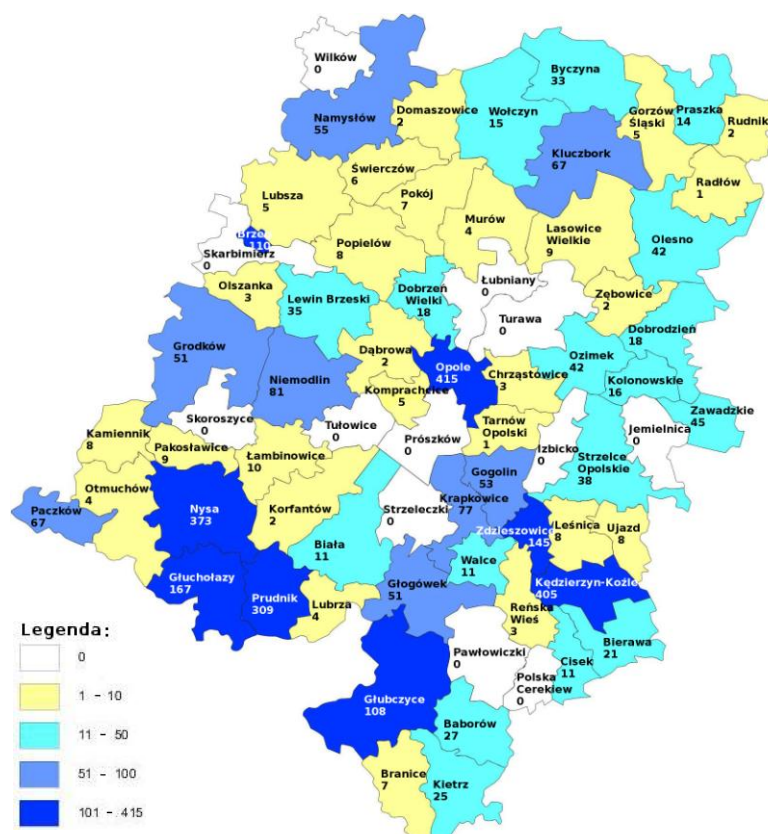
1.6.1 Lokale socjalne

Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.³⁵

Zgodnie z przepisami prawa powierzchnia pokoi lokalu socjalnego przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym nie może być mniejsza niż 5 m², a w przypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.³⁶ Oznacza to, że lokal może mieć ograniczony dostęp do pewnych pomieszczeń (np. WC, znajdującego się na korytarzu dla mieszkańców kilku lokali) czy urządzeń (brak gazu, centralnego ogrzewania), jednak winien spełniać minimalny standard (w tym powierzchni), poniżej którego uprawnieni do otrzymania takiego lokalu mogą odmówić jego przyjęcia.

Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe).

Mapa 11. Liczba lokali socjalnych w gminach woj. opolskiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

³⁵ Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014, poz. 150 jednolity tekst).

³⁶ Tamże, art. 2 ust. 1 pkt 5

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W 2013 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3 084 (o 80 więcej niż w 2012 r.).

Najwięcej lokali socjalnych (pow. 100) ma 8 gmin województwa, tj. wszystkie gminy miejskie (najwięcej Opole - 415, Kędzierzyn-Koźle – 405 i Brzeg – 110) oraz niektóre gminy miejsko-wiejskie zlokalizowane na południu województwa (Nysa – 373, Prudnik – 309 oraz Głuchołazy – 167, Zdzieszowice – 145 i Głubczyce – 108). W pozostałych gminach liczba lokali socjalnych jest mniejsza (8 gmin ma od 51 do 100, a 17 gmin od 11 do 50 lokali). Mniej niż 10 lokali jest w 26 gminach (głównie wiejskich), a 12 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

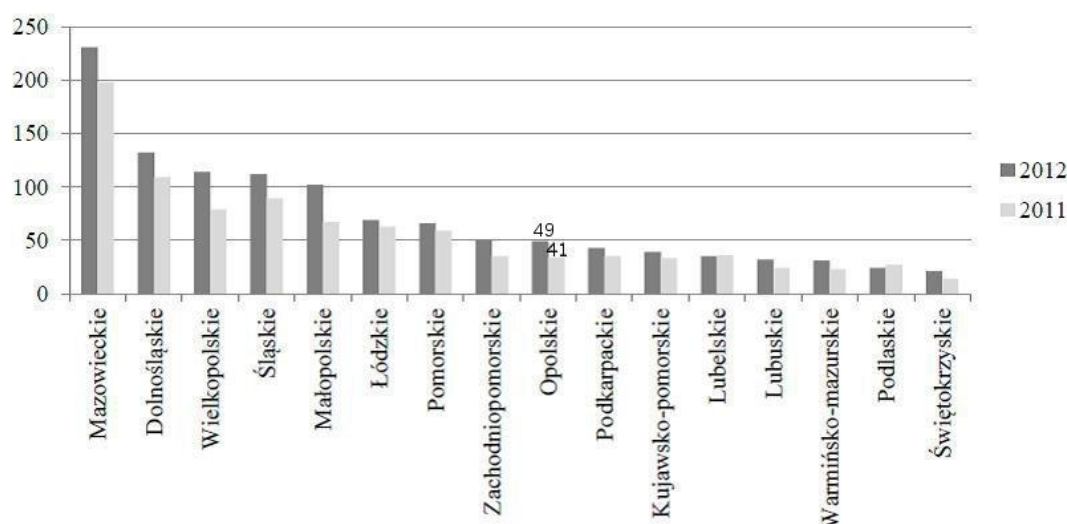
Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta woj. opolskiego), a ich brak wykazują przede wszystkim gminy wiejskie (jedyną gminą miejsko-wiejską bez lokali socjalnych jest Prószków).

W latach 2014-2015 gminy prognozują wzrost liczby lokali socjalnych w zasobach mieszkaniowych do 3 377, tj. o 293 lokale więcej niż w 2013 r. (liczba gmin bez lokali socjalny ma zmniejszyć się do 9-ciu).

W 2013 r. liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących na jego otrzymanie. Według gmin na mieszkanie socjalne oczekiwało 2 137 osób. Celem zaspokojenie potrzeb w tym zakresie gminy winny zwiększyć liczbę lokali socjalnych o prawie 60%.

1.6.2 Instytucje opieki nad dziećmi do lat 3 w latach 2011-2013 w Polsce i woj. opolskim ³⁷

Wykres 17. Liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w latach 2011-2012 ³⁸

Źródło: GUS, *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 52
http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (07.03.2013 r., godz. 9⁰⁰)

³⁷ Instytucje opieki nad dziećmi do lat 3 określono na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat (Dz. U. z 2011 r. Nr 45, poz. 245).

³⁸ Żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce i opiekunowie dzienni.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

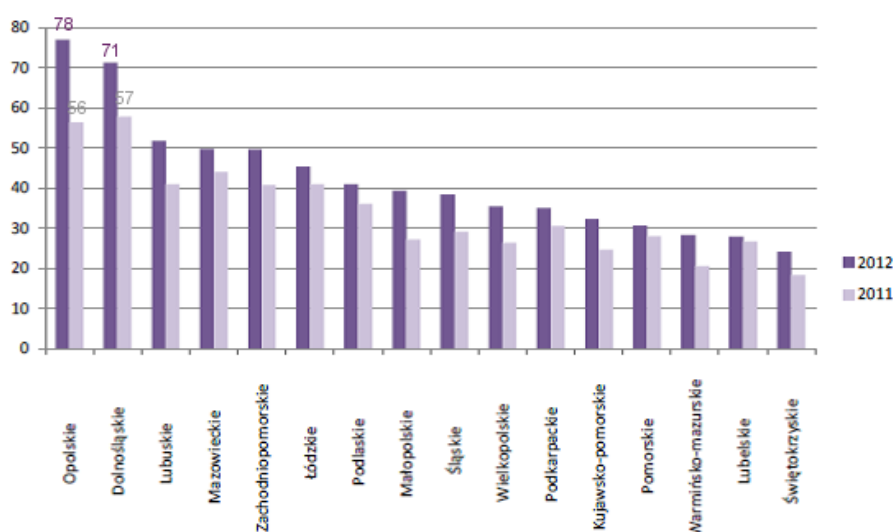
W 2012 r. liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobków, oddziałów żłobkowych, klubów dziecięcych, opiekunów dziennych) wyniosła w Polsce 1 150 (w 2011 r. było to 925, tj. o 225 mniej).

Od wejścia w życie *ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (obowiązującej od 4 kwietnia 2011 r.) liczba placówek dla dzieci do lat 3 w kraju wzrosła o ponad 24%.

Wzrost liczby instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 wynikał przede wszystkim ze zwiększenia liczby żłobków (wzrost o 237 placówek, w tym udział żłobków w strukturze placówek opieki nad dziećmi do lat 3 wzrósł do 61%, z 50% w 2011 r.).

Liczba miejsc we wszystkich placówkach opieki dla dzieci do 3 lat w 2012 r. wyniosła 50,0 tys., tj. o 7,7 tys. miejsc więcej niż w 2011 r.

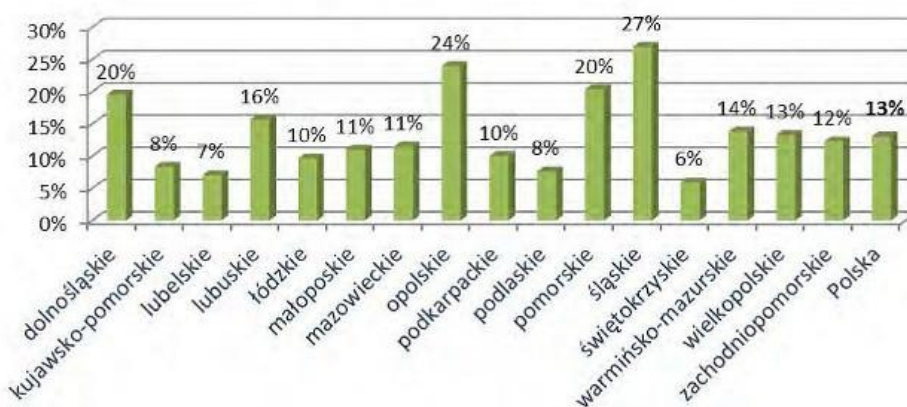
Wykres 18. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach dla dzieci w wieku do lat 3 na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Żłobki i kluby dziecięce w 2012 r.*, GUS, Materiał na konferencję prasową 29 maja 2013 r., s.4 http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13271_PLK_HTML.htm (10.03.2014 r., godz. 9⁰⁰)

W 2012 r. najwyższą wartość wskaźnika liczby miejsc w placówkach opieki nad małym dzieckiem w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 miało województwo opolskie (w 2011 r. były to: województwo dolnośląskie, a następnie woj. opolskie).

Wykres 19. Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi do lat 3 w Polsce w 2012 r. wg województw

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (Dz. U. Nr 45, poz. 235, z późn. zm.) w latach 2011-2012, Warszawa 2013 <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dzieci/opieka-nad-dzieckiem-w-wieku-do-lat-trzech/sprawozdanie-rady-ministrow-z-realizacji-ustawy-z-dnia-4-lutego-2011-r-o-opiece-nad-dzieckiem-w-wieku-do-lat-3-w-latach-2011-2012/> (10.03.2014 r., godz. 11⁰⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

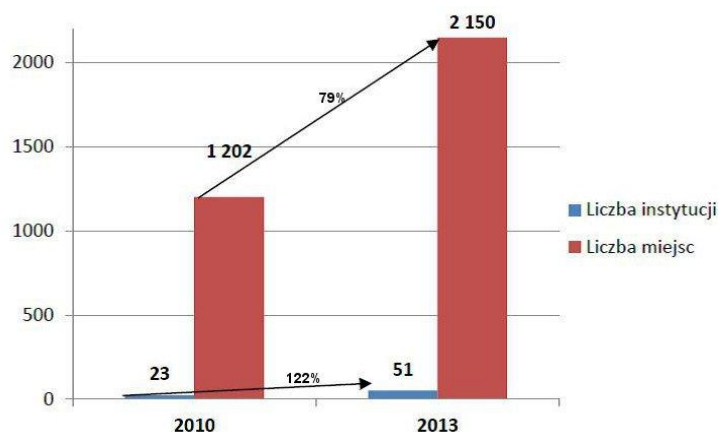

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W 2012 r. najwyższy odsetek gmin posiadających instytucje opieki nad dziećmi do 3 lat miały województwa: śląskie (27% gmin), opolskie (24%), dolnośląskie i pomorskie (po 20%), natomiast najmniejszy – województwa: świętokrzyskie (6%) i lubelskie (7%), przy średniej wartości wskaźnika w Polsce wynoszącego 13%.

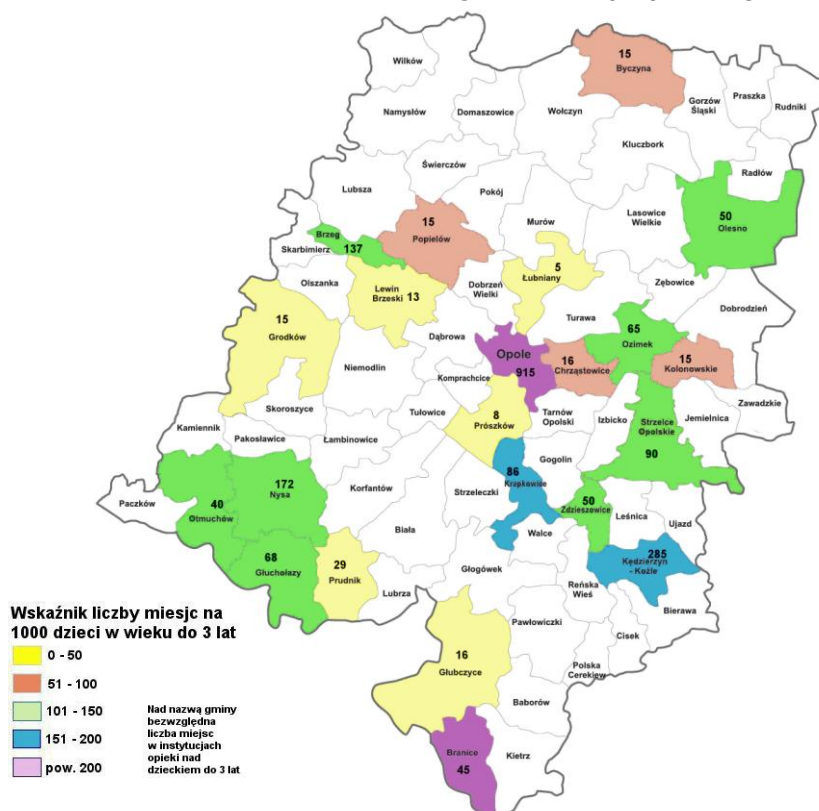
Wykres 20. Instytucje i miejsca opieki nad dziećmi do 3 lat w woj. opolskim w 2010 r. i 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

W 2013 r. liczba instytucji opieki nad dziećmi do 3 lat w woj. opolskim wyniosła 51, tj. w stosunku do 2010 r. zwiększyła się ponad 2-krotnie. Łączna liczba miejsc dla dzieci w tych instytucjach wyniosła 2 150, tj. o 79% więcej niż w 2010 r. (średni wzrost w kraju o 32%)

Mapa 12. Liczba miejsc w instytucjach opieki nad dzieckiem do 3 lat oraz wskaźnik tych miejsc na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w gminach woj. opolskiego w 2013 r.

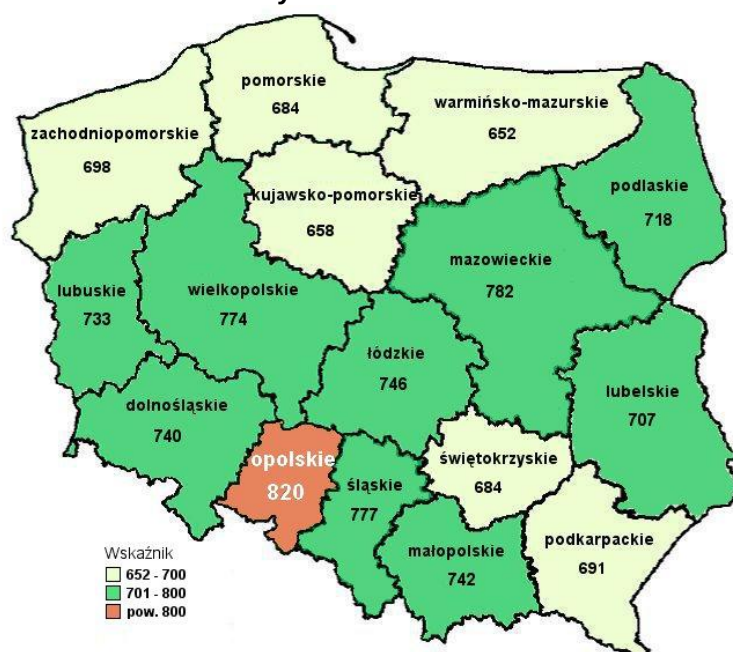
1.6.3 Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2012/2013 w Polsce i woj. opolskim

1.6.3.1 Informacje ogólne

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku 3-6 lat i jest realizowane w:

- przedszkolach (dla dzieci w wieku 3-6 lat);
- oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych (głównie 6-latków);
- zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych (dla dzieci w wieku 3-5 lat).³⁹

Mapa 13. Wskaźnik liczby dzieci w placówkach przedszkolnych do liczby dzieci w tym wieku w roku szkolnym 2012/2013 w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, Warszawa 2013, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_3430_PLK_HTML.htm (11.03.2014 r., godz. 11⁰⁰)

W roku szkolnym 2012/2013 było w Polsce 20,4 tys. placówek wychowania przedszkolnego, w tym:

- 9,8 tys. przedszkoli;
- 8,9 tys. oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych;
- 0,1 tys. zespołów wychowania przedszkolnego;
- 1,6 tys. punktów przedszkolnych.⁴⁰

W tym okresie w woj. opolskim było 458 placówek wychowania przedszkolnego, tj.:

- 347 przedszkoli;
- 12 punktów przedszkolnych;
- 99 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

³⁹ Dane GUS uwzględniają także dzieci uczęszczające do placówek przedszkolnych, młodsze w wieku 2 lat oraz starsze w wieku 7 i więcej lat.

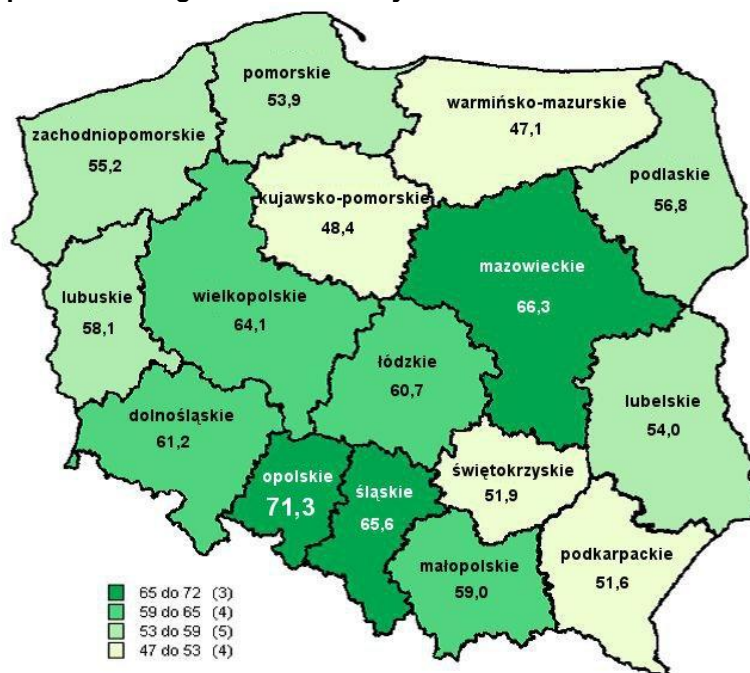
⁴⁰ GUS, *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013*, Warszawa 2013, s. 61

W Polsce do placówek przedszkolnych uczęszczało 1 216 467 dzieci, tj. średnio 735 dzieci na 1000 dzieci w wieku przedszkolnym. Wskaźnik ten wahał się w kraju od 652 w woj. warmińsko-mazurskim do **820 dzieci w woj. opolskim – 1 pozycja w kraju.**

1.6.3.2 Upowszechnianie edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-4 lat

Woj. opolskie zajmuje także pierwsze miejsce w kraju w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-4 lat (wskaźnik 71,3%, średnia w Polsce – 59,3%).

Mapa 14. Liczba dzieci w wieku 3-4 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2012/2013 w Polsce

Źródło: GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, Warszawa 2013, s. 62
http://www.stat.gov.pl/gus/5840_3430_PLK_HTML.htm (11.03.2014 r., godz. 9⁰⁰)

1.6.3.3 Placówki wychowania przedszkolnego w woj. opolskim

Średni wskaźnik liczby dzieci w placówkach przedszkolnych na 1 000 dzieci w wieku 3-6 lat wynosi w woj. opolskim 820 (waha się od 611 w Lubuszy do 1031 w Dobrzenu Wlk.).

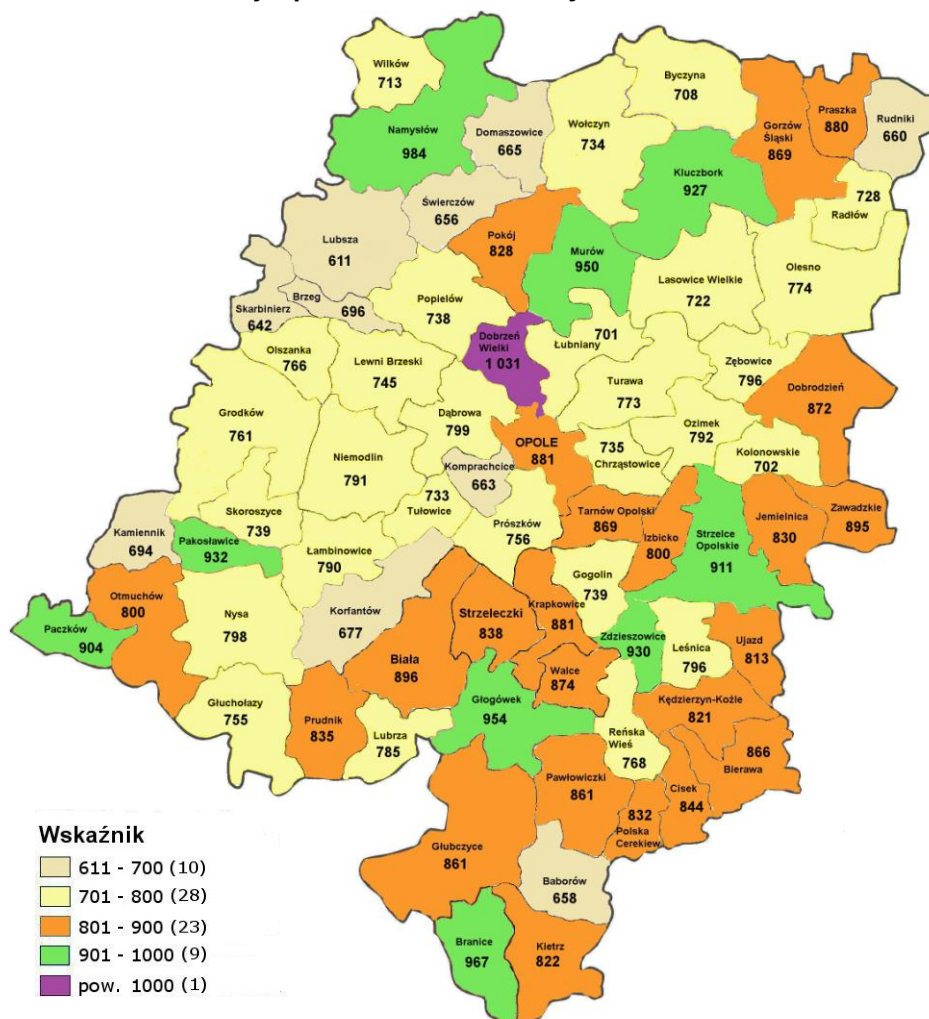
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

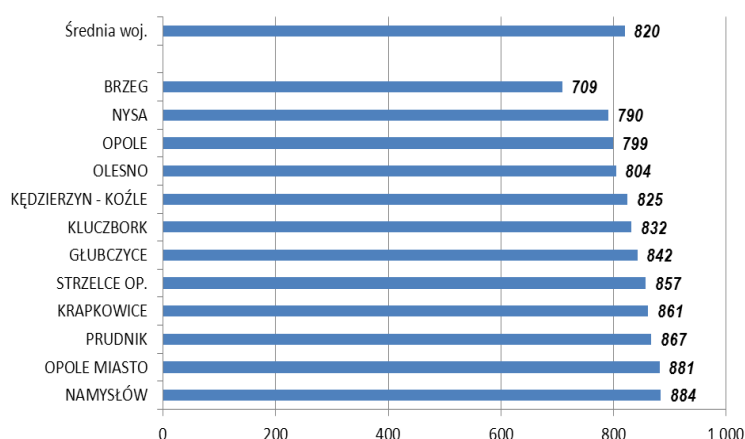
**Mapa 15. Wskaźnik liczby dzieci w placówkach przedszkolnych na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat.
Woj. opolskie w roku szkolnym 2012/2013**

Źródło: Opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

Liczba dzieci uczęszczająca do placówek przedszkolnych jest większa w zachodniej i południowej części woj. opolskiego (powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, strzelecki, prudnicki) niż w północnej i wschodniej części regionu.

Wykres 21. Wskaźnik liczby dzieci w placówkach przedszkolnych na 1000 dzieci w tym wieku w roku szkolnym 2012/2013 w powiatach woj. opolskiego

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

2.1 Liczba osób i rodzin – świadczeniobiorców pomocy społecznej

W 2013 r. świadczenia pomocy społecznej udzielono 47 110 osobom i rodzinom, co stanowi 4,7% mieszkańców woj. opolskiego, w tym:

- 40 853 osoby otrzymały pomoc w ośrodkach pomocy społecznej,
- 2 700 osób wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie (dzieci i młodzież umieszczona w rodzinnej pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych),
- 3 031 osób to mieszkańcy domów pomocy społecznej,
- 526 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 12. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w woj. opolskim *

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób i rodziny objętych pomocą społeczną w woj. opolskim w:				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1.	Ogółem <i>w tym:</i>	44 659	47 110	105	48 917	104
2.	w ośrodkach pomocy społecznej	38 474	40 853	106	42 563	104
3.	w powiatowych centrach pomocy rodzinie	2 679	2 700	101	2 770	103
4.	w domach pomocy społecznej (liczba miejsc)	2 960	3 031	102	3 058	101
5.	w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (liczba miejsc)	546	526	96	526	100

*Szacunkową liczbę klientów w wybranych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2014 r. ustalono na podstawie danych wskazanych przez gminy i powiaty w ocenach zasobów pomocy społecznej (prognoza na 2014 r.)

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2013 r. oraz oceny zasobów pomocy społecznej, przekazane przez gminy i powiaty za 2013 r.

W 2013 r. – w porównaniu do poprzedniego roku, liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc wzrosła o 5%, w tym:

- o 6% wzrosła liczba osób w ośrodkach pomocy społecznej, w efekcie podniesienia wartości kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej nastąpił wzrost liczby uprawnionych oraz wzrost kosztów pomocy;
- o 1% wzrosła liczba klientów powiatowych centrów pomocy rodzinie (głównie usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej oraz osób niepełnosprawnych);
- o 2% wzrosła liczba miejsc w domach pomocy społecznej;
- o 20 zmniejszyła się liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Według prognozy gmin i powiatów na 2014 r. liczba klientów pomocy społecznej wzrośnie o ok. 4% (1 807 osób), w tym najbardziej w ośrodkach pomocy społecznej o 4% (1 710 osób) oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie o 3% (70 osób).

Na tym samym poziomie utrzyma się liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, natomiast o 27 wzrośnie liczba miejsc w domach pomocy społecznej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2013 r. w ramach pomocy środowiskowej ośrodki pomocy społecznej udzieliły wsparcia 40 853 osobom i rodzinom, tj. o 6,2 % więcej niż w 2012 r.

Na każde 1000 mieszkańców województwa przypadało średnio 40,7 osób objętych pomocą.

Mapa 16. Wskaźnik deprywacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2013 r.

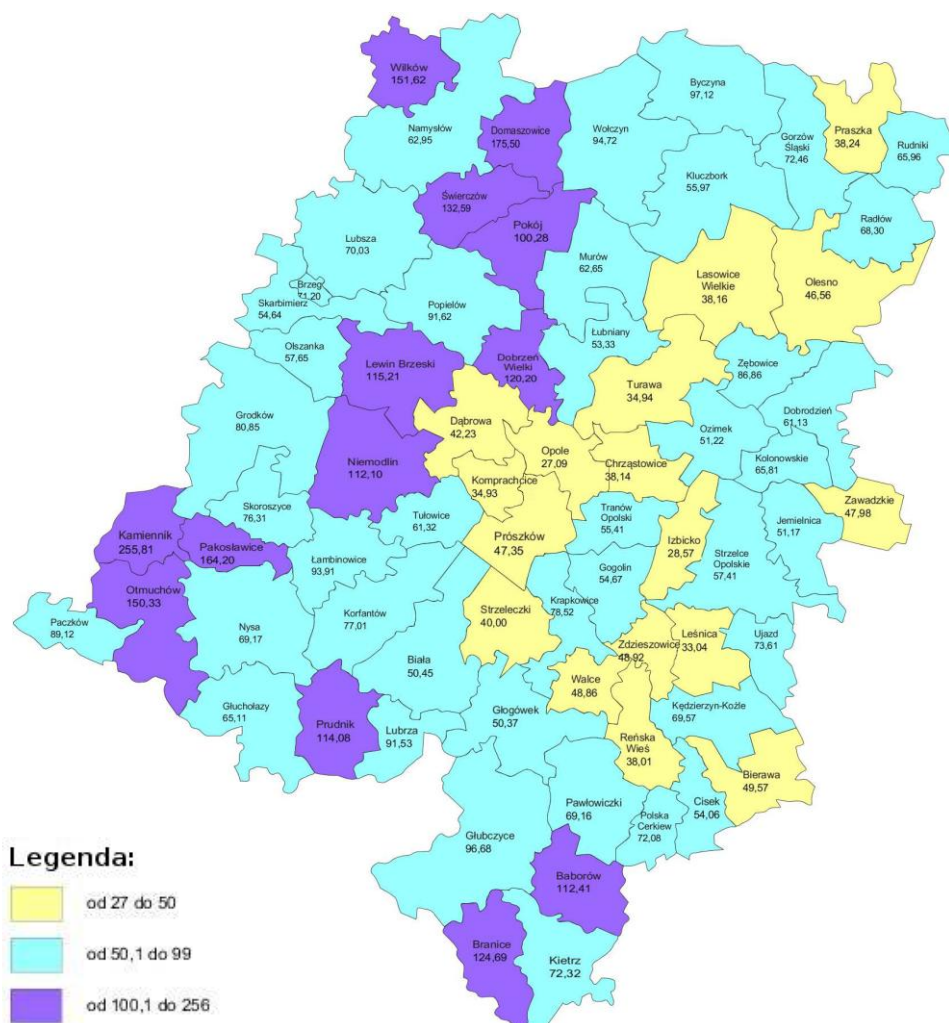

Tabela 13. Klienci ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)

Lp.	Powiat	Osoby, którym przyznano świadczenie w ośrodkach pomocy społecznej w latach 2012-2013 i 2014 r. (prognoza)						
		2012 r.	Wskaźnik liczby mieszkańców korzystających ze świadczeń OPS	2013 r.	Wskaźnik liczby mieszkańców korzystających ze świadczeń OPS	Wzrost / spadek liczby klientów OPS w 2013 r. 2012 r.=100%	Prognoza w 2014 r.	Prognoza wzrostu lub spadku liczby klientów OPS w 2014 r. 2013 r.=100%
1	brzeski	3 911	4,2	4 274	4,6	109,3	4 447	104,0
2	głubczycki	2 828	5,9	2 789	5,9	98,6	2 794	100,2
3	kędzierzyńsko-kozielski	3 466	3,5	3 788	3,9	109,3	4 727	124,8
4	kluczborski	3 059	4,5	3 146	4,7	102,8	3 218	102,3
5	krapkowicki	2 094	3,2	2 370	3,6	113,2	2 394	101,0
6	namysłowski	2 779	6,5	2 699	6,3	97,1	2 822	104,6
7	nyski	6 404	4,5	7 316	5,2	114,2	7 545	103,1
8	oleski	2 224	3,4	2 290	3,5	103,0	2 353	102,8
9	opolski	4 613	3,5	4 712	3,5	102,1	4 746	100,7
10	Miasto Opole	1 930	1,7	2 123	1,8	110,0	2 050	96,6
11	prudnicki	2 968	5,2	3 013	5,3	101,5	3 124	103,7
12	strzelecki	2 198	2,9	2 333	3,1	106,1	2 343	100,4
Razem woj.		38 474	3,8	40 853	4,1	106,2	42 563	104,2

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Na wzrost liczby świadczeniobiorców wpływ miało przede wszystkim podwyższenie kryterium dochodowego w pomocy społecznej (od 1 października 2012 r.):

- ✓ dla osoby samotnie gospodarującej - z 477 zł do 542 zł, tj. o 14% ,
- ✓ dla osoby w rodzinie – z 351 zł do 456 zł, tj. o prawie 30%.

W wyniku tej zmiany zwiększyła się liczba świadczeniobiorców o ogółem 2 379 osób (6,2%), w tym szczególnie osób otrzymujących zasiłki stałe (o prawie 8%) i zasiłki okresowe (o 15%).

W 2013 r. w układzie terytorialnym województwa - w porównaniu do poprzedniego roku, wzrost liczby klientów pomocy społecznej zanotowano w większości powiatów (najbardziej w powiecie nyskim – o 14% i krapkowickim – o 13%), z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego i namysłowskiego, gdzie wystąpił spadek liczby klientów odpowiednio o 1,4% i 2,9%.

Podobnie jak w latach poprzednich, najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występuje w powiatach: namysłowskim – 6,3%, głubczyckim – 5,9% oraz nyskim i prudnickim – 5,2 i 5,3%. Najmniej osób uprawnionych do pomocy mają: Miasto Opole – 1,8% i powiat strzelecki – 3,1%.

W 2013 r. – w związku z podwyższeniem kryteriów dochodowych, wzrosły koszty świadczeń pomocy społecznej, zwłaszcza zasiłków pieniężnych.

Koszt pomocy środowiskowej wyniósł 91 574 tys. zł i w stosunku do 2012 r. wzrósł o 17,9%, w tym:

- ✓ koszt zasiłków stałych wzrósł o 23%;
- ✓ koszt zasiłków okresowych wzrósł o prawie 40% (przy czym o ponad 40% wzrosła dotacja budżetu państwa, a środki własne gmin przeznaczone na ten cel spadły o 13%).

Koszt zasiłków celowych - w porównaniu do 2012 r., zmniejszył się o 6,5%, natomiast koszt pozostałych świadczeń (głównie posiłków i usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych) wzrósł o ponad 12%.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 14. Koszt świadczeń pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2013

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2012-2013		
		2012 r.	2013 r.	Wzrost/spadek 2012 r.=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej - ogółem	77 640 532	91 574 263	117,9
	<i>w tym:</i>			
2	zasiłki stałe	14 332 362	17 581 469	122,7
3	zasiłki okresowe	23 489 578	32 858 919	139,9
4	<i>dotacja budżetu państwa</i>	<i>23 187 091</i>	<i>32 595 950</i>	140,6
5	<i>środki własne gminy</i>	<i>302 487</i>	<i>262 969</i>	86,9
6	zasiłki celowe	18 906 463	17 682 076	93,5
7	pozostałe świadczenia (posiłki, usługi opiekuńcze, inne)	20 912 129	23 451 799	112,1
8	Liczba świadczeniobiorców	38 474	40 853	106,2
9	Liczba mieszkańców	1 010 203	1 004 416	99,4
10	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (w.1 do w. 8)	2 018	2 242	111,1
11	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 do w. 8)	1 474	1 668	113,2
12	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 do w. 9)	77	91	118,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach MPIPS-03 za lata 2012-2013

Średnia – roczna wartość pomocy przypadająca w 2013 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 2 242 zł i była o 11 % większa niż w 2012 r. Dotyczy to zwłaszcza zasiłków stałych i okresowych, których wysokość jest wynikiem różnicy między dochodem osoby/rodziny a ustalonym dla niej kryterium dochodowym.

Przeciętna, miesięczna wartość:

- ✓ zasiłku stałego wzrosła z 375 zł do 429 zł (o 14%);
- ✓ zasiłku okresowego – z 298 zł do 351 zł (o 18%).

W przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która spadła z 896 zł do 787 zł, tj. o 12,2%.

Tabela 15. Średnia wysokość świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013

Lp.	Formy pomocy pieniężnej	2012 r.	2013 r.	Wzrost/spadek 2012 r.=100%
1	ZASIŁKI STAŁE			
2	liczba świadczeniobiorców	3 895	4 201	107,9
3	liczba świadczeń	38 169	41 000	107,4
4	koszt świadczeń w zł	14 332 362	17 581 469	122,7
5	Średnia wartość 1 zasiłku	375	429	114,4
6	ZASIŁKI OKRESOWE			
7	liczba świadczeniobiorców	12 554	14 441	115,0
8	liczba świadczeń	78 758	93 492	118,7
9	koszt świadczeń w zł	23 489 578	32 858 919	139,9
10	Średnia wartość 1 zasiłku	298	351	117,8
11	ZASIŁKI CELOWE			
12	liczba świadczeniobiorców	21 095	22 472	106,5
13	koszt świadczeń w zł	18 906 469	17 682 076	93,5
14	Średnia, roczna wartość 1 zasiłku	896	787	87,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2012-2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

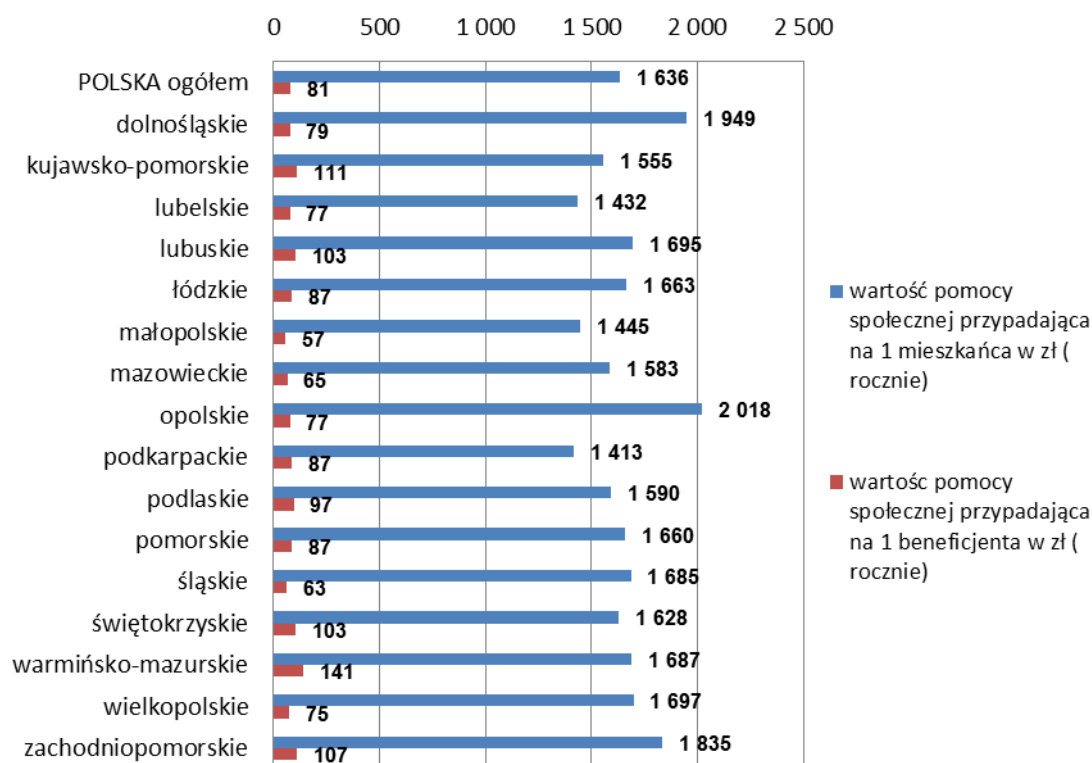

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W 2012 r. województwo opolskie zajmowało pierwszą pozycję w kraju pod względem wartości pomocy społecznej na 1 beneficjenta (średnia wysokość 2 018 zł), przy jednocześnie nieco niższej niż średnia w kraju wartości pomocy przypadającej na 1 mieszkańca (77 zł).⁴¹

Wykres 22. Roczna wartość pomocy na 1 beneficjenta pomocy społecznej i 1 mieszkańca w Polsce w 2012 r. wg województw

Źródło: Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS 2012, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (5.03.2014 r., godz. 9²⁰)

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 beneficjenta w kraju w 2012 r. wynosiła 1 636 zł, a na mieszkańca 81 zł.

Ze względu na wysokość udzielanej pomocy w Polsce wyróżniono 4 grupy województw:

- ✧ **Grupa 1.** - Województwa udzielające pomocy o wartościach niższych niż średnie w kraju – na beneficjenta i mieszkańca (lubelskie, małopolskie, mazowieckie);
- ✧ **Grupa 2.** - Województwa, gdzie średnie kwoty przypadające na mieszkańca są wyższe niż średnia w kraju, ale niższe są wartości pomocy przypadającej na 1 beneficjenta (kujawsko-pomorskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie);
- ✧ **Grupa 3.** - Województwa, gdzie średnie kwoty przypadające na mieszkańca są niższe niż średnia w kraju, ale wartości pomocy na 1 beneficjenta przekracza średnią kwotę w kraju (dolnośląskie, opolskie, śląskie i wielkopolskie);
- ✧ **Grupa 4.** Województwa udzielające pomocy o wartościach wyższych niż średnie w kraju – na beneficjenta i mieszkańca (lubuskie, łódzkie, pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie).

⁴¹ Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS 2012, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (5.03.2014 r., godz. 9²⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 16. Wartość pomocy społecznej udzielonej w 2012 r. wg województw
(na 1 beneficjenta pomocy społecznej i 1 mieszkańca województwa)

Województwo	Wartość pomocy na 1 beneficjenta pomocy społecznej	Wartość pomocy na 1 mieszkańca
dolnośląskie	1 949	79
kujawsko-pomorskie	1 555	111
lubelskie	1 432	77
lubuskie	1 695	103
łódzkie	1 663	87
małopolskie	1 445	57
mazowieckie	1 583	65
opolskie	2 018	77
podkarpackie	1 413	87
podlaskie	1 590	97
pomorskie	1 660	87
śląskie	1 685	63
świętokrzyskie	1 628	103
warmińsko-mazurskie	1 687	141
wielkopolskie	1 697	75
zachodniopomorskie	1 835	107
ŚREDNIA W POLSCE	1 636	81

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku*, GUS 2012, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (5.03.2014 r., godz. 10²⁰)

2.3 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – zadania gminy

2.3.1 Asystenci rodziny

W 2013 r. liczba asystentów rodziny w woj. opolskim wzrosła do 56 zatrudnionych, tj. o 70%. Opieką objęto 648 rodzin w środowisku ich zamieszkania, w tym 11 rodzin na mocy postanowienia sądu rodzinnego.⁴² Na 1 asystenta przypadało średnio 12 rodzin.

W 2013 r. 113 rodzin (17%) zakończyło współpracę z asystentami rodziny, w tym:

- 46 rodzin ze względu na osiągnięcie celu (35% przypadków),
- 10 rodzin nie wyraziło zgody na dalszą współpracę (8%),
- 42 z uwagi na brak współpracy z asystentem rodziny (32%),
- w 13 przypadkach – ze względu na brak efektów pracy asystenta rodziny.

Koszt zatrudnienia asystentów rodziny w 2013 r., wyniósł 1 160 tys. zł, z czego:

- 391 tys. zł sfinansował budżet gmin,
- 769 tys. zł (66%) wydatkowano z innych źródeł, najczęściej z budżetu państwa – gminy uczestniczyły w konkursie zorganizowanym przez MPiPS pn. *Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej*.⁴³

⁴² Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej asystent rodziny współpracuje z rodziną wyłącznie za jej zgodą (lub na jej wniosek), w wyjątkowych przypadkach na mocy postanowienia sądu.

⁴³ <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/opieka-zastepcza-nad-dzieckiem/konkursy/resortowy-program-wspierania-rodziny-i-systemu-pieczy-zastepczej-na-rok-2013/> (26.09.2013 r., godz. 8⁰⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2.3.2 Placówki wsparcia dziennego

Liczba **dziennych placówek wsparcia** wrosła na przełomie lat 2012-2013 prawie **2-krotnie - z 14 do 27** (w Polsce w 2012 r. było ich 1 357), w tym było:

- 12 placówek opiekuńczych;
- 10 specjalistycznych;
- 5 w formie pracy podwórkowej;

W 2013 r. w placówkach wsparcia dziennego było 760 miejsc, a przeciętnie korzystało z nich 495 dzieci.

Tabela 17. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2013 r.

Gmina	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci
Branice	40	40
Biała	90	69
Kędzierzyn-koźle	102	102
Głucholazy	70	57
Kluczbork	30	23
Lewin Brzeski	60	58
Komprachcice	53	15
Opole	255	164
Nysa	30	12
Prudnik	30	6
Razem	760	495

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej" (stan w dniu 31 grudnia 2013 r.), przekazane do OIS ROPS w Opolu pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW 8.kwietnia 2014 r.,

2.4 Klienci powiatowych centrów pomocy rodzinie

W 2013 r. powiatowe centra pomocy rodzinie udzieliły wsparcia łącznie 2 700 osobom, w tym było:

- 1 143 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka,
- 526 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 606 osób otrzymywało pomoc na usamodzielnienie w formie pieniężnej i rzeczowej, przy czym część usamodzielniających się wychowanków wcześniej otrzymywała pomoc w rodzinach zastępczych lub placówkach, stąd suma grup klientów nie równa się ogólnej liczbie objętych pomocą.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 18. Klienci powiatowych centrów pomocy rodzinie w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)

Lp.	Powiat	Klienci powiatowych centrów pomocy rodzinie w woj. opolskim													
		Liczba klientów w latach 2012-2013 i 2014 r. (prognoza) – ogółem *					w tym:								
							Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka			Dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych			Usamodzielnieni wychowankowie		
		2012	2013	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013=100%	2012	2013	Wzrost w 2013 r. 2012 r.=100%	2012	2013	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2012	2013	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%
1	brzeski	388	298	77	298	100	107	101	94	105	105	100	110	73	66
2	głubczycki	115	101	88	117	116	57	64	112	44	44	100	43	40	93
3	kędzierzyńsko-kozielski	305	327	107	306	94	166	167	101	30	30	100	68	42	62
4	kluczborski	420	565	135	565	100	90	85	94	48	48	100	59	49	83
5	krakowicki	213	209	98	210	100	80	81	101	0	0	x	48	55	115
6	namysłowski	73	67	92	65	97	41	51	124	24	24	100	18	16	89
7	nyski	307	283	92	301	106	126	121	96	72	72	100	105	91	87
8	oleski	88	90	102	100	111	58	52	90	30	30	100	16	16	100
9	Miasto Opole	190	167	88	200	120	128	139	109	90	72	80	82	82	100
10	opolski	250	255	102	255	100	121	112	93	73	73	100	68	74	109
11	prudnicki	136	153	113	168	110	102	93	91	30	28	93	33	30	91
12	strzelecki	194	185	95	185	100	83	77	93	0	0	x	35	38	109
Razem		2 679	2 700	101	2 770	103	1 159	1 143	99	546	526	96	685	606	88

*liczba ogółem nie jest sumą kolumn w poszczególnych latach

Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Według prognozy powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2014 r. liczba świadczeniobiorców wzrośnie o 3%, zwłaszcza liczba rodzin zastępczych (rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego – o 20% oraz rodzinnych domów dziecka – 12%).

2.4.1 Rodzinna piecza zastępcza

W latach 2012-2013 **liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej** utrzymała się na zbliżonym poziomie wynosząc **1 143**. W 2013 r. było:

- 737 rodzin zastępczych spokrewnionych (w 2012 – 769);
- 357 rodzin niezawodowych (w 2012 r. – 352);
- 32 rodziny zastępcze zawodowe (w 2012 r. – 31), w tym:
 - ✓ 19 rodzin zastępczych zawodowych „zwykłych”;
 - ✓ 10 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 3 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 17 rodzinnych domów dziecka (w 2012 r. – 7).⁴⁴

⁴⁴ W porównaniu do danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, liczba rodzin wg powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej jest większa, ponieważ obejmuje cały okres sprawozdawczy, podczas gdy Sprawozdanie określa liczbę rodzin wg stanu na koniec 2013 r.

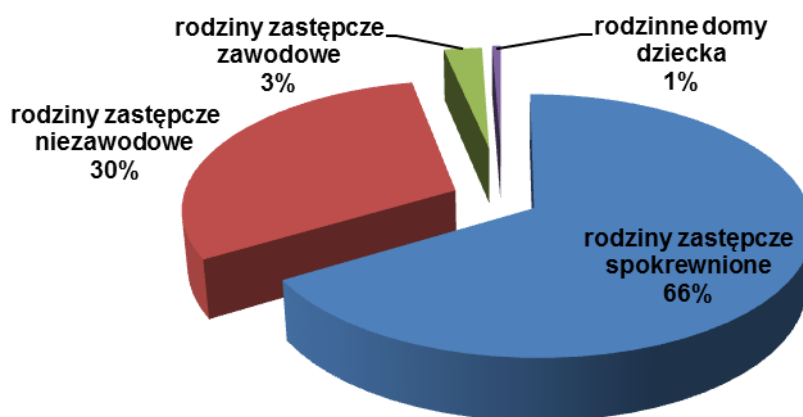
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 23. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2013 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

W porównywaniu do 2012 r. liczba rodzin zastępczych w 2013 r. zmalała o 16 (1%), przy czym spadek ten dotyczył głównie rodzin spokrewnionych z dzieckiem (których liczba zmalała z 769 do 737, tj. o 4%). Głównym powodem zmniejszenia liczby rodzin zastępczych było usamodzielnienie wychowanków lub powrót dzieci do rodziny naturalnej. W wielu przypadkach prawa rodziny naturalnej nadal były ograniczone, jednak pieczę zastępczą sąd zamienił na nadzór kuratora.

Tabela 19. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2013 i 2014 r. (prognoza)

Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2013				
	2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
Razem	1 159	1 143	99	1 188	104
Rodziny zastępcze spokrewnione	769	737	96	764	104
Rodziny zastępcze niezawodowe	352	357	101	369	103
Rodziny zastępcze zawodowe ogółem	31	32	103	36	113
<i>z tego:</i>					
rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	19	100	21	111
rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	100	12	120
rodziny zastępcze specjalistyczne	2	3	150	3	100
rodzinne domy dziecka	7	17	243	19	112

Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

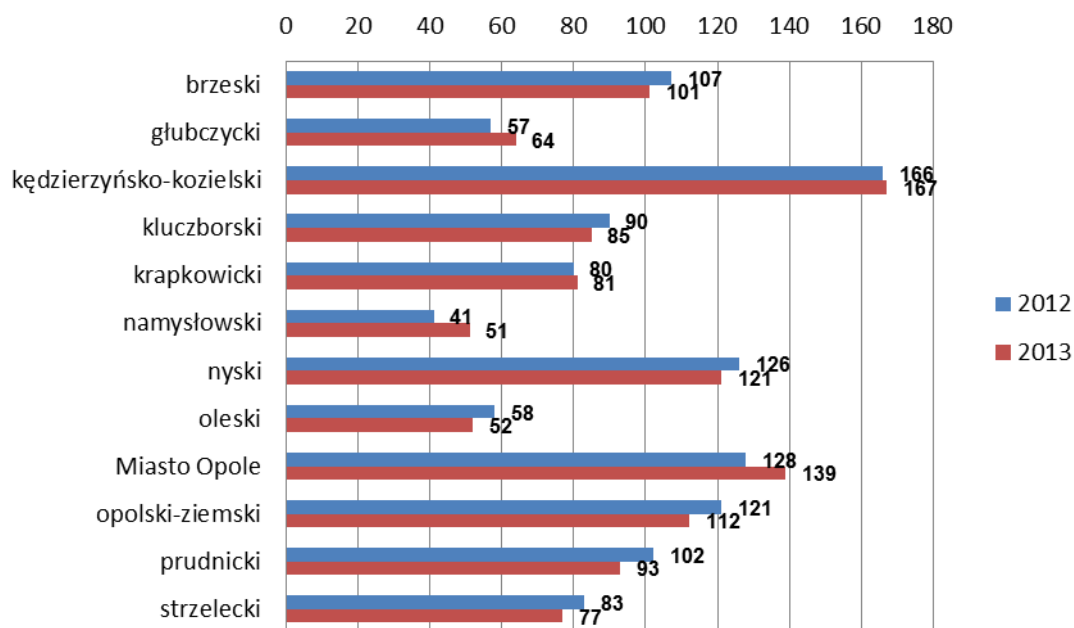
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 24. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej wg powiatów woj. opolskiego w latach 2012-2013

Źródło: opracowanie wysłane na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2013 r.

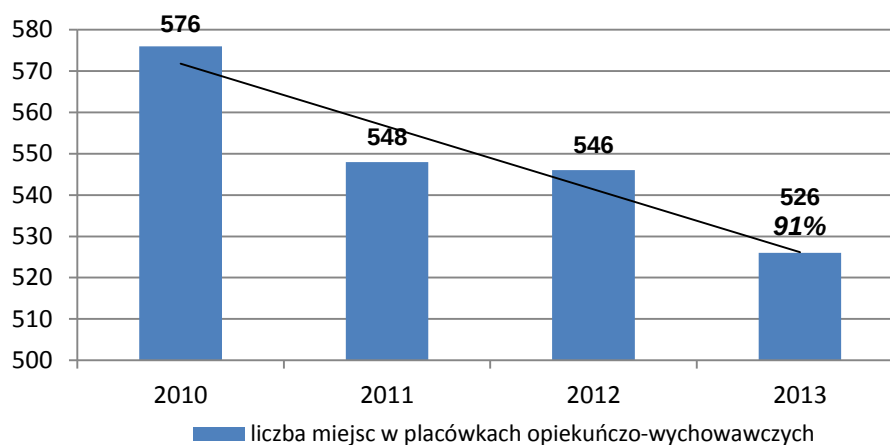
W porównaniu do 2012 r. - w największym stopniu wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka – z 7 do 17, tj. 2,4-krotnie.

2.4.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2013 r. w woj. opolskim było 16 placówek opiekuńczo-wychowawczych na 526 miejsc, w których przebywało 551 dzieci.

W porównaniu do 2010 r. liczba jednostek nie zmieniła się, natomiast liczba miejsc zmalała o 9% (z 576 do 526).

Wykres 25. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w woj. opolskim w latach 2010-2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

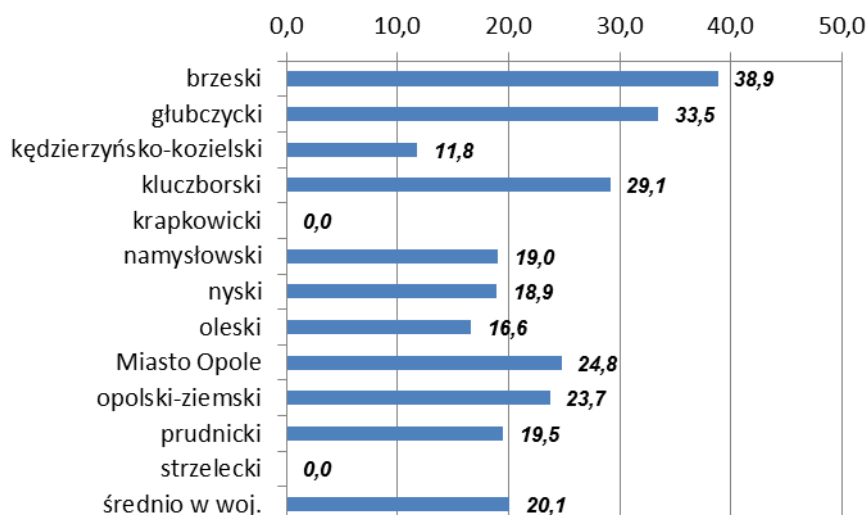
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Średnio na 10 tys. ludności w wieku do 24 lat przypada obecnie w województwie 20 miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej jest w powiecie brzeskim (38,9) i głubczyckim (33,5),
- najmniej – w powiecie kędzierzyńskim (11,8) i oleskim (16,6),
- domy dziecka nie występują w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka).

Wykres 26. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku 0-24 lat, wg powiatów woj. opolskiego w 2013 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

2.4.3 Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 20. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2013

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej		
	2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r. =100%
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	996	984	99
w rodzinach zastępczych niezawodowych	495	489	99
w rodzinach zastępczych zawodowych	152	144	95
w rodzinnych domach dziecka	39	132	338
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc)	546	526	96
Razem	2 228	2 275	102

źródło: opracowanie własne na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

W 2013 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 2 275 dzieci (o 47 dzieci więcej niż w 2012 r.). Najbardziej – 3,4-krotnie wzrosła liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka.

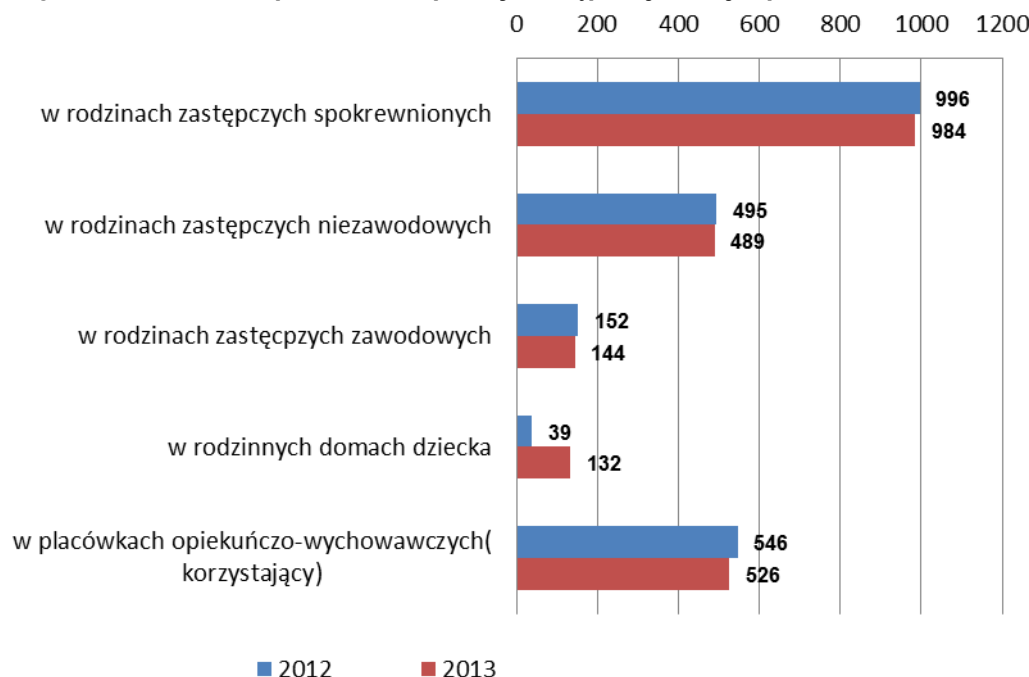
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

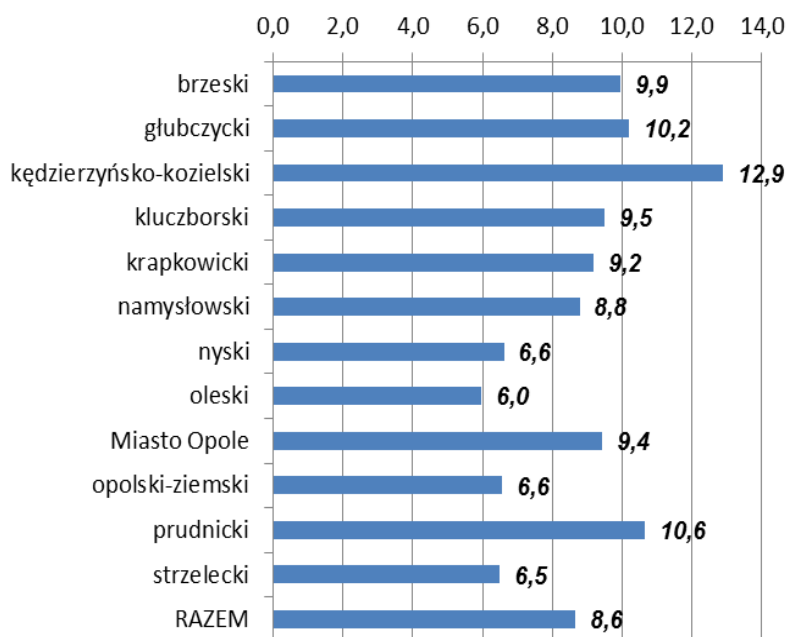
Wykres 27. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2013

Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Średnio na 1000 mieszkańców woj. opolskiego w wieku do 24 roku życia przypadało w 2013 r. **8. dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 6,0 w powiecie oleskim do 12,9 w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim. Niskie wskaźniki odnotowano również w powiecie nyskim i opolskim -ziemskim – po 6,6, strzeleckim – 6,5. Wysokie w powiatach: prudnickim – 10,6, głubczyckim – 10,2 i brzeskim – 9,9.

Wykres 28. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku do 24 lat wg powiatów woj. opolskiego

Źródło: obliczenia własne na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

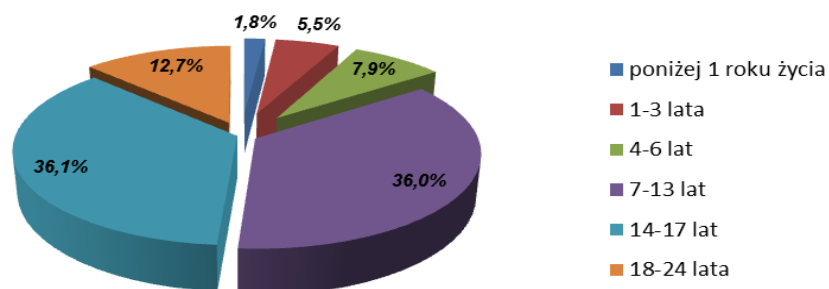
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2.4.3.1 Wiek dzieci w pieczy zastępczej

Większość dzieci – prawie 85%, przybywających w pieczy zastępczej ma więcej niż 7 lat, w tym - 13% stanowią dzieci powyżej 17 lat życia (uczestniczące w procesie usamodzielnienia). Przy czym starsze dzieci częściej przebywają w placówkach opiekuńczo-wychowawczych niż w rodzinach zastępczych;

Wykres 29. Wiek dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2013 r.

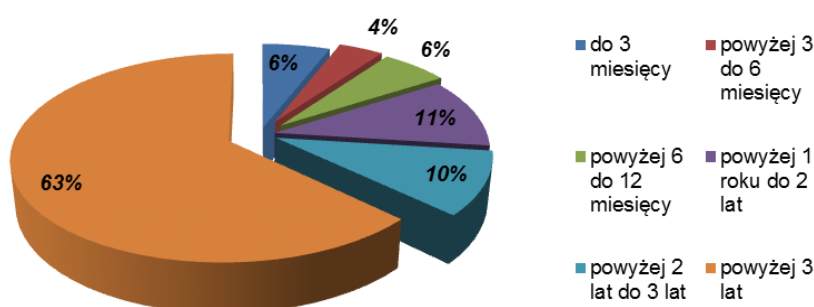

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (stan w dniu 31 grudnia 2013 r.), przekazane pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW, 8.kwietnia 2014 r

2.4.3.2 Okres przebywania w pieczy zastępczej

Od lat utrzymuje się niekorzystna sytuacja dotycząca czasu przebywania dzieci w pieczy zastępczej - **łącznie powyżej 2 lata w tym systemie w 2013 r. przebywało 73% dzieci** (w 2012 r. - 67%), w tym **powyżej 3 lat 63%**. Wprawdzie wyższy wskaźnik (67%) dotyczy rodzinnych form opieki, jednak udział dzieci najdłużej przebywających w domach dziecka jest również wysoki – w 2013 r. wynosił 52% (w kraju dłużej niż 2 lata w pieczy zastępczej przebywa łącznie 72% dzieci i młodzieży). Oznacza to, że **większość dzieci przebywających w pieczy zastępczej ma nieuregulowaną sytuację prawną (prawa rodziców biologicznych są ograniczone lub zawieszane)**, co daje wprawdzie szansę rodzinie naturalnej na powrót dziecka do domu, jednak w przypadkach (stanowiących większość) braku pozytywnych „rokowań” (rodzice nie są w stanie odtworzyć utraconych umiejętności opiekuńczo-wychowawczych), dziecko na długo – często do uzyskania pełnoletności, pozostaje w pieczy zastępczej.

Wykres 30. Okres przebywania dzieci w pieczy zastępczej – woj. opolskie w 2013 r.

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (stan w dniu 31 grudnia 2013 r.), przekazane pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW, 8.kwietnia 2014 r.,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

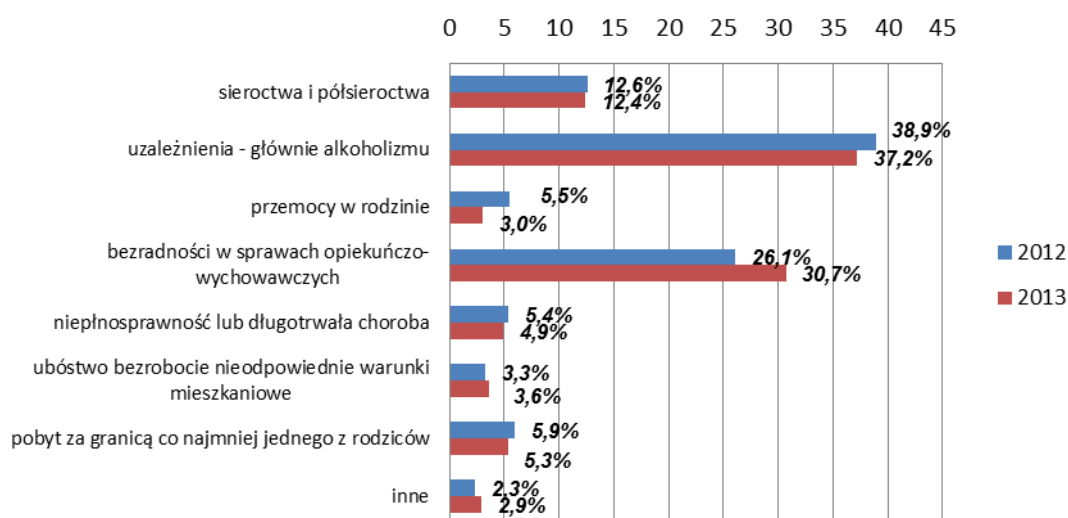
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2.4.3.3 Powody umieszczania dzieci w pieczy zastępczej

Najczęściej występującym **powodem umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej jest uzależnienie rodziny od alkoholu (37%)** oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad 30% w 2013 r.). Sporadycznie występującymi powodami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej (3,3% w 2012 r. i 3,6% w 2013 r.) są ubóstwo, bezrobocie lub nieodpowiednie warunki mieszkaniowe. Rzadko występującym powodem jest - podobnie jak w 2012 r. – pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców (5,3%).

Wykres 31. Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2013

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej" (stan w dniu 31 grudnia 2013 r.), przekazane pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW, 8.kwietnia 2014 r.

2.4.4 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim organizatorem pieczy zastępczej w każdym powiecie zostały powiatowe centra pomocy rodzinie, natomiast koordynatorzy pieczy zastępczej zatrudnieni zostali w 10 powiatach (17 osób), z wyjątkiem powiatu brzeskiego i opolskiego ziemskiego.

W kraju zatrudniono ogółem 820 koordynatorów, którzy wspierali 20 441 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Na jednego koordynatora przypadało średnio 25 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. W woj. opolskim koordynatorzy pracowali z 472 rodzinami zastępczymi, a średnio na 1 specjalistę przypadało 28 rodzin.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 21. Działania koordynatorów pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w 2013 r.

Powiat	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka, z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba rodzin przypadająca na 1 koordynatora	Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego	Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego
brzeski	0	0	0	0	0
głubczycki	1	23	23	6	13
kędzierzyńsko-kozielski	2	41	20	0	0
kluczborski	1	31	31	63	96
krakowicki	1	22	22	18	97
namysłowski	1	28	28	5	29
nyski	2	67	33	19	64
oleski	1	54	54	7	7
Miasto Opole	5	131	26	0	0
opolski	0	0	0	4	5
prudnicki	2	36	18	0	0
strzelecki	1	39	39	5	5
RAZEM	17	472	28	127	316

Źródło: obliczenia własne na podstawie „Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej” (stan na dzień 31.12.2013 r.), przekazane pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW do OIS ROPS w Opolu 10 marca 2014 r.

Ponadto w woj. opolskim nie występowały rodziny pomocowe oraz placówki wsparcia dziennego o zasięgu powiatowym (w 2012 r. w kraju było ich 138).⁴⁵

2.5 Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 22. Powody udzielenia pomocy w latach 2012 – 2014 *

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu -woj. opolskie w latach 2012-2014				
		2012	2013	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1	ubóstwo	15 094	16 183	107,2	16 865	104,2
2	bezrobocie	15 466	17 021	110,1	17 995	105,7
3	niepełnosprawność	13 314	13 386	100,5	14 189	106,0
4	długotrwała choroba	8 573	9 480	110,6	9 985	105,3
5	bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	5 352	5 566	104,0	5 872	105,5
6	alkoholizm	2 201	2 183	99,2	2 393	109,6
7	narkomani	88	82	93,2	102	124,4
8	potrzeba ochrony macierzyństwa	2 258	2 463	109,1	2 576	104,6
	w tym wielodzietność	1 435	1 513	105,4	1 572	103,9
9	bezdolność	978	1 040	106,3	1 129	108,6
10	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	470	542	115,3	583	107,6
11	zdarzenie losowe	191	195	102,1	214	109,7
12	klęska żywiołowa i ekologiczna	21	9	42,9	13	144,4
13	sieroctwo	164	186	113,4	181	97,3
14	przemoc w rodzinie – ofiary przemocy	720	809	112,4	857	105,9
15	przemoc w rodzinie – sprawcy przemocy	1 119	1 350	120,6	1356	100,4
16	ofiary handlu ludźmi	0	0	x	0	x

* jedna rodzina mogła otrzymać wsparcie z więcej niż jednego powodu

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

⁴⁵ Informacja Rady Ministrów, op. cit. s. 13

W 2013 r. - podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej występującymi przyczynami udzielenia pomocy było bezrobocie i ubóstwo. Z tych powodów wsparcie otrzymało odpowiednio: 17 021 oraz 16 183 rodziny.

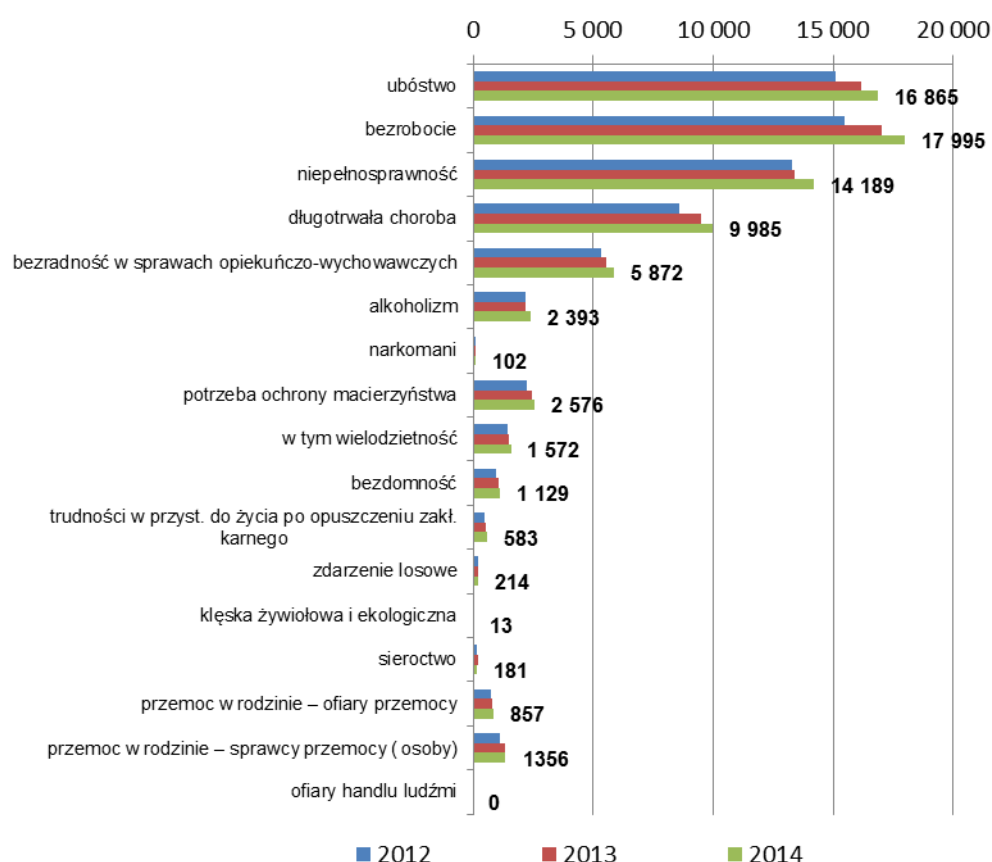
W porównaniu do 2012 r. – z uwagi na wzrost ogólnej liczby świadczeniobiorców w strukturze przyczyn udzielania pomocy nastąpił wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenie z powodu:

- bezrobocia - o 10,1%,
- ubóstwa - o ponad 7%,
- długotrwałej choroby – o prawie 11%,
- trudności po opuszczeniu zakładu karnego – o 15%,
- przemocy w rodzinie, zwłaszcza liczby sprawców przemocy o ponad 20%.

Prognoza na 2014 r., wskazuje, że w ślad za wzrostem liczby świadczeniobiorców wrosną również kategorie osób, otrzymujących pomoc, zwłaszcza z powodu:

- narkomanii – o ponad 24%,
- alkoholizmu – o prawie 10%,
- niepełnosprawności i długotrwałej choroby (o 6 i 5%),
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych o prawie 6%.
- Istotna nadal będzie pomoc udzielana z powodu przemocy w rodzinie – wg prognozy nastąpi wzrost liczby osób wymagających wsparcia z powodu przemocy domowej o prawie 6%.

Wykres 32. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 i 2014 r. (prognoza)

Źródło: opracowanie własne na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2.6 Formy pomocy – zadania gminy i powiatu

Tabela 23. Klienci pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2012 – 2013 i w 2014 r. (prognoza)

Lp.	Formy pomocy	Liczba klientów pomocy społecznej wg form pomocy w:				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1.	Ogółem (liczba klientów OPS i PCPR) <i>w tym:</i>	41 153	43 553	106	45 333	104
2.	zasiłki stałe	3 895	4 201	108	4 352	104
3.	zasiłki okresowe	12 554	14 441	115	14 951	104
4.	zasiłki celowe	21 095	22 472	107	23 932	106
5.	posiłki	15 387	16 381	106	16 937	103
6.	usługi opiekuńcze	2 376	2 333	98	2 399	103
7.	<i>w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze</i>	149	159	107	166	104
8.	<i>w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	309	306	99	314	103
9.	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	1440	1 523	106	1 611	106
10.	praca socjalna	18 882	20 121	107	22 632	112
11.	poradnictwo	4 067	3 906	96	4 077	104
12.	interwencja kryzysowa	2951	2 957	100	2 885	98
13.	kontrakt socjalny	2 269	2 219	98	2 457	111
14.	program wychodzenia z bezdomności	167	185	111	192	104
15.	indywidualny program zatrudnienia socjalnego	73	71	97	73	103
16.	świadczenia w pieczy zastępczej	2 679	2 700	101	2 770	103

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

W 2013 r. najczęściej udzielaną formą wsparcia z pomocy społecznej – podobnie jak w latach poprzednich, był zasiłek celowy – otrzymało go 22 472 osoby (o 7% więcej niż w 2012 r.). Podobnie często udzielano pomocy w formie posiłku, z którego skorzystało 16 381 osób, w tym 15 603 dzieci i młodzieży (wzrost liczby świadczeniobiorców o 6%).

W porównaniu do 2012 r. wzrosła liczba osób objętych:

- pomocą pieniężną w formie zasiłków okresowych – o 15%, zasiłków stałych – o 8% i zasiłków celowych – o 7%;
- pracą socjalną – o 7%;
- interwencją kryzysową – o 28%.

W 2013 r. **kontrakty socjalne zawarto z 2 219 osobami**, co stanowi 5,4% klientów pomocy społecznej, jednak w porównaniu do 2012r. liczba ta spadła o 2,2% . Prognoza na 2014 r. przewiduje, że liczba osób objętych kontraktem socjalnym wrośnie do 2 457, tj. o 11% w stosunku do roku 2013.

W 2013 r. **wzrosła liczba osób bezdomnych objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności (o 11%)**, a indywidualne programy zatrudnienia socjalnego realizowano dla 71 osób (prawie tyle samo co w 2012 r.).

Na 2014 r. zaplanowano wzrost liczby świadczeniobiorców we wszystkich formach pomocy, w tym najbardziej w zakresie:

- zasiłków celowych – o 6%,
- zasiłków okresowych, stałych – o 4%,
- pracy socjalnej – o 12%,
- wsparcia realizowanego w oparciu o zawarte kontrakty socjalne – wzrost o 11%.

W 2014 r. wrośnie liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej (do 1611 osób, tj. o 6%), tym samym powodując wzrost kosztów ponoszonych przez gminy za pobyt mieszkańców w DPS-ach.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

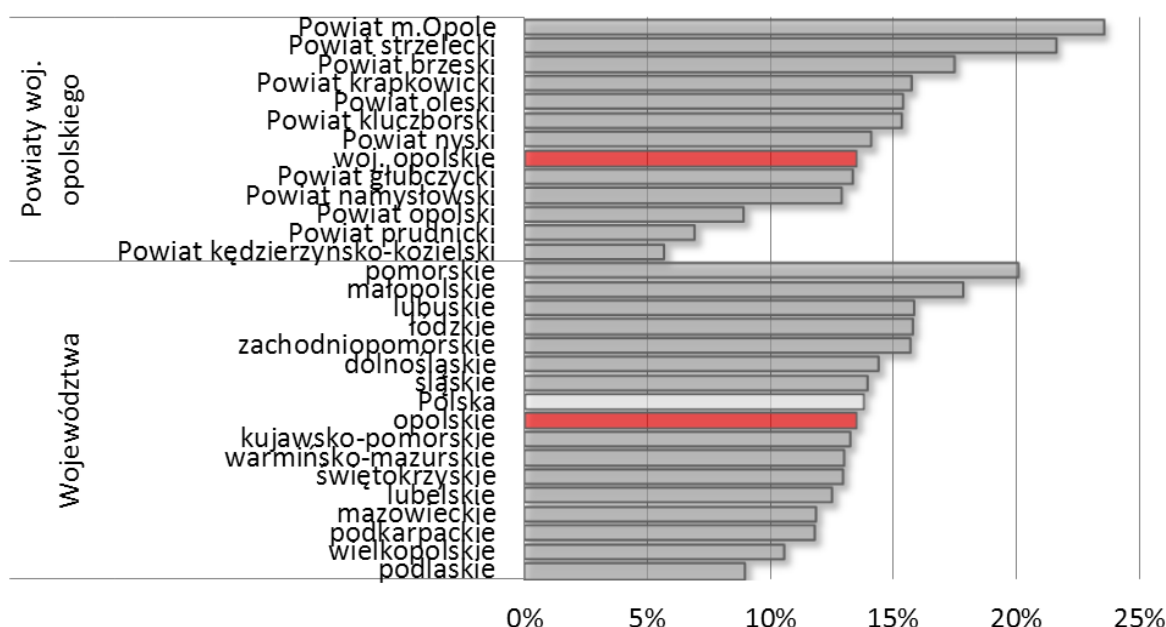
2.7 Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i woj. opolskim w 2012 r.

W 2012 r. liczba rodzin z osobami niepełnosprawnymi korzystającymi ze świadczeń pomocy społecznej stanowiła 26,7% ogółu rodzin korzystających z pomocy.

W powiatach strzeleckim, oleskim, brzeskim i Mieście Opolu udział rodzin objętych pomocą społeczną z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną przekracza 35% (najwięcej w Strzelcach Op. – 52,5%, a także w Oleśnie - 47,4%, Pokoju - 46,2% i Brzegu - 45,3%).⁴⁶

Wykres 33. Odsetek rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną w powiatach woj. opolskiego i województwach Polski w 2012 r.

% osób niepełnosprawnych w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (%)

Źródło: *Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i woj. opolskim w 2012 r.*, Analiza statystyczna wykonana na zlecenie OIS ROPS w Opolu, s. 11-12

⁴⁶ *Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i woj. opolskim w 2012 r.*, Analiza statystyczna wykonana na zlecenie Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, Zob. więcej: <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=48>

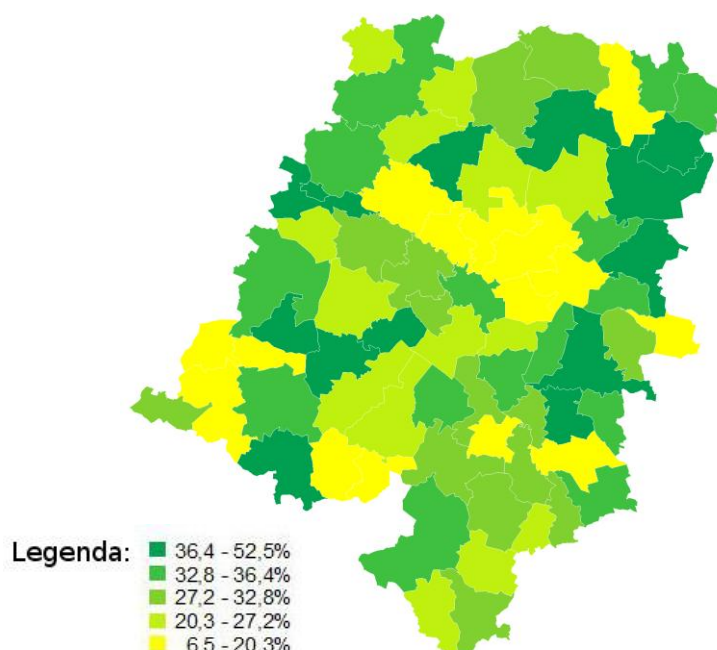
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 17. Odsetek rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną w gminach woj. opolskiego w 2012 r.

Źródło: *Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i woj. opolskim w 2012 r.*, Analiza statystyczna wykonana na zlecenie OIS ROPS w Opolu, s. 12.

2.8 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

Województwo opolskie od lat należy do grupy regionów o najwyższych wskaźnikach liczby miejsc w domach pomocy społecznej (w tym dla osób w podeszłym wieku), i dziennych domach pomocy. Mimo to, dynamiczne zmiany demograficzne powodujące wzrost liczby osób w podeszłym wieku, zwłaszcza po 80 roku życia oraz wzrost osób niesamodzielnych stwarzają wiele wyzwań dla polityki społecznej w regionie.

Głównym celem działań i projektów będzie rozwój rynku usług publicznych na rzecz seniorów oraz zwiększenie ich dostępności - w wymiarze przestrzennym i ekonomicznym.

2.8.1 Domy pomocy społecznej

W 2013 r. w 28 domach pomocy społecznej prowadzonych przez samorząd lub na jego zlecenie było 3 031 miejsc (o 71 miejsc więcej niż w 2012 r.), w tym:

- 1 190 miejsc dla osób w podeszłym wieku lub przewlekle chorych somatycznie oraz niepełnosprawnych fizycznie;
- 839 miejsc dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- 1 002 miejsca dla osób dorosłych, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

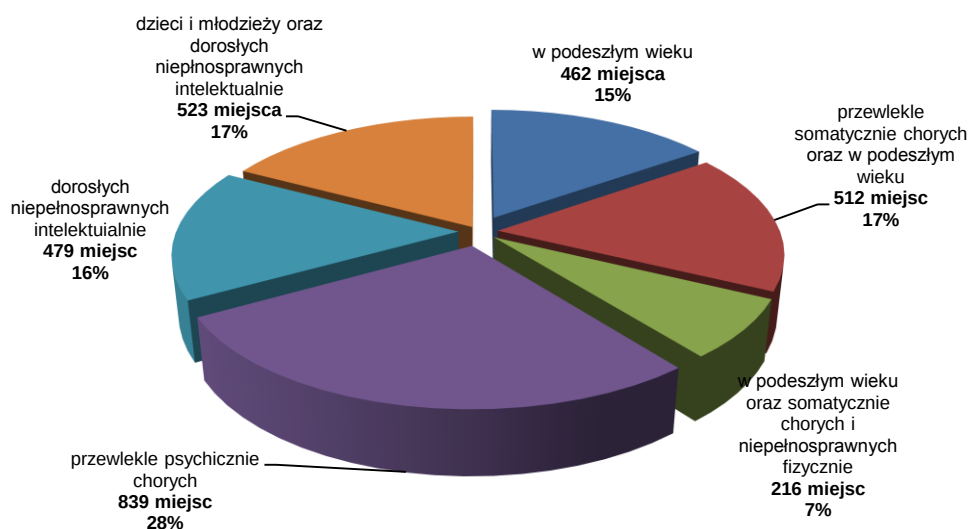

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 34. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2013 r. - wg typów

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-05 o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za 2013 r. oraz informacji Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej OUW

Potrzeby związane z bieżącym utrzymaniem 28 domów pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosły ogółem 95 017 tys. zł (o 7% więcej niż w 2012 r.), w tym dotacja budżetu wojewody liczyła 33 523 tys. zł (bieżące utrzymanie miejsc dla mieszkańców umieszczonych przed 1 stycznia 2004 r.)

Tabela 24. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2013 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2013 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekłe somatycznie chorych oraz w podeszłym wieku		w podeszłym wieku oraz somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie		przewlekłe psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	1	53	0	0	0	0	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	2	123	0	0	0	0	0	0	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	210	1	95	0	0	0	45	0	0	1	70	0	0
5	krapkowicki	1	22	1	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	304	0	0	1	105	1	56	1	63	0	0	1	80
8	oleski	2	112	1	42	0	0	0	0	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	2	190	0	0	2	190	0	0	0	0	0	0	0	0
10	opolski	3	391	0	0	1	97	0	0	0	0	1	174	1	120
11	prudnicki	3	190	2	128	0	0	0	0	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	455	0	0	1	120	0	115	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę	1	44	1	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	RAZEM WOJ.	28	3 031	8	462	5	512	1	216	3	839	5	479	6	523

Źródło: dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej OUW w Opolu (stan na 31.12..2013 r.) oraz powiatowe oceny pomocy społecznej w 2013 r.

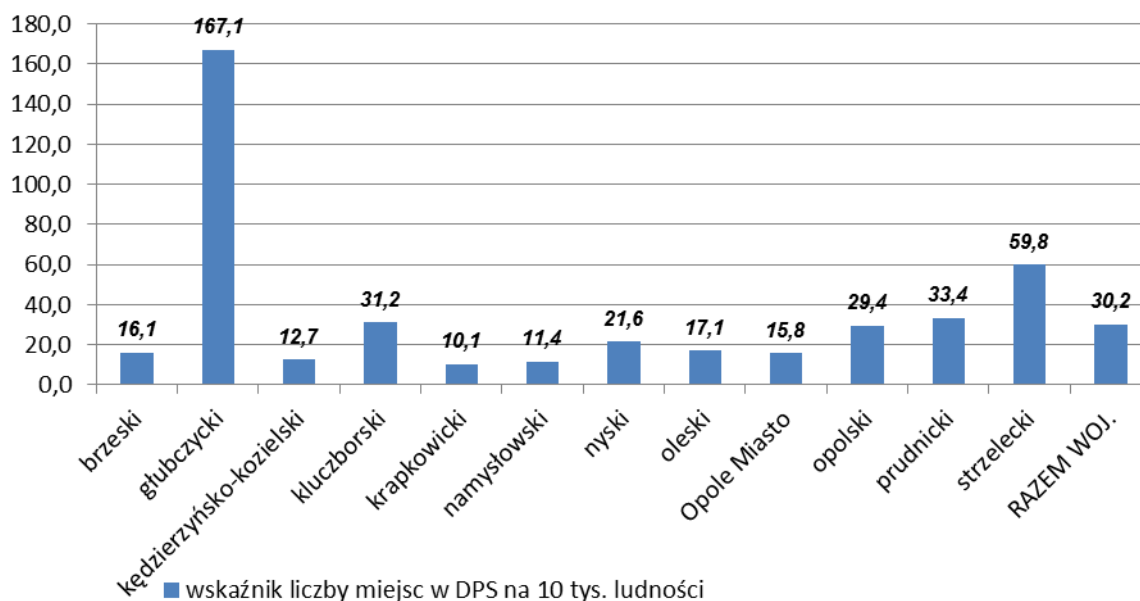
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 35. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w 2013 r.

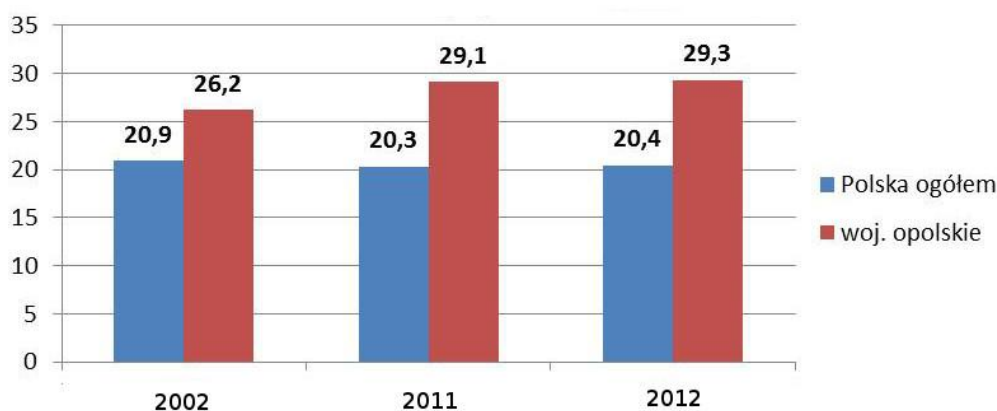

Źródło: opracowanie własne na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Średni wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wynosił w 2012 r. dla Polski 20,4, dla woj. opolskiego – 29,3.

Śląsk Opolski od kilku lat zajmuje pierwsze miejsce w Polsce pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców. Wskaźnik ten w 2013 r. wzrósł do wartości 30,2 (liczba miejsc w DPS wzrosła o 2%).

Wykres 36. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Polsce i woj. opolskim w 2002 r. i latach 2011-2012 *

* brak danych ogólnopolski za 2013 r.

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-05 o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2002 r. i latach 2011-2012

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W 2013 r. miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domu pomocy społecznej wyniósł 2 737 zł i wahał się od 2 274 zł w DPS dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych somatycznie w Kopernikach do 2 990 zł w dla osób w podeszłym wieku w Krapkowicach.

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2012-2013 o 8% - z kwoty 2 540 zł do 2 737 zł.

Tabela 25. Średni, miesięczny koszt utrzymania domów pomocy społecznej w woj. opolskim w maju 2014 r.

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł
1.	Powiat brzeski	2	148	
2.	DPS Grodków		53	2 858
3.	DPS Jędrzejów		95	2 946
4.	Powiat głubczycki	2	793	
5.	DPS Klisino		743	2 721
6.	DPS Kietrz		50	2 736
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2	123	
8.	DPS K-Koźle (Sławięcice)		70	2 731
9.	DPS K-Koźle (ul. Łukasiewicz)		53	2 855
10.	Powiat kluczborski	2	210	
11.	DPS Kluczbork		140	2 551
12.	DPS Gieraltice		70	2 840
13.	Powiat krapkowicki	1	22	2 990
14.	Powiat namysłowski	1	49	2 960
15.	Powiat nyski	4	304	
16.	DPS Korfantów		56	2 565
17.	DPS Nysa, ul. Świętojańska		63	2 487
18.	DPS Nysa, Al. Wojska Pol.		80	2 583
19.	DPS Koperniki		105	2 274
20.	Powiat oleski	2	112	
21.	DPS Radawie		70	2 927
22.	DPS Borki Wielkie		42	2 450
23.	Miasto Opole	2	190	
24.	Opole – Szpitalna		52	2 750
25.	Opole – DPS Kombatant		138	2 933
26.	Powiat opolski	3	391	
27.	Prószków		216	2 700
28.	Dobrzeń Wielki		55	2 750
29.	Czarnowasy		120	2 650
30.	Powiat prudnicki	3	190	
31.	DPS Grabina		50	2 666
32.	DPS Prudnik		78	2 539
33.	DPS Raclawice Śl.		62	2 690
34.	Powiat strzelecki	3	455	
35.	DPS Strzelce Op.		235	2 913
36.	DPS Zawadzkie		110	2 809
37.	DPS Kadłub		110	2 872
38.	Razem domy powiatowe	27	2 987	2 731
39.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	44	2 882

Źródło: na podstawie informacji ogłoszonych w Dziennikach Urzędowy Województwa Opolskiego przez starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w maju 2014 r. (za Wydziałem Zdrowia i Polityki Społecznej OUW w Opolu)

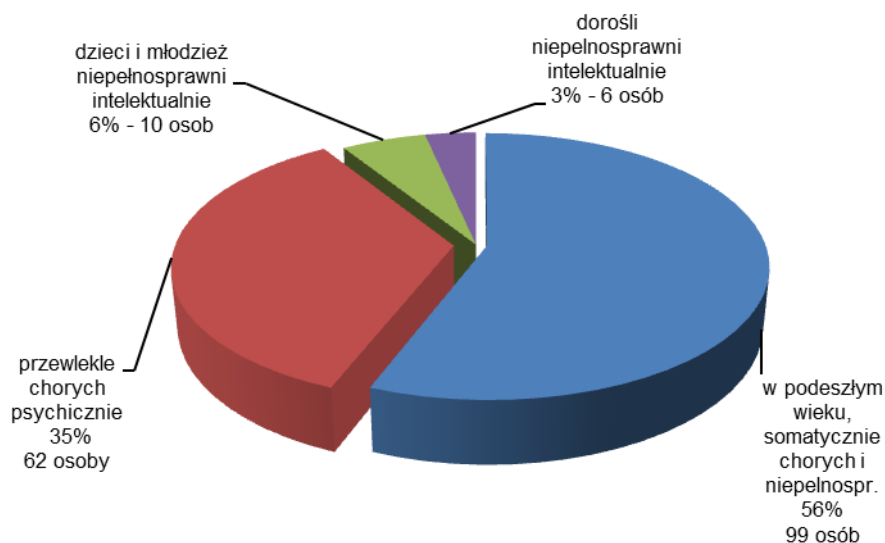
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 37. Oczekujący na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w maju 2014 r. wg typów domów

Źródło: obliczenia własne na podstawie informacji Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu

Wg informacji przekazanej przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW w Opolu – w maju 2014 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 177 osób, w tym: większość oczekiwała na miejsce w domach dla osób w podeszłym wieku i somatycznie przewlekle chorych (56%), 62 osoby (35%) oczekiwało na miejsce domach dla przewlekle psychicznie chorych. Pozostałe 16 osób oczekujących na miejsce to dzieci lub dorośli niepełnosprawni intelektualnie.

2.8.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Tabela 26. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2013 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Typ domu	Liczba miejsc
1	Dom św. Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	30
2	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	50
3	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP w Ozimku	Ozimek	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	18
4	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Sławicach	Dąbrowa	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	15
5	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	24
6	"Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, przewlekle chorych	43
Razem				180

Źródło: Rejestr Wojewody Opolskiego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody.⁴⁷

W 2013 r. takie zezwolenie Wojewody Opolskiego miało w województwie 6 podmiotów, prowadzących domy o łącznej liczbie 180 miejsc.

Ponadto – funkcjonowały 2 DPS-y komercyjne, posiadające zezwolenie Wojewody Opolskiego, na ogółem 84 miejsca, z przeznaczeniem dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych.

Przy uwzględnieniu powyższych placówek komercyjnych łączna liczba miejsc opieki i wsparcia w placówkach stacjonarnych w 2013 r. wynosiła w woj. opolskim 3 295.

2.8.3 Dienne domy pomocy

Na terenie woj. opolskiego funkcjonuje 15 dziennych domów pomocy, w których w 2013 r. były 1 362 miejsca, tj. prawie tyle samo co w 2012 r. W kolejnych latach zaplanowano utworzenie dwóch dodatkowych jednostek na ok.120 miejsc (Miasto Opole).

Tabela 27. Liczba dziennych domów pomocy i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2013 r.

Lp.	Powiat	Dienne domy pomocy wg powiatów woj. opolskiego w 2013 r.	
		Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	1	35
2	głubczycki	1	137
3	kędzierzyńsko-kozielski	5	480
4	kluczborski	0	0
5	krakowicki	3	140
6	namysłowski	0	0
7	nyski	1	70
8	oleski	0	0
9	Miasto Opole	3	440
10	opolski	0	0
11	prudnicki	1	60
12	RAZEM WOJ.	15	1 362

Źródło: oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

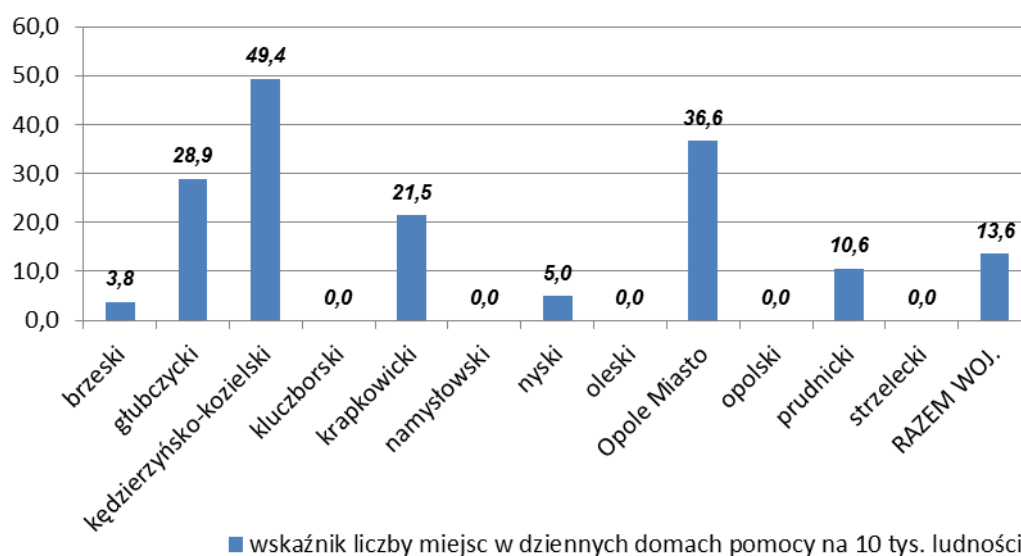
Koszt utrzymania DDP-ów (całkowicie finansowany przez budżet gmin) wyniósł 6 998 tys. zł i w porównaniu do 2012 r. wzrósł o prawie 5% (w 2013 r. miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł 428 zł).

Do 2015 r. zaplanowano systematyczny wzrost środków na domy dziennego pobytu o 9% do kwoty 7 688 tys. zł.

⁴⁷ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.)

Wykres 38. Liczba miejsc w DDP woj. opolskiego na 10 tys. ludności w 2013 r. (wskaźnik wg powiatów)

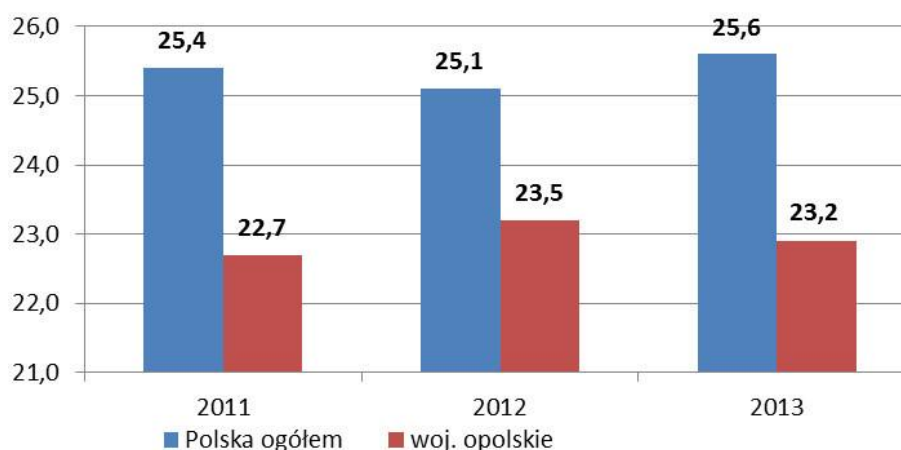
Źródło: opracowanie własne na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

2.8.4 Usługi opiekuńcze

W 2013 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto ogółem 2 333 osoby, w tym 306 osób z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W przeciwieństwie do zakresu pomocy stacjonarnej i pomocy środowiskowej (dienne domy pomocy) usługi opiekuńcze w woj. opolskim świadczone są w niewystarczającym zakresie (na 10 tys. ludności przypada 23,2 osoby objętych tą formą wsparcia, w kraju - 25,6).

Wykres 39. Wskaźnik liczby osób korzystających z usług opiekuńczych w Polsce i woj. opolskim na 10 tys. ludności w latach 2011-2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 za lata 2011-2013 oraz gminnych ocen zasobów pomocy społecznej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

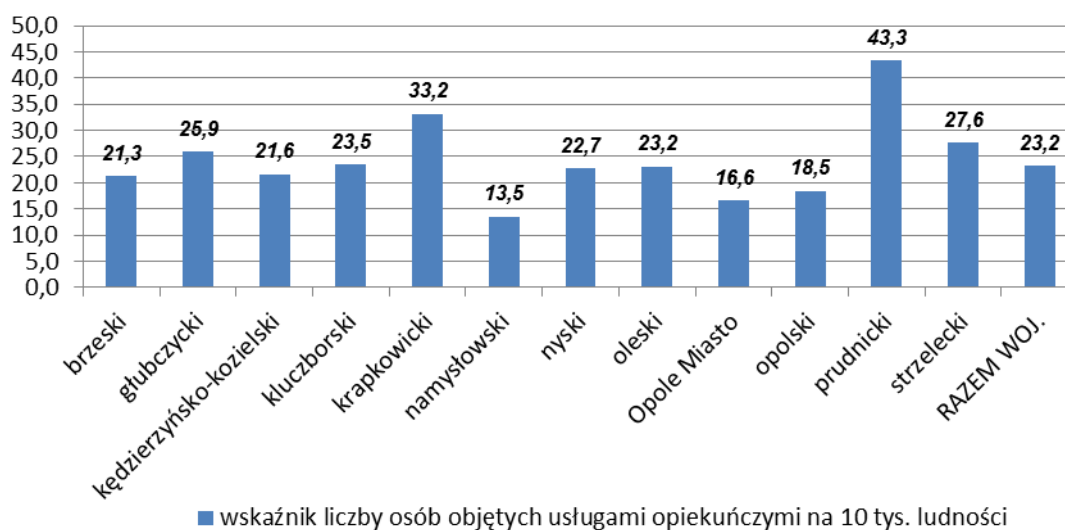

Tabela 28. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w 2013 r.

Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych			Wskaźnik liczby osób na 10 tys. ludności
	Razem	z tego:		
		Zwykłe – finansowane przez gminy	Specjalistyczne – dla osób z zaburzeniami psychicznymi	
brzeski	196	158	38	21,3
głubczycki	123	109	14	25,9
kędzierzyńsko-kozielski	210	162	48	21,6
kluczborski	158	149	9	23,5
krakowicki	216	205	11	33,2
namysłowski	58	47	11	13,5
nyski	319	274	45	22,7
oleski	152	131	21	23,2
Opole Miasto	199	165	34	16,6
opolski	246	243	3	18,5
prudnicki	246	188	58	43,3
strzelecki	210	196	14	27,6
RAZEM WOJ.	2 333	2 027	306	23,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/raporty-i-statystyki/statystyki-pomocy-spoecznej/> oraz sprawozdania MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej za 2013 r.

Wykres 40. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w 2013 r. (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Źródło: opracowanie własne na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 29. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2013 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2013 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
Usługi opiekuńcze "zwykłe"	9 139 653	2 027	537 496	26 godziny mies. (ok. 1,5 godziny dziennie)	17,00	budżet gmin
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1 655 269	306	86 027	28 godziny mies. (ok. 1,2 godziny dziennie)	19,20	budżet państwa
Razem	10 794 922	2 333	623 523	1,2 godziny dziennie	17,30	x

Źródło: obliczenia własne na podstawie ocen pomocy społecznej w 2013 r.

Średnio w województwie udziela się 1,2 godziny usług dziennie, koszt wykonania 1 godziny usług wynosi średnio 17,30 zł, przy czym – koszt usług finansowanych przez gminy – 17,00 zł, a koszt specjalistycznych usług (finansowanych z budżetu państwa) 19,20 zł.

W 2013 r. w zakresie **pozostałych form wsparcia instytucjonalnego** w woj. opolskim funkcjonuje:

- ✓ **12 środowiskowych domów samopomocy na łączną liczbę 622 miejsca dla osób wykazujących zaburzenia psychiczne – w ub.r. utworzono dodatkowy ŚDS w Praszce.** Koszt utrzymania tych placówek w 2013 r. wyniósł 7 943 tys. zł (do 2015 r. przewidywany koszt utrzymania tych domów wzrośnie o 8% do 8 651 tys. zł);
- ✓ **6 ośrodków interwencji kryzysowej, gdzie wsparcie otrzymało 3 113 osób.** Koszt utrzymania tych jednostek (finansowany w całości z budżetu powiatów) wyniósł 1 092 tys. zł. Wg powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej – mimo przewidywanego wzrostu liczby osób wymagających wsparcia, koszt utrzymania ośrodków interwencji kryzysowej w kolejnych latach będzie nieznacznie spadać (w 2015 r. wynosić ma 977 tys. zł, tj. mniej o 10%);
- ✓ **15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 565 osób.** Koszt utrzymania tych instytucji (finansowany w dużej części ze środków PFRON) wyniósł 6 716 tys. zł. (do 2015 r. prognozuje się wzrost kosztów ich utrzymania do 6 883 tys. zł, tj. o 2%);
- ✓ nadal funkcjonują 2 ośrodki specjalistycznego poradnictwa dla ofiar przemocy w rodzinie (w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu), w których udzielono wsparcia 527 osobom i rodzinom.

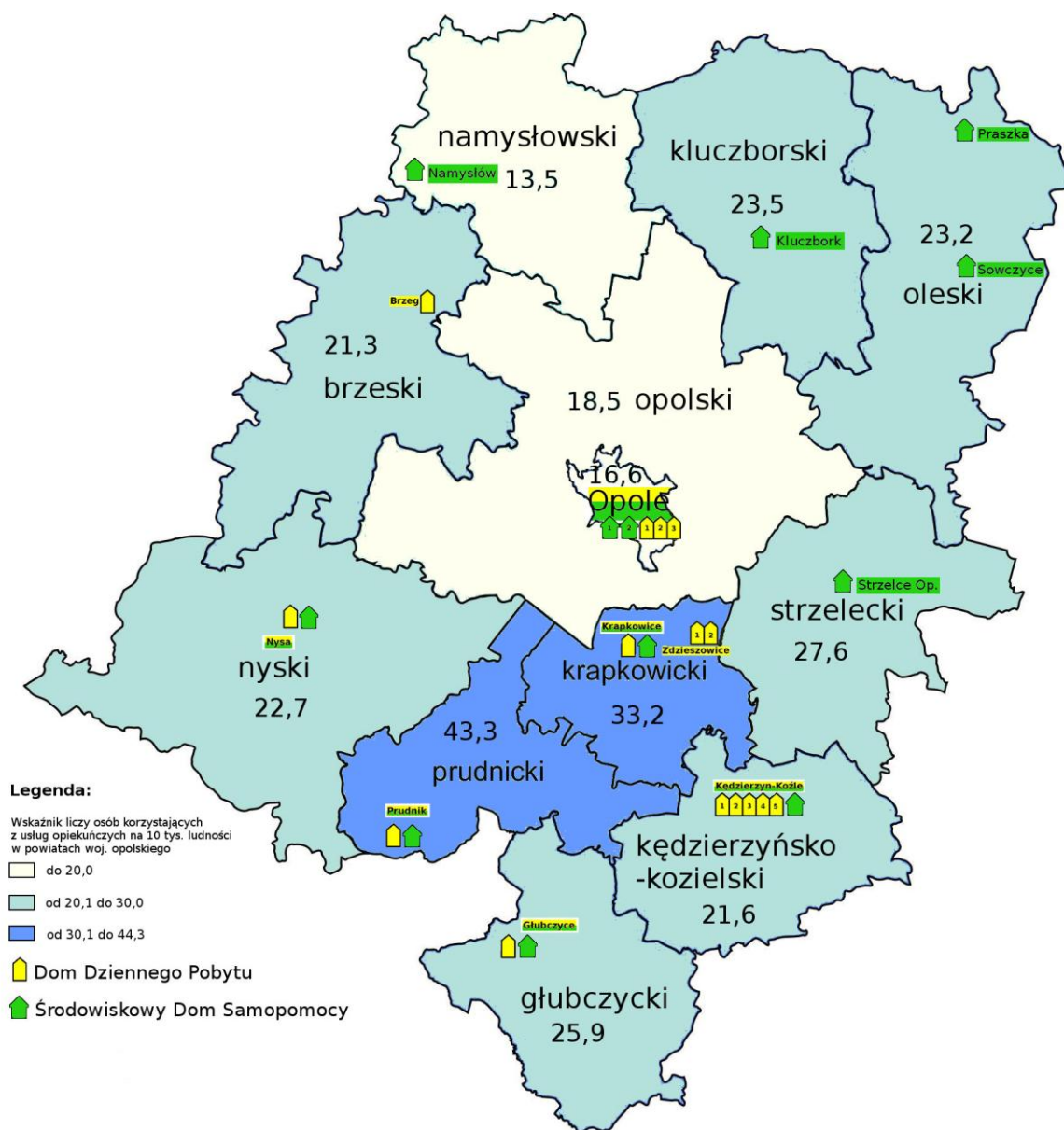
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 18. Odsetek osób korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności wg powiatów oraz liczba środowiskowych domów samopomocy i domów dziennego pobytu w woj. opolskim w 2013 r.

Źródło: opracowanie wykonane OIS ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2.9 Inne rodzaje pomocy i świadczeń

Świadczenia rodzinne

Tabela 30. Świadczenia rodzinne oraz zasiłki z funduszu alimentacyjnego w woj. opolskim w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)

Lp.	Wyszczególnienie	Świadczenia rodzinne w woj. opolskim w:				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r. = 100%	2014 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r. = 100%
Zasiłki rodzinne z dodatkami						
1.	liczba rodzin	24 875	23 166	93	23 000	99
2.	koszt świadczeń w tys. zł	78 061	77 621	99	75 883	98
Świadczenia pielęgnacyjne						
3.	liczba osób	12 741	5 229	41	4 521	86
4.	koszt świadczeń w tys. zł	26 145	22 069	84	22 836	103
Zasiłki pielęgnacyjne dla niepełnosprawnych dzieci						
5.	liczba osób	7 410	7 503	101	7 581	101
Zasiłki pielęgnacyjne dla niepełnosprawnych po. 16 r. ż. o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności						
	Liczba osób	22 160	23 248	105	23 589	101
6.	koszt zasiłków pielęgnacyjnych - ogółem w tys. zł	32 988	39 586	120	34 575	87
Zasiłki pielęgnacyjne dla osób pow. 75 r. życia *						
7.	liczba osób	2 299	2 538	110	2 562	101
8.	koszt świadczeń w tys. zł	1 851	2 158	117	2 234	104
Jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia dziecka						
9.	liczba świadczeń	1 656	1 461	88	1521	104
10.	koszt świadczeń w zł	2 724	2 663	98	2 692	101
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka						
12.	liczba świadczeń	7 174	3 525	49	3 734	106
13.	koszt świadczeń w zł	8 552	5 990	70	6 015	101
Świadczeni z funduszu alimentacyjnego						
14.	liczba rodzin	8 478	8 597	101	8 648	101
15.	koszt świadczeń w tys. zł	32 426	35 483	109	35 785	101
Składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne – razem						
16.	koszt w zł	5 854	7 017	120	6 715	96

*Osoby otrzymujące zasiłki pielęgnacyjne w gminie (bez osób otrzymujących te zasiłki z ZUS)

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Ze świadczeń rodzinnych w 2013 r. skorzystało w woj. opolskim ok. 41 tys. rodzin, tj. o 7% mniej niż w 2012 r. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego otrzymało 8 597 rodzin (o 1% więcej niż w 2012 r.).

W 2013 r. łączny koszt świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego wyniósł 193 018 tys. zł.

Średnia wartość świadczeń rodzinnych wyniosła w 2013 r. 139 zł, a świadczeń wypłacanych z Funduszu Alimentacyjnego 344 zł.

Ponadto w 2013 r.:

- pomoc w postaci dodatków mieszkaniowych otrzymało 10 623 osoby, a koszt tych świadczeń wyniósł 16 549 tys. zł;
- stypendia socjalne i zasiłki szkolne otrzymało 11 684 dzieci i młodzieży (wartość tych świadczeń wyniosła 7 936 tys. zł);
- 1 766 osób otrzymało świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych (koszt pomocy to kwota 1 834 tys. zł).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2013 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła ogółem 4 087 osób, z tego:

- + 1 844 w domach pomocy społecznej,
- + 305 w ośrodkach wsparcia, z tego:
 - o 151 w środowiskowych domach samopomocy,
 - o 107 w domach dziennego pobytu,
 - o 47 osób w innych ośrodkach wsparcia (noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych, ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie),
- + 184 w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w tym 43 pracowników socjalnych,
- + 1 322 w ośrodkach pomocy społecznej, w tym 454 pracowników socjalnych,
- + 378 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- + 24 osoby w ośrodkach interwencji kryzysowej,
- + 10 w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu,
- + 20 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu, w tym 8 pracowników w Ośrodku Adopcyjnym (wraz z oddziałem zamiejscowym w Nysie).

Tabela 31. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 *

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w:		
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%
1.	OGÓŁEM	4 009	4 087	101,9
	<i>z tego:</i>			
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	10	10	100
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	20	20	100
	<i>w tym Ośrodek Adopcyjny</i>	8	8	100
4.	Powiatowe centra pomocy rodzinie	187	184	98
5.	<i>w tym pracownicy socjalni</i>	43	43	100
6.	Ośrodki pomocy społecznej	1 295	1 322	102
7.	<i>w tym pracownicy socjalni</i>	448	454	101
8.	Domy pomocy społecznej	1 827	1 844	101
9.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	379	378	99
10.	Ośrodki interwencji kryzysowej	19	24	126
11.	Ośrodki wsparcia	272	305	112
	<i>z tego:</i>			
12.	Środowiskowe domy samopomocy	138	151	109
	Dzienne domy pomocy	93	107	115
	Inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie	41	47	114

* osoby zatrudnione w jednostce bez względu na wymiar czasu pracy

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 za lata 2012-2013 oraz gminne oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

W 2013 r. - w porównaniu do 2012 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła o 1,9% w tym:

- + o 12% (33 osoby) wzrosło zatrudnienie w ośrodkach wsparcia, w tym z uwagi na powstanie nowych placówek w środowiskowych domach samopomocy i dziennych domach pomocy;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- ✚ o 26% (6 osób) wzrosła liczba pracowników w ośrodkach interwencji kryzysowej prowadzonych przez powiaty i 17 osób w domach pomocy społecznej;
- ✚ minimalnie spadło zatrudnienie (o 3 osoby) w powiatowych centrach pomocy rodzinie, natomiast o 27 osób wzrosło w ośrodkach pomocy społecznej, w tym wśród pracowników socjalnych o 6 osób;
- ✚ bez zmian pozostało zatrudnienie w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia OUW oraz ROPS w Opolu, w tym w Ośrodku Adopcyjnym.

3.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

3.1.1 Pracownicy socjalni

W 2013 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 454 pracowników socjalnych (o 6. więcej niż w 2012 r.).⁴⁸

Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.⁴⁹

W 2013 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników spełniało 20 gmin w woj. opolskim (w 2012 r. – 23 gminy).⁵⁰

W 2013 r. po raz pierwszy odnotowano mniejszą niż w ubiegłych latach liczbę gmin spełniającą ustawowy standard zatrudnienia (do 2012 r. ich liczba systematycznie wzrastała, średnio o 4 rocznie).

⁴⁸ Liczba pracowników socjalnych w we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej w województwie opolskim wzrosła w ostatnich 5 latach o 29 (w 2000 r. w OPS-ach było zatrudnionych 425 pracowników socjalnych).

⁴⁹ Od 1 stycznia 2015 r. ośrodek pomocy społecznej będzie mógł zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej niż 3) proporcjonalnie do określonej w ustawie liczby mieszkańców *lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących*, co wskazano w ustawie z 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz. U., Nr 81, poz. 440)

⁵⁰ W porównaniu do liczby ludności GUS

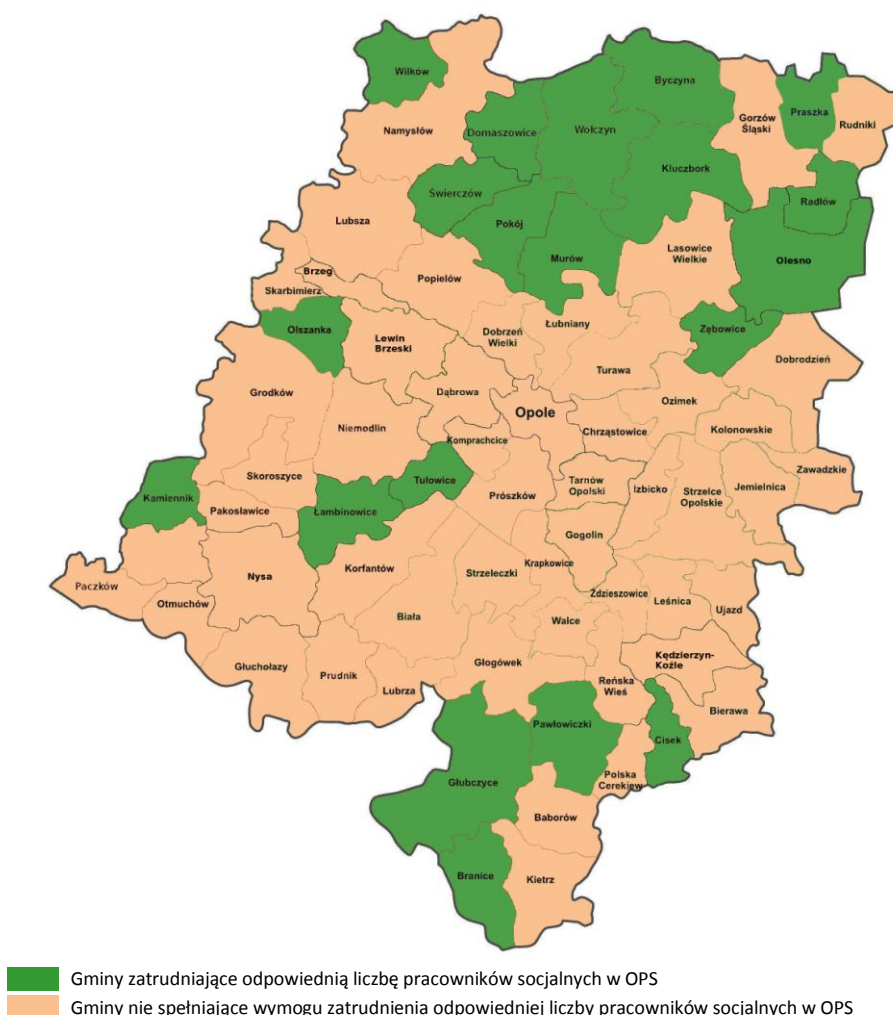
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 19. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim wynosi średnio 2 212 (w 2012 r. - 2 255).

Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Branice (pow. głubczycki) – 1 138, a najwięcej w Łubnianach (pow. opolski) – 4 820.

Spośród 71 gmin województwa 51 (71%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych, w tym 12 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (szczególnie dotyczy to ośrodków pomocy społecznej zlokalizowanych w gminach wiejskich).

W 2014 r. część gmin prognozuje zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych (łącznie do 471 osób, tj. o 17 więcej), co będzie miało przełożenie na zwiększenie się liczby gmin spełniających ustawowy wymóg zatrudnienia pracowników socjalnych w OPS (ich liczba zwiększy się o 6, do 26 gmin).⁵¹

⁵¹ W 2012 r. zdecydowaną większość pracowników socjalnych w woj. opolskim (425 – 95%) stanowiły kobiety (brak danych za 2013 r.)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 32. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2013 i w 2014 r. (prognoza)

Lp.	Gmina	Liczba ludności w 2013 r.	Liczba pracowników socjalnych w OPS w 2013 r.	Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2013 r.	Liczba pracowników socjalnych w OPS w 2014 r. (prognoza)	Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2014 r. (prognoza)
Powiat brzeski						
1	Brzeg	36 980	18	2 054	19	1 946
2	Grodzów	19 699	9	2 189	9	2 189
3	Lewin Brzeski	13 498	6	2 250	7	1 928
4	Lubsza	9 052	3	3 017	3	3 017
5	Olszanka	4 961	3	1 654	3	1 654
6	Skarbimierz	7 791	2	3 896	3	2 597
Powiat głubczycki						
7	Baborów	6 192	3	2 064	3	2 064
8	Branice	6 825	6	1 138	5	1 365
9	Głubczyce	23 144	13	1 780	13	1 780
10	Kietrz	11 292	4	2 823	4	2 823
Powiat kędzierzyńsko-kozielski						
11	Bierawa	7 809	3	2 603	3	2 603
12	Cisek	5 830	3	1 943	3	1 943
13	Kędzierzyn-Koźle	63 194	30	2 106	31	2 039
14	Pawłowiczki	7 835	5	1 567	5	1 567
15	Polska Cerekiew	4 265	2	2 133	2	2 133
16	Reńska Wieś	8 248	2	4 124	2	4 124
Powiat kluczborski						
17	Byczyna	9 546	5	1 909	5	1 909
18	Kluczbork	36 781	21	1 751	21	1 751
19	Lasowice Wielkie	6 963	2	3 482	2	3 482
20	Wolczyn	13 966	8	1 746	8	1 746
Powiat krapkowicki						
21	Gogolin	12 464	6	2 077	6	2 077
22	Krapkowice	23 326	11	2 121	11	2 121
23	Strzeleczy	7 508	2	3 754	2	3 754
24	Walce	5 602	2	2 801	2	2 801
25	Zdzieszowice	16 213	6	2 702	7	2 316
Powiat namysłowski						
26	Domaszowice	3 680	3	1 227	3	1 227
27	Namysłów	25 700	11	2 336	11	2 336
28	Pokój	5 324	4	1 331	4	1 331
29	Świerczów	3 547	3	1 182	3	1 182
30	Wilków	4 630	3	1 543	3	1 543
Powiat nyski						
31	Głucholazy	24 726	10	2 473	13	1 902
32	Kamiennik	3 630	3	1 210	3	1 210
33	Korfantów	9 242	3	3 081	4	2 311
34	Łambinowice	7 775	4	1 944	4	1 944
35	Nysa	58 132	29	2 005	29	2 005
36	Otmuchów	13 903	4	3 476	7	1 986
37	Paczków	13 161	6	2 194	6	2 194
38	Pakosławice	3 672	1	3 672	2	1 836
39	Skoroszyce	6 387	3	2 129	3	2 129
Powiat oleski						
40	Dobrodzień	10 051	4	2 513	4	2 513
41	Gorzów Śląski	7 279	3	2 426	3	2 426
42	Olesno	18 060	11	1 642	11	1 642
43	Praszka	13 753	8	1 719	8	1 719
44	Radłów	4 427	3	1 476	2	2 214
45	Rudniki	8 332	3	2 777	3	2 777
46	Zębowice	3 751	3	1 250	3	1 250
47	Miasto Opole	120 146	51	2 356	54	2 225
Powiat opolski						
48	Chrzastowice	6 780	3	2 260	3	2 260
49	Dąbrowa	9 597	4	2 399	3	3 199
50	Dobrzeń Wielki	14 517	4	3 629	4	3 629
51	Komprachcice	11 092	4	2 773	4	2 773
52	Łubniany	9 640	2	4 820	2	4 820
53	Murów	5 541	3	1 847	3	1 847
54	Niemodlin	13 480	6	2 247	6	2 247
55	Ozimek	19 988	9	2 221	10	1 999
56	Popielów	8 156	3	2 719	4	2 039
57	Prószków	9 818	4	2 455	4	2 455
58	Tarnów Opolski	9 676	4	2 419	4	2 419
59	Tułowice	5 245	3	1 748	3	1 748

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Lp.	Gmina	Liczba ludności w 2013 r. **	Liczba pracowników socjalnych w OPS w 2013 r.	Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2013 r.	Liczba pracowników socjalnych w OPS w 2014 r. (prognoza)	Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2014 r. (prognoza)
60	Turawa	9 687	3	3 229	2	4 844
Powiat prudnicki						
61	Biała	10 827	5	2 165	5	2 165
62	Głogówek	13 682	6	2 280	6	2 280
63	Lubrza	4 363	2	2 182	2	2 182
64	Prudnik	27 956	11	2 541	11	2 541
Powiat strzelecki						
65	Izbicko	5 424	2	2 712	3	1 808
66	Jemielnica	7 147	3	2 382	3	2 382
67	Kolonowskie	5 962	2	2 981	3	1 987
68	Leśnica	8 018	2	4 009	3	2 673
69	Strzelce Opolskie	31 304	14	2 236	14	2 236
70	Ujazd	6 346	3	2 115	3	2 115
71	Zawadzkie	11 878	4	2 970	4	2 970
	X	1 004 416	454	2 212	471	2 133

Zródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za lata 2012-2013 oraz gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Wśród 454 pracowników socjalnych woj. opolskiego:

- 69% (312 osób) posiada wykształcenie wyższe;
- 31% (142 osoby) ma wykształcenie średnie;
- 35% (160 osób) posiada 1-szy stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny;
- 5% (23 osoby) zatrudnionych jest w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego.⁵²

Jednocześnie 14 pracowników socjalnych w województwie (o dwóch mniej niż w 2012 r.) posiada dyplom specjalizacji 2-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny (specjalistyczne przygotowanie zawodowe w zakresie pracy socjalnej z osobami i rodzinami wymagającymi wsparcia i pomocy).⁵³

Natomiast podyplomowe studia z zakresu organizacji pomocy społecznej, przeznaczone dla osób kierujących lub przygotowujących się do kierowania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, ukończyło 66 pracowników socjalnych (w 2010 r. było ich 36-ciu).⁵⁴

W 2013 r. w 12 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego (w tym Opolu Mieście) było 43 pracowników socjalnych (w 2010 r. ich liczba była większa o 7 osób), w tym 6-ciu zatrudnionych ze środków EFS.

Większość pracowników socjalnych w PCPR-ach (91%) posiada wykształcenie wyższe. Pozostali mają wykształcenie średnie (9% - 4 osoby).

Specjalizację 1-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny ma 11 pracowników socjalnych, a 2-go stopnia – dwóch. Natomiast specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej (dyplom studiów podyplomowych) posiada 11 (25%) pracowników socjalnych.

Z prognoz PCPR-ów wynika, że w 2014 r. liczba pracowników socjalnych winna być podobna do 2013 r. (jedynie jeden powiat planuje zatrudnić dodatkowego pracownika socjalnego).

⁵² Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 kwietnia 2012 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (Dz. U. poz. 486)

⁵³ Jest 10 specjalizacji 2-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny – praca socjalna: 1) z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, 2) z osobą i rodziną z problemem przemocy, 3) z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami, 4) z osobami z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinami, 5) z osobami starszymi, 6) z osobami bezrobotnymi, 7) z osobami uzależnionymi, 8) z osobami bezrobotnymi, 9) z cudzoziemcami, mniejszościami narodowymi i etnicznymi, 10) ze społecznością lokalną

⁵⁴ Więcej: Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2004 r. w sprawie specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej (Dz. U. nr 219, poz. 2224)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3.1.2 Kadra kierownicza

W 2013 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 98 osób (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS – 84 osoby, a w PCPR – 14 osób.⁵⁵

Wszystkie osoby zajmujące kierownicze stanowiska w PCPR posiadają wykształcenie wyższe, a w OPS jest ich 88% (74 osoby). Jednocześnie 85% kadry kierowniczej OPS i PCPR posiada dyplom ukończenia studiów podyplomowych z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Według prognoz gmin i powiatów na lata 2014-2015 r. liczba osób zajmujących kierownicze stanowiska z wykształceniem wyższym ma wzrosnąć w OPS do 79 osób, a liczba posiadających dyplom ukończenia specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej ma zwiększyć się w OPS i PCPR o 5 osób (do 90%).

3.1.3 Pozostali pracownicy

W 2013 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 784 innych pracowników, z tego:

- pracowników administracyjno-księgowych i obsługi – 540 (księgowość i finanse, zaopatrzenie, transport, ekipy sprzątające i konserwatorskie);
- innych pracowników merytorycznych – 244 (pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, osoby wykonujące zadania wspomagające w OPS - prawnicy, psychologowie, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej).

Ponad 45% osób zajmujących stanowiska administracyjno-księgowe, obsługi i inne merytoryczne w OPS posiada wykształcenie wyższe, pozostali mają wykształcenie średnie (38%) lub inne (17%).

Liczba innych pracowników zatrudnionych w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2013 r. wyniosła 127, z tego pracowników merytorycznych było 7., a administracyjno-księgowych i obsługi 120.

Większość pracowników merytorycznych (głównie specjalistów pracy z rodziną, aspirantów pracy socjalnej i konsultantów) ma wykształcenie wyższe. Podobnie jest wśród pracowników administracyjno-księgowych, z wyjątkiem pracowników obsługi, mających wykształcenie średnie lub inne.

W 2014 r. liczba pracowników administracyjnych i innych pracowników merytorycznych w PCPR-ach ma pozostać na podobnym poziomie jak w 2013 r.

⁵⁵ W 2012 r. 87% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmowały kobiety (brak danych za 2013 r.)

4. Struktura organizacyjna pomocy społecznej w woj. opolskim

W 2013 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej:

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 28 domów pomocy społecznej, w tym 27 ponadgminnych i 1 gminny (36 domów razem z filiami), na 3 031 miejsc. W województwie funkcjonują jeszcze dwa DPS-y, jednak nie są one prowadzone przez samorząd, ani na jego zlecenie (są to placówki prowadzone przez spółki cywilne);
- 6 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 180 miejsca;
- 16 placówek opiekuńczo-wychowawczych na 526 miejsc, z tego:
 - 12 placówek socjalizacyjnych,
 - 4 placówki socjalizacyjne z miejscami interwencyjnymi,
- 12 środowiskowych domów samopomocy dla 622 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 15 dziennych domów pomocy dla 1 362 osób starszych (w 2013 r. korzystało z nich 2 009 osób);
- 14 noclegowni, schronisk i domów z 735 miejscami dla osób bezdomnych oraz samotnych matek (w 2013 r. placówki te udzieliły pomocy ok. 1 500 osobom);
- 92 mieszkania chronione (przeznaczone głównie dla młodzieży opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze oraz osób z zaburzeniami psychicznymi);
- 6 ośrodków interwencji kryzysowej oraz 41 punktów konsultacyjnych (w 2013 r. pomocy udzielono w nich 3 131 osobom);⁵⁶
- 2 ośrodki adopcyjne (w tym 1 prowadzony przez samorząd województwa oraz 1 na zlecenie samorządu województwa) dla ok. 300 rodzin adopcyjnych,

a także:

- 9 klubów integracji społecznej;
- 2 centra integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 527 osobom;
- 5 jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego;
- 17 dziennych placówek wsparcia, w tym świetlic socjoterapeutycznych, na 760 miejsc;
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 500 osób niepełnosprawnych;
- 2 zakłady aktywności zawodowej dla 106 uczestników;
- 15 uniwersytetów III wieku na ok. 2 000 miejsc;⁵⁷
- 21 Klubów seniora;
- 22 spółdzielnie socjalne.

W zasobach instytucjonalnych pomocy społecznej w latach 2014-2015 nie wystąpią duże zmiany. Większość samorządów z trudnością utrzymuje dotychczasową infrastrukturę, przede wszystkim z uwagi na systematyczny wzrost bieżących kosztów utrzymania tych

⁵⁶ Informacja na podstawie *Sprawozdania z realizacji Krajowego programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za I-XII 2013 r. w województwie opolskim*, wykonanego w Centralnej Aplikacji Statystycznej Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW, ⁵⁷ Za: *Model opieki i wsparcia osób starszych w regionie. Materiały konferencyjne*, Opole 13-14 listopada 2013 r., Opolski Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

placówek. Jedyne zmiany dotyczą przewidywanego wzrostu liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 19) i liczby dziennych domów pomocy (1 dodatkowy dom) oraz ewentualnego zwiększenia się liczby osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej, jednostek specjalistycznego poradnictwa, warsztatów terapii zajęciowej i ośrodków dla ofiar przemocy w rodzinie. Jeżeli tworzone są nowe instytucje pomocowe to głównie o charakterze środowiskowym (np. świetlice opiekuńczo-wychowawcze tworzone przez organizacje pozarządowe i gminne jednostki pomocy społecznej lub jednostki oświatowe), a ich koszt funkcjonowania współfinansowany jest ze środków gminnych lub w całości finansowany przez instytucje pozarządowe.

Tabela 33. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza) *

Lp.	Wyszczególnienie	Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w woj. opolskim w:				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1.	Domy pomocy społecznej					
2.	liczba placówek	28*	28	100	28	100
3.	liczba miejsc	2 960	3 031	102	3 058	101
4.	Środowiskowe domy samopomocy					
5.	liczba placówek	11	12	109	12	100
6.	liczba miejsc	524	622	119	641	103
7.	Dzienne domy pomocy					
8.	liczba placówek	15	15	100	16	106
9.	Liczba miejsc	1 365	1 362	99	1 455	107
10.	liczba korzystających	1 975	2 009	102	2 105	105
11.	Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych					
12.	liczba placówek	14	14	100	14	100
13.	liczba miejsc	683	735	107	735	100
14.	Mieszkania chronione					
15.	liczba placówek	76	78	102	78	100
16.	liczba miejsc	92	92	100	100	102
17.	Ośrodki interwencji kryzysowej					
18.	liczba placówek	6	6	100	6	100
19.	liczba miejsc całodobowych	21	21	100	21	100
20.	liczba korzystających	3 065	3 113	102	3 214	103
21.	Jednostki specjalistycznego poradnictwa					
22.	liczba placówek	5	5	100	5	100
23.	liczba korzystających	3 610	3 725	103	3 824	103
24.	Dzienne placówki wsparcia					
25.	liczba placówek	10	17	170	17	100
26.	liczba miejsc	445	750	169	750	100
27.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze					
28.	liczba placówek	15	16	107	16	100
29.	liczba miejsc	564	526	92	526	100
30.	Centra integracji społecznej					
31.	liczba placówek	2	2	100	2	100
32.	liczba uczestników zajęć	113	110	97	109	99
33.	Kluby integracji społecznej					
34.	liczba placówek	6	9	150	9	100
35.	liczba uczestników zajęć	314	b.d.	-	b.d.	-

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Lp.	Wyszczególnienie	Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w woj. opolskim w:				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
36.	Warsztaty terapii zajęciowej					
37.	liczba placówek	15	15	100	15	100
38.	liczba uczestników zajęć	429	500	116	565	113
39.	Zakłady aktywności zawodowej					
40.	liczba placówek	2	2	100	2	100
44.	liczba uczestników zajęć	100	106	106	106	100
45.	Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie					
46.	liczba placówek	2	2	100	2	100
47.	liczba korzystających	651	527	80	550	104
48.	Uniwersytety III wieku					
49.	liczba placówek	7	15	100	15	100
50.	liczba miejsc	1 447	2 000 **	138	2 000 **	100

** z uwagi na brak szczegółowych danych tabela nie uwzględnia Klubów seniora, jadłodajni, spółdzielni socjalnych i innych placówek wsparcia środowiskowego w gminie (klubów samopomocy, ognisk) prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub współfinansowanych ze środków samorządu gminnego.

* dane szacunkowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań rządowych: MPiPS-05, z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2012-2013 oraz gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

5. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)

5.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2013 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł ponad 470 mln zł, z tego:

- budżet państwa sfinansował prawie 62%, tj. 293 mln zł;
- budżet gmin sfinansował 38% kosztu zadań, tj. prawie 178 mln zł.

Tabela 34. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza)
w tys. zł

Wyszczególnienie	ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA ZADANIA POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INNE ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ REALIZOWANE W GMINACH WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w latach 2012-2014				
	2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ - ogółem zadania gminy	445 740	470 267	106	481 764	102
<i>z tego:</i>					
dotacje budżetu państwa	271 252	292 556	108	296 000	101
środki własne gminy (w tym środki z innych źródeł)	174 488	177 711	102	185 764	105
POMOC SPOŁECZNA	168 914	190 346	113	202 500	106
<i>w tym:</i>					
świadczenia pieniężne	56 729	68 123	120	70 569	104
usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	10 796	10 795	100	11 790	109
posiłki	9 927	11 118	112	11 643	105
odpłatność gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej	23 856	26 638	112	29 301	110
utrzymanie OPS	52 430	53 588	102	55 513	104
utrzymanie środowiskowych domów samopomocy	6 663	6 824	102	7 967	117
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 273	1 267	100	1 202	95
składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za niektóre osoby pobierające zasiłki z pomocy społecznej i świadczeni rodzinne	2 154	2 396	111	2 377	99
usuwanie skutków powodzi	1 247	64	5	2 032	x
pozostała działalność (dofinansowanie zadań własnych - projekty rządowe)	3 839	9 533*	248	10 106	105
INNE ZADANIA	276 826	279 921	101	279 264	100
świadczenia rodzinne	194 757	193 018	99	189 555	98
przeciwdziałanie alkoholizmowi	14 586	13 774	94	14 324	104
przeciwdziałanie narkomanii	1 083	814	75	841	103
ryczałty i dodatki mieszkaniowe	17 421	16 549	95	19 035	115
prace społecznie użyteczne	1 739	1 834	105	1 840	100
stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	6 872	7 936	115	7 775	98
utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	15 698	18 399	117	20 059	109
Pozostałe zadania (odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej, zatrudnienie asystentów rodziny, utrzymanie mieszkań chronionych, utrzymanie CIS, KIS, inne)	24 670	27 597	112	25 835	94

*w 2013 r. gminy otrzymały dotacje na realizację rządowych programów („Maluch”, Zatrudnienie asystentów rodziny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2012 r. i 2013 r. oraz gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2013 r., a także informacji Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia OUW w Opolu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Koszt zadań pomocy społecznej w 2013 r. wyniósł prawie 191 mln zł i w porównaniu do 2012 r. wzrósł o 13%, na co wpływ miało podwyższenie kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania świadczeń. Koszty zadań zwiększyły się, w tym najbardziej:

- koszt wypłaty świadczeń pieniężnych – o 20% oraz związanych z nimi składek na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne – o 11%,
- koszt zakupu posiłków – o 12%,
- **odpłatność ponoszona przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (wzrost o 12% w porównaniu do 2012 r. i o kolejne 10% prognozowany wzrost na rok 2014).**

Spośród pozostałych zadań gminy – najbardziej w 2013 r. wzrósł:

- koszt utrzymania żłobków i klubów dziecięcych – o 17%,
- koszt stypendiów dla dzieci szkolnych – o 15%,
- koszt pozostałych zadań – zatrudnienia dodatkowych pracowników (asystentów rodziny), utrzymania klubów i centrów integracji społecznej, opłaty gminy za pobyt dzieci w pieczy zastępczej itp.

Według prognozy w 2014 r. koszt zadań pomocy społecznej wzrośnie o 6% do kwoty 202 mln zł, w tym najbardziej wzrosną:

- wydatki na świadczenia pieniężne – o 4%,
- wydatki na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze o 9% oraz na posiłki o 5%;
- odpłatność gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej – o dalsze 10%;
- Wśród innych zadań gminy najbardziej wzrosną wydatki na ryczałty i dodatki mieszkaniowe – o 15% oraz utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych – o 9%.

5.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2013 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano prawie 172 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej – 152 mln zł,
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych - 20 mln zł.

W porównaniu do 2012 r. wydatki ogółem wzrosły o 4%, w tym najbardziej w zakresie:

- bieżącego utrzymania domów pomocy społecznej – o 7%;
- utrzymania dzieci w pieczy zastępczej – o 8%;
- utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie – o 6%.

W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym najbardziej wzrosły koszty:

- rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych – o 21%;
- utrzymania zakładów aktywności zawodowej – o 18%.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 35. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Wyszczególnienie	ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA ZADANIA POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INNE ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ REALIZOWANE W POWIATACH WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w latach 2012-2014				
	2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ - ogółem zadania powiatu	167 132	172 457	103	183 293	106
<i>w tym:</i>					
ZADANIA POMOCY SPOŁECZNEJ	144 955	152 412	105	162 140	106
domy pomocy społecznej	88 665	95 017	107	99 642	105
w tym dotacja budżetu państwa	33 257	33 523	101	31 500*	94
ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnie)	405	374	92	442	118
prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	25 815	24 919	97	25 808	104
koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	19 764	21 372	108	24 806	116
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	977	1 004	103	788	78
specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	941	801	85	900	112
utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	8 388	8 925	106	9 754	109
INNE ZADANIA	22 177	20 045	90	21 153	106
pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON) w tym:	13 965	10 768	77	12 167	113
utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	6 605	6 716	102	6 808	101
utrzymanie zakładów aktywności zawodowej	2 906	3 437	118	3 500	102
zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	1 798	1 834	102	1 847	101
rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	2 678	3 242	121	3 737	115
pozostałe zadania	3 736	4 201	112	3 402	102

Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

* W ustawie budżetowej na 2014r. na utrzymanie miejsc w domach pomocy społecznej (osoby umieszczone przez 1 stycznia 2004r.) zaplanowane środki są mniejsze niż w 2013 r., w którym dotacja została zwiększona w ramach rezerwy środków w budżecie wojewody. Samorządy powiatowe wielokrotnie podkreślają niewystarczające środki na utrzymanie domów pomocy społecznej, w tym miejsc dotowanych z budżetu państwa, dla osób umieszczonych przed 1 stycznia 2004r., których rodzina nie ponosi odpowiedzialności.

W 2014 r. prognozuje się wzrost wydatków na:

- utrzymanie środowiskowych domów samopomocy – o 18%,
- utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domów dziecka – o 16%,
- specjalistycznego poradnictwa, prowadzenia ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkań chronionych – o 12%,
- utrzymanie domów pomocy społecznej – o 5%
- utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych – o 4%,
- o 15% mają wzrosnąć wydatki na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

5.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2013 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły prawie 643 mln zł, z czego budżet państwa sfinansował 332 mln zł (52%), a budżet samorządu 295 mln zł (46%). Pozostałe środki (16 mln zł) pochodzące głównie z PFRON stanowiły 2%.

Z 295 mln zł wydatkowanych z budżetów samorządów:

- 178 mln zł pochodziło z budżetów gmin;
- 117 mln zł budżetów powiatów.

Tabela 36. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2014 (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt zadań realizowanych przez gminy i powiaty woj. opolskiego w latach 2012-2014 (prognoza) w tys. zł				
		2012 r.	2013 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1.	Ogółem (w.2+3+6)	612 872	642 724	105	665 057	103
<i>w tym:</i>						
2.	finansowany z budżetu państwa	305 891	331 658	108	328 730	99
3.	finansowany z budżetu samorządu z tego:	288 540	295 222	102	318 576	108
4.	budżet gmin	174 488	177 711	102	185 764	105
5.	budżet powiatów	114 052	117 511	103	132 812	113
6.	pozostałe środki (głównie PFRON)	18 441	15 844	86	17 751	112
7.	udział budżetu państwa %	50	52	x	49	x
8.	udział budżetu samorządu %	47	46	x	48	x
9.	Udział pozostałych środków%	3	2	x	3	x

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej oraz informacji OUW w Opolu

W porównaniu do 2012 r. koszt realizowanych zadań w woj. opolskim wzrósł o 5%, przy czym:

- koszt budżetu państwa wzrósł o 8 %, w tym przede wszystkim wydatki związane z podwyższeniem kryterium dochodowego i wzrostem wartości świadczeń pieniężnych;
- o 2% zwiększył się koszt budżetu samorządu (o 2% wzrosły wydatki gmin, a o 3% wydatki powiatów);
- procentowy udział budżetów samorządów w finansowaniu zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej zmalał w latach 2012-2013 o 1 pkt. proc. – z 47 do 46%.

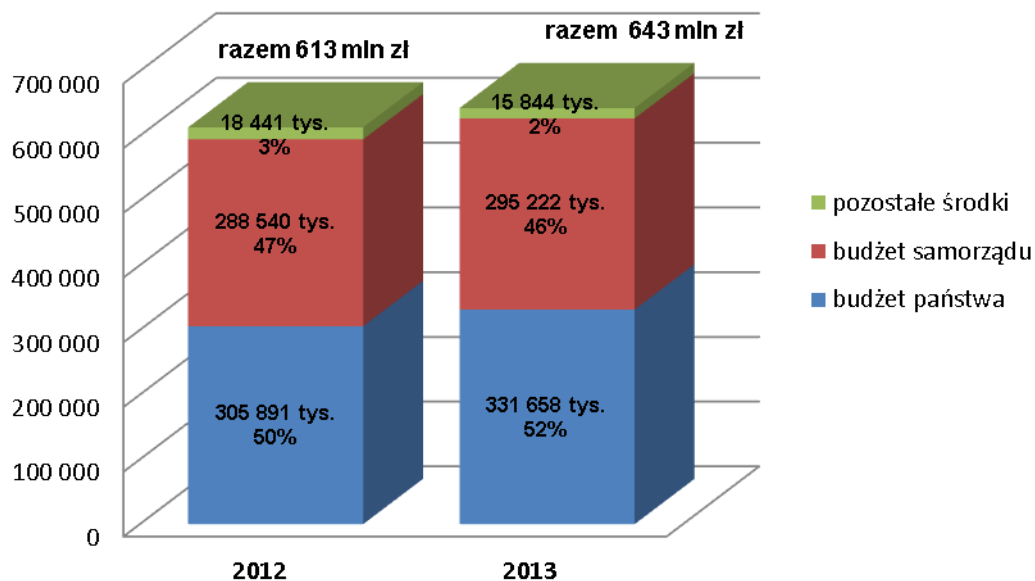
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wykres 41. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 (wartość i udział procentowy)

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

W 2014 r. zaplanowano dalszy wzrost kosztu realizowanych zadań (razem o 3%), w tym o 5% wydatków gmin i o 13% powiatów. Natomiast dotacje budżetu państwa wzrosną o 8% i dotyczyć to będzie głównie środków przewidzianych na wypłatę świadczeń pieniężnych (zasiłki stałe i okresowe). Udział środków z budżetu państwa spadnie o 3 pkt. proc. – z 52% do 49%.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W 2013 r. jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty) podjęły współpracę w formie zlecania zadań z 244 organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność w obszarze pomocy społecznej, reintegracji społecznej i zawodowej oraz niektórych usług rynku pracy.

W zakresie pomocy i integracji społecznej większość zleceń dotyczyła:

- wykonywania usług opiekuńczych (17 zleceń);
- wykonywania specjalistycznych usług opiekuńczych (10);
- prowadzenia placówek pomocy społecznej (12).

Wartość tych zleceń wyniosła ogółem 20 711 tys. zł, w tym:

- zleceń w trybie działalności pożytku publicznego 18 655 tys. zł (w porównaniu do 2012 r. wzrosła o ponad 15%);
- zleceń w trybie zamówień publicznych 55 tys. zł.

Tabela 37. Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi w latach 2012-2013 i w 2014 r. (prognoza) – liczba i wartość zleceń w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r. = 100%
		2012	2013	2014 (prognoza)	
1.	ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
2.	Liczba organizacji pozarządowych, który zlecono zadania	227	244	247	101,2
3.	Liczba zleceń/umów	603	462	462	100,0
4.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	16 123 626	18 655 400	18 879 947	101,2
5.	ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH				
6.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	1	2	3	150,0
7.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	4 452	55 002 *	185 552	337,3
8.	WYBRANY RODZAJ USŁUG POMOCY SPOŁECZNEJ PROWADZONYCH PRZEZ ORGANIZACJE POZARZADOWE				
9.	Usługi opiekuńcze				
10.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	20	17	17	100,0
11.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	2 147 907	2 060 591	2 076 014	100,7
12.	Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
13.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11	10	11	110,0
14.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	851 381	857 363	972 511	113,4
15.	Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
16.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	13	12	12	100,0
17.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	18 248 423	14 264 603	13 905 510	97,5

* dane szacunkowe

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w latach 2011-2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W 2014 r. samorządy przewidują minimalny wzrost liczby zleceń w trybie działalności pożytku publicznego (o 1,2%) oraz w trybie zamówień publicznych (do 3 podmiotów). Jednocześnie jednostki samorządu terytorialnego planują nadal współpracować z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji różnego rodzaju usług pomocy społecznej, w tym szczególnie specjalistycznych usług opiekuńczych (szacunkowy wzrost środków finansowych na ten cel ma wynieść ponad 13%).

6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2013 r.

Organizacje pozarządowe działające nie dla zysku (*non profit*) to zazwyczaj fundacje i stowarzyszenia, które zaliczane są tzw. trzeciego sektora (obok innych struktur nowoczesnego państwa, tj. sektorów prywatnego i publicznego). Do trzeciego sektora zalicza się także podmioty ekonomii (gospodarki) społecznej, choć ściśle ich zdefiniowanie jest równie trudne jak wyznaczenie jednolitej granicy między trzecim sektorem i pozostałymi dwoma sektorami.⁵⁸

W odróżnieniu od organizacji pozarządowych podmioty ES funkcjonują zwykle w oparciu o zasadę nie tylko dla zysku (*not only for profit*) lub nie dla prywatnego zysku (*not for private profit*). Oznacza to, że zysk lub jakakolwiek nadwyżka finansowa winna być przekazywana na działalność statutową i wspierać realizowaną przez nie misję społeczną.⁵⁹

W woj. opolskim funkcjonują obecnie następujące podmioty ekonomii społecznej:

- 22 spółdzielnie socjalne (7 w Byczynie, 4 w Opolu, 3 w Nysie, 2 w Strzelcach Op. oraz po 1 w Krapkowicach, Gorzowie Śl., Brzegu, Głogówku, Kluczborku i Kędzierzynie-Koźlu);⁶⁰
- 21 Zakładów Pracy Chronionej (8 w Opolu, 6 w Brzegu, 2 w Kluczborku, po 1 w Kędzierzynie-Koźlu, Namysłowie, Prudniku, Paczkowie i Jarnołtówku);
- 15 Warsztatów Terapii Zajęciowej (Brzeg, Lewin Brzeski, Grodków, Kluczbork, Popielów, Opole, Kędzierzyn-Koźle, Głubczyce, Namysłów, Olesno, Gorzów Śl., Krapkowice, Głuchołazy, Nysa i Zawadzkie);
- 9 Klubów Integracji Społecznej (Opole, Popielów, Murów, Pokój, Kędzierzyn-Koźle, Głuchołazy, Grodków, Nysa i Strzelce Op.);
- 2 Centra Integracji Społecznej (Byczyna i Strzelce Op.);
- 2 Zakłady Aktywności Zawodowej (Opole i Branice);
- 236 fundacji i stowarzyszeń, w tym spółdzielni pracy i inwalidów, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego.⁶¹

⁵⁸ J. Defourny, P. Develtere, *Ekonomia społeczna: ogólnosiękatowy trzeci sektor*, [w:] *Trzeci sektor dla zaawansowanych. Współczesne teorie trzeciego sektora – wybór tekstów*, Stowarzyszenie Klon/Jawor: Warszawa, 2006, s. 15

⁵⁹ W projekcie *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* MPlPS z 30 kwietnia 2014 r., stwierdzono, że gospodarka społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego), s. 23

⁶⁰ Zgodnie z danymi Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych w województwie opolskim powstało do stycznia 2014 r. 30 spółdzielni socjalnych. Jednakże nie wszystkie z nich funkcjonują. Zob. Baza danych OZRSS <http://ozrss.pl/category/katalog/wojewodztwo/opolskie/> (20.05.2014 r., godz. 10⁰⁰)

⁶¹ Dane szacunkowe ROPS w Opolu

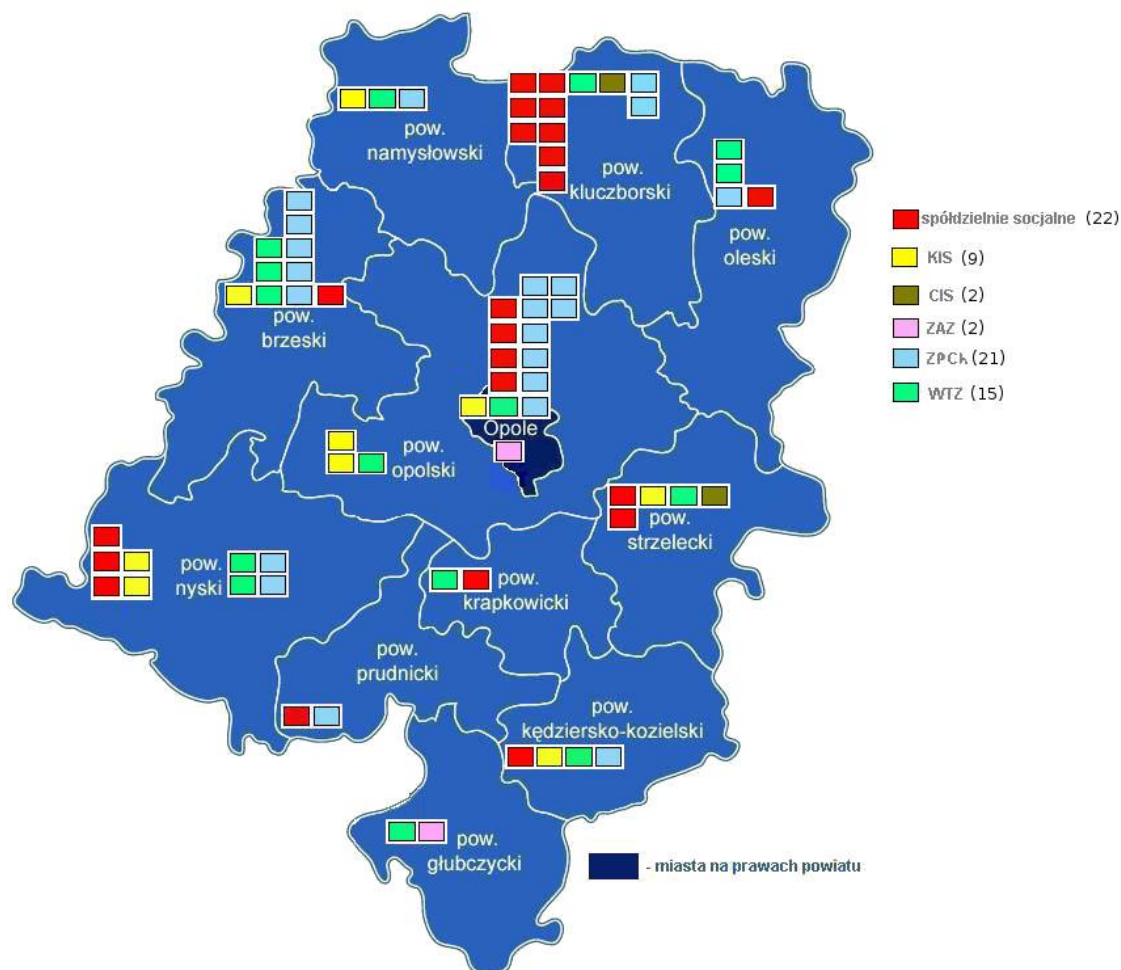
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 20. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2013 r.
(bez fundacji i stowarzyszeń)

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

W związku z powstaniem w woj. opolskim trzech Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (w Byczynie, Opolu i Krapkowicach), zajmujących się wsparciem merytorycznym i finansowym osób i instytucji chcących założyć podmioty ekonomii społecznej, ich liczba, w tym szczególnie spółdzielni socjalnych, może w najbliższym czasie wzrosnąć.

Wskazuje się, że ekonomia społeczna może stanowić jeden z istotnych elementów polskiej polityki społecznej. Oczywiście nie rozwiąże ona wszystkich problemów społecznych i gospodarczych, jednak może stanowić ważne miejsce w nowej, krajowej polityce integracji społecznej, czyli procesie, w ramach którego osoby, środowiska oraz społeczności zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie.⁶²

⁶²Projekt Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, MPiPS z 30 kwietnia 2014, s. 13

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

7. Projekty współfinansowane z UE

7.1 Realizacja projektów w ramach PO KL w latach 2008 – 2013 w woj. opolskim – Priorytet VII - Działanie 7.1

W latach 2008 - 2013 w woj. opolskim zrealizowano łącznie 293 projekty systemowe w ramach Działania 7.1 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji*, wyniosła łącznie, w tym:

- ✓ 233 w ośrodkach pomocy społecznej,
- ✓ 60 w powiatowe centra pomocy rodzinie.

Tabela 38. Liczba projektów systemowych realizowanych w gminach i powiatach woj. opolskiego w ramach Działania 7.1 w latach 2008-2013

Województwo opolskie	Liczba projektów systemowych realizowanych w ramach Działania 7.1							OPS-y i PCPR-y realizujące projekty w proc. do wszystkich jednostek w woj. opolskim w 2013 r.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Razem	
Ogółem	55	53	56	49	41	39	293	47,5
<i>z tego:</i>								
Poddziałanie 7.1.1 - ośrodki pomocy społecznej	46	43	45	38	32	29	233	40,8
Poddziałanie 7.1.2 - powiatowe centra pomocy rodzinie	9	10	11	11	9	10	60	90,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie Informacji WUP w Opolu

Powyższe projekty systemowe realizowano przede wszystkim w oparciu o kontrakty socjalne (90%) i programy aktywności lokalnej (10%).

Kontrakty socjalne umożliwiają stosowanie różnorodnych form wsparcia i pomocy uczestnikom projektów w wejściu na rynek pracy (zasiłki i pomoc w naturze, praca socjalna, instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej). Natomiast programy aktywności lokalnej to długofalowe inicjatywy mające na celu aktywizowanie społeczności lokalnych na rzecz rozwiązywania własnych problemów społecznych, wsparcia i włączenia grup wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Większa popularność kontraktu socjalnego niż programów aktywności lokalnej to wynik traktowania przez OPS-y i PCPR-y kontraktu socjalnego jako narzędzia mniej skomplikowanego.⁶³

W 2013 r. - w porównaniu do 2012 r., liczba realizowanych projektów zmalała o 2 działania, w tym o 3 projekty spadło wykonanie w gminach, natomiast wzrosła liczba projektów powiatowych o 1.

Podobnie jak w latach poprzednich głównymi powodami zmniejszającego się zainteresowanie ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego realizacją projektów systemowych były brak wystarczających własnych środków finansowych na zabezpieczenie realizacji projektu oraz trudności organizacyjne i prawne w jego realizacji (niedobory kadrowe, trudności w kwalifikowaniu wydatków itp.).

⁶³ Według badań przeprowadzonych przez WUP w Opolu, ponad 60% respondentów, realizujących projekty PO KL, uważa kontrakt socjalny za bardzo proste lub proste narzędzie aktywizacyjne, w przeciwieństwie do programów aktywności lokalnej, które w opinii połowy badanych są trudne lub bardzo trudne do stosowania. Zob. *Korekta sprawozdania z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*, WUP w Opolu, s. 7 http://www.pokl.opole.pl/47/58/sprawozdania_z_realizacji_priorytetow_viix_po_kl.html (24.05.2013 r., godz. 11⁰⁰).

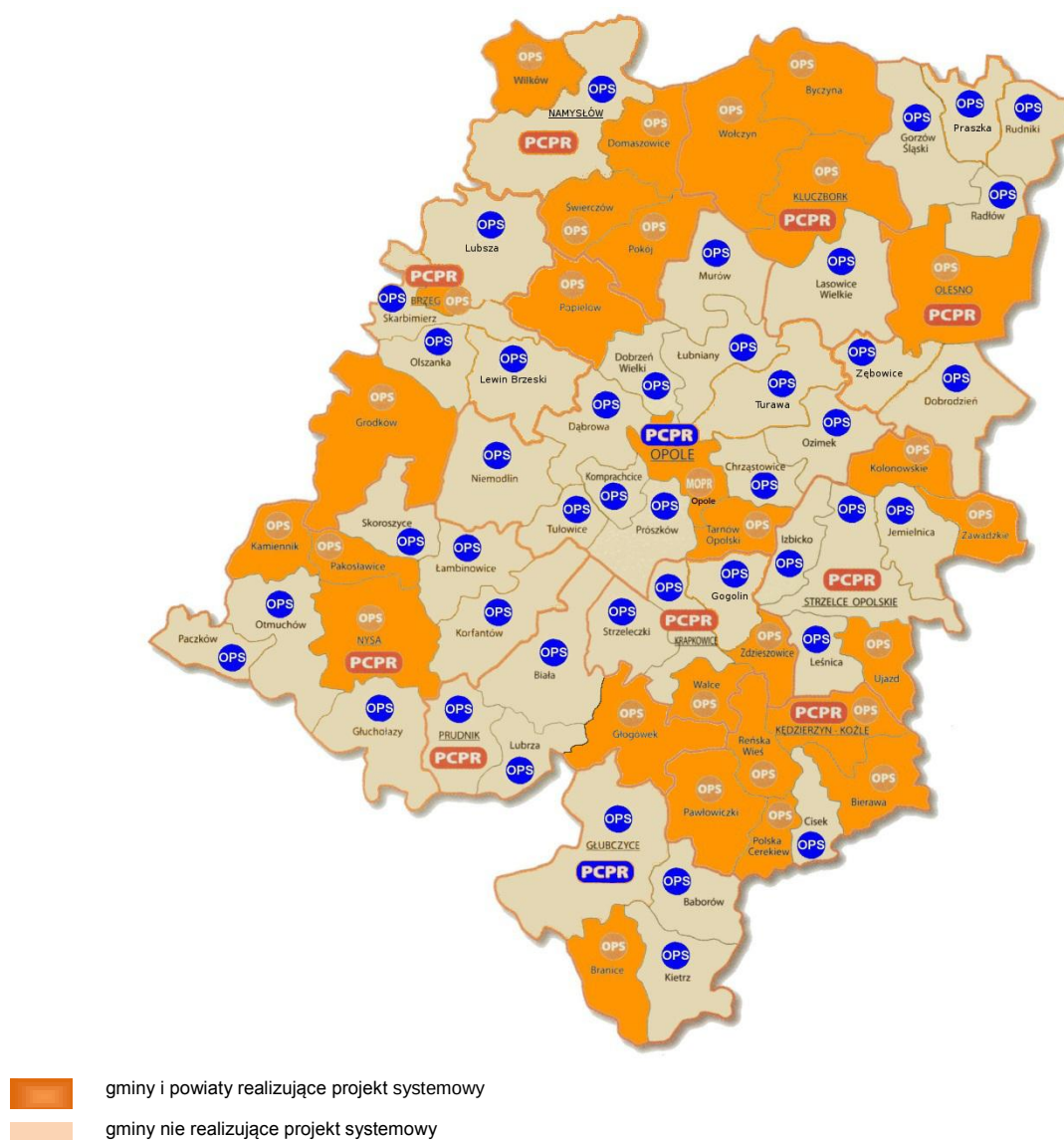
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 21. Projekty systemowe zrealizowane w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie w woj. opolskim w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

7.2 Realizacja projektów OPS i PCPR w ramach PO KL w latach 2011 – 2013 w woj. opolskim

W 2013 r. OPS-y i PCPR-y objęły projektami systemowymi PO KL 1 879 osób, tj. o 68% (758 osób) więcej niż w 2012 r., w tym 891 osób uczestniczyło w projektach realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej i 988 osób w projektach powiatowych centrów pomocy rodzinie (brak informacji o beneficjentach projektów konkursowych realizowanych lub współrealizowanych przez te instytucje, zatem liczba osób objętych projektami w ramach PO KL jest większa).

W porównaniu do 2012 r. liczba uczestników projektów wzrosła odpowiednio o:

→ 36% w OPS-ach;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

→ 111% w PCPR-ach, mimo, że zmalała liczba gmin uczestniczących w realizacji projektów.

W latach 2012-2013 największe grupy klientów pomocy społecznej objętych projektami PO KL miały OPS-y i PCPR-y w powiatach: nyskim (w 2012 r. - 202 osoby i 397 – w 2013 r.) i kędzierzyński (137 i 249 osób), a najmniejszą w powiecie opolskim ziemskim (12 i 28 osób) oraz głubczyckim (15 i 46 osób).

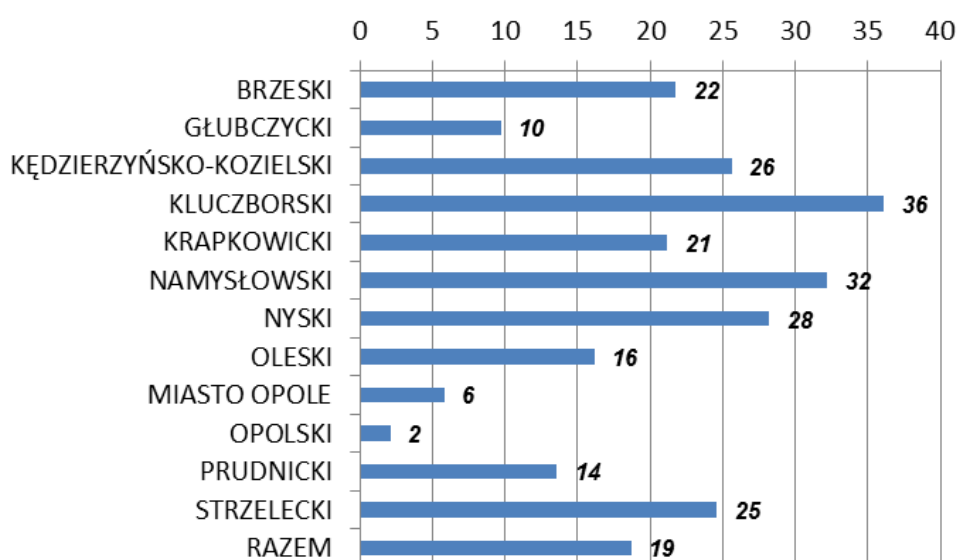
W 2013 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało w województwie średnio 19 beneficjentów projektów PO KL (w 2012 r. – 12.), przy czym najwięcej w powiecie kluczborskim – 36 osób i namysłowski – 32 osoby, a najmniej w powiecie opolskim ziemskim - 2 osoby.

Tabela 39. Beneficjenci projektów systemowych realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w latach 2012-2013

Lp.	Powiat	Liczba ludności powiatu wg stanu na 31.12.2013 r.	Liczba beneficjentów projektów systemowych OPS i PCPR w:		Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%	Wskaźnik liczby beneficjentów na 10 tys. mieszkańców w 2013 r.
			2012 r.	2013 r.		
1	BRZESKI	91 981	187	200	107	22
2	GŁUBCZYCKI	47 453	15	46	307	10
3	KĘDZIERZYŃSKO-KOZIELSKI	97 181	137	249	182	26
4	KLUCZBORSKI	67 256	119	243	204	36
5	KRAPKOWICKI	65 113	66	138	209	21
6	NAMYSŁOWSKI	42 881	145	138	95	32
7	NYSKI	140 628	202	397	197	28
8	OLESKI	65 653	79	106	134	16
9	MIASTO OPOLE	120 146	72	70	97	6
10	OPOLSKI	133 217	12	28	233	2
11	PRUDNICKI	56 828	25	77	308	13
12	STRZELECKI	76 079	49	187	382	25
	RAZEM	1 004 416	1 121	1 879	168	19

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie WUP w Opolu oraz gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Wykres 42. Liczba beneficjentów projektów systemowych realizowanych przez OPS-y i PCPR-y na 10 tys. mieszkańców w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 40. Uczestnicy projektów systemowych OPS-ów i PCPR-ów w ramach PO KL w latach 2011-2013

Lp.	Powiat	Beneficjenci projektów w ramach EFS w:										
		2011 r.			2012 r.			2013 r.			Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r. =100%	
		OPS	PCPR	Razem	OPS	PCPR	Razem	OPS	PCPR	Razem	OPS	PCPR
1	brzeski	94	105	199	112	75	187	50	150	200	45	200
2	głubczycki	60	17	77	15	0	15	29	17	46	193	x
3	kędzierzyńsko-kozielski	65	49	114	66	71	137	127	122	249	192	172
4	kluczborski	60	42	102	79	40	119	158	85	243	200	213
5	krapkowicki	33	33	66	33	33	66	42	96	138	127	291
6	namysłowski	82	31	113	118	27	145	88	50	138	75	185
7	nyski	120	80	200	117	85	202	233	164	397	200	193
8	oleski	60	28	88	31	48	79	0	106	106	x	221
9	Miasto Opole *	65	0	65	72	0	72	70	0	70	97	x
10	opolski	39	30	69	12	0	12	28	0	28	233	x
11	prudnicki	0	19	19	0	25	25	27	50	77	x	200
12	strzelecki	22	73	95	13	49	62	39	148	187	300	308
	Razem	700	507	1 207	653	468	1 121	891	988	1879	136	211

* Miasto Opole realizuje jeden projekt w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie WUP w Opolu

W 2013 r. nastąpił wzrost liczby beneficjentów projektów systemowych:

- realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej – o 36%,
- realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ponad 2-krotnie.

Przy czym:

- ✓ podobnie jak w 2012r. w projekcie nie uczestniczył PCPR w powiecie opolskim – ziemskim,
- ✓ spośród ośrodków pomocy społecznej – w projektach w ogóle nie uczestniczyły gminy powiatu oleskiego,
- ✓ najbardziej wzrosła liczba uczestników w gminach powiatu strzeleckiego i samym powiecie strzeleckim (projekt PCPR-u) – 3-krotnie,
- ✓ znaczący wzrost liczby uczestników odnotowano również w gminach powiatów: głubczyckiego, kluczborskiego, kędzierzyńskiego, nyskiego i opolskiego ziemskiego.

Spadek liczby beneficjentów wystąpił w:

- ✓ gminach powiatu brzeskiego (o 55%),
- ✓ gminach powiatu namysłowskiego (o 25%).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

8. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2013 r.

W 2013 r. zadania samorządu woj. opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej oraz innych obszarów polityki społecznej objęły m.in.:

- 1) **wsparcie organizacji pozarządowych** w ramach Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego. Udzielono dotacje trzem organizacjom pozarządowym, na ogółem 50 tys. zł. Środki otrzymały:

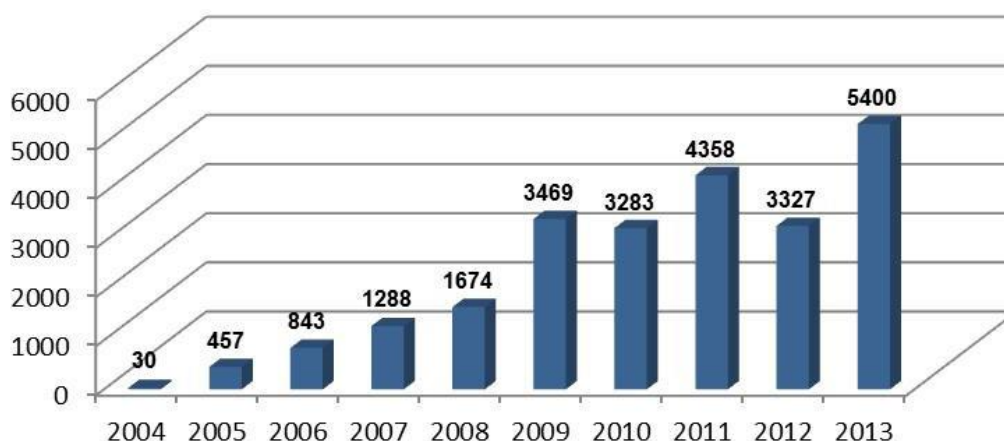
- Opolskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Teraz Wieś” w Łosiewie,
- Bank Żywności w Opolu z siedzibą w Luboszycach,
- Stowarzyszenie „Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych” w Opolu;
- Fundacja na rzecz Dzieci i Młodzieży „Piastun” w Opolu.

Ponadto – zorganizowano uroczystości związane z odnaceniem laureatów Kapituły „Serce Dziecku”, a także – wspólnie z Fundacją Szansa dla Niewidomych, zorganizowano wyjazd 50 osobowej grupy beneficjentów Fundacji na XI edycję konferencji REHA FOR THE BLIND IN POLAND w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie

- 2) **zadania z zakresu koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego** – rozpatrzono:

- 5 536 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych w Polsce;
- 3 697 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych wypłacanych za granicą,
- **wydano 5 400 decyzji w sprawie świadczeń rodzinnych – o 62% więcej niż w 2012 r.;**

Wykres 43. Liczba decyzji wydanych w sprawie świadczeń rodzinnych przez Referat ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego ROPS w Opolu woj. opolskie w latach 2004-2013

Źródło: Referat ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego ROPS w Opolu

- koszt realizacji zadania wyniósł w 2013 r. 1 630 tys. zł;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

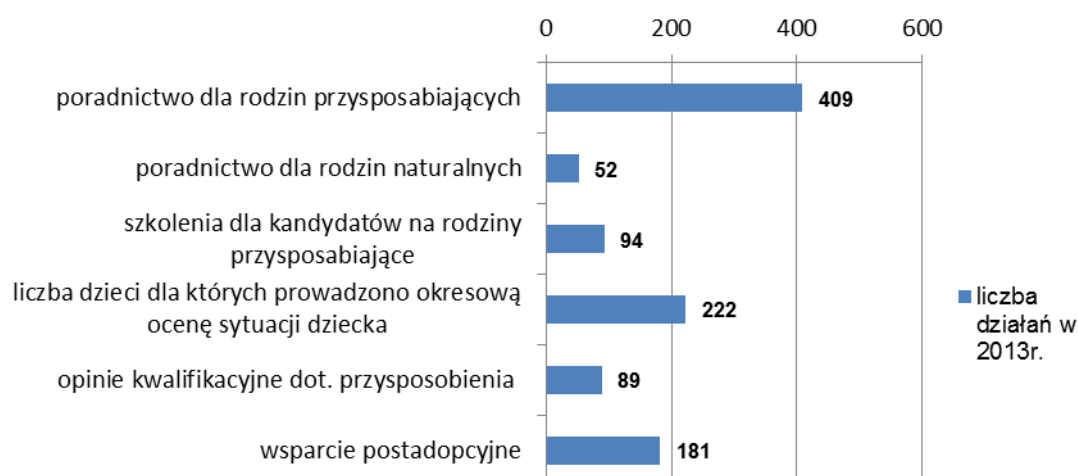
- 3) **zadania z zakresu wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej** - bieżące utrzymanie 2 ośrodków adopcyjnych (jeden prowadzony przez Samorząd Województwa Opolskiego, drugi na zlecenie SWO). W 2013 r. łączny koszt zadania wyniósł 789 tys. zł.

W 2013 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 101 dzieci** (63 dzieci skierował Ośrodek Adopcyjny działający w ROPS w Opolu oraz 38 dzieci Katolicki Ośrodek Adopcyjny Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia w Opolu).

Prowadzono również:

- poradnictwo dla 409 rodzin przysposabiających oraz dla 52 rodzin naturalnych,
- przeszkolono łącznie 94 kandydatów na rodziny przysposabiające,
- odbyły się 33 posiedzenia, w trakcie których dokonano okresowej oceny sytuacji 222 dzieci,
- wydano 89 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne,
- 181 rodzin objęto wsparcie postadopcyjne.

Wykres 44. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu

W 2013 r. spośród 101 przysposobionych dzieci:

- 63 przysposobiono w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu,
- 38 dzieci skierował do adopcji Katolicki Ośrodek Adopcyjny Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia w Opolu.

Przysposobione dzieci (52 dziewcząt i 49 chłopców) były w wieku:

- poniżej 1 roku życia – 21,
- od 1 do 4 lat – 38,
- od 5 do 9 lat – 31,
- w wieku 10 i więcej lat – 11 dzieci.

Najwięcej dzieci skierowanych do adopcji przebywało wcześniej:

- w rodzinach zastępczych - 65,
- w rodzinach biologicznych – 26,
- w domach dziecka – 10 dzieci

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W porównaniu do 2012 r. liczba przysposobionych dzieci wzrosła o 16%, w tym:

- podwoiła się liczba przysposobionych dzieci w wieku od 5 do 9 lat,
- o 27% zmalała liczba przysposobionych dzieci w wieku powyżej 10 roku życia,

Najczęściej adoptowane są dzieci przebywające poprzednio w rodzinach zastępczych (64%), rzadziej były to dzieci z domów dziecka (10%) lub z rodzin naturalnych (26%).

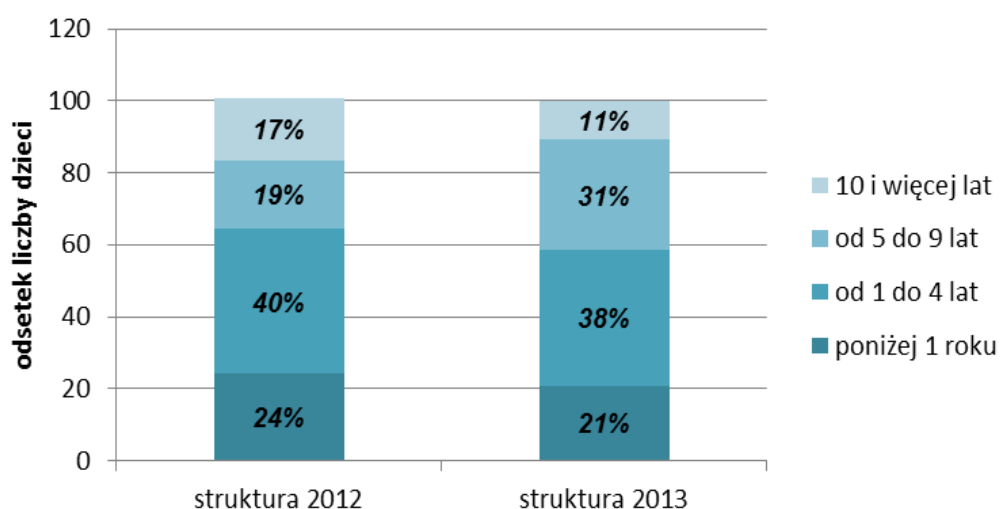
W 2013 r. adoptowano tylko 1 dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności (w 2012r. było to 8 dzieci).

Tabela 41. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2012-2013

Wyszczególnienie	Dzieci przysposobione w latach 2012-2013				
	Ośrodek Adopcyjny ROPS w Opolu	Katolicki Ośrodek Adopcyjny	Razem w:		Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r.=100%
			2013 r.	2012 r.	
Dzieci przysposobione ogółem	63	38	101	87	116
<i>w tym w wieku:</i>					
poniżej 1 roku	13	8	21	21	100
od 1 do 4 lat	21	17	38	35	109
od 5 do 9 lat	19	12	31	16	194
10 i więcej lat	10	1	11	15	73
dziewczęta	28	24	52	45	116
chłopcy	35	14	49	42	117
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	1	0	1	8	13
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	63	38	101	87	116
w pieczy instytucjonalnej	1	9	10	8	125
w rodzinnej pieczy zastępczej	36	29	65	58	112
w rodzinie biologicznej	26	0	26	21	124

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Wykres 45. Struktura wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim w latach 2012-2013

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

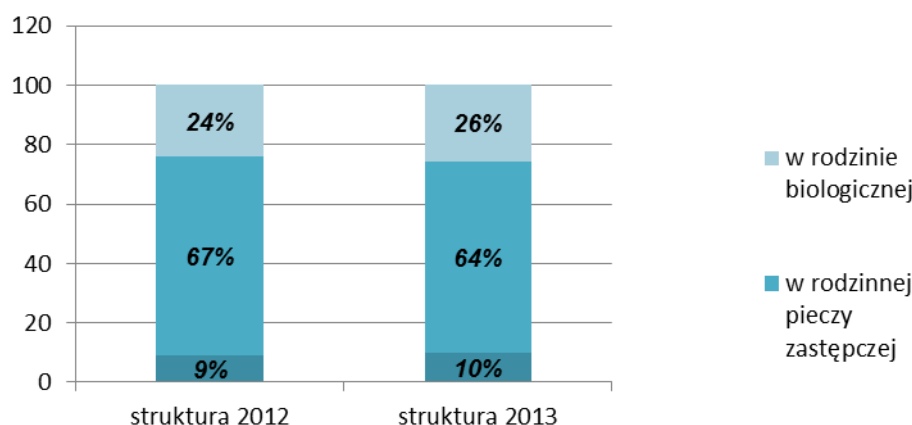

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W 2013 r. w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- spadł odsetek dzieci poniżej 1 roku życia (z 24% do 21%) oraz dzieci do 4 roku życia (z 40% do 38%);
- spadł udział dzieci najstarszych – pow. 10 lat (z 17% do 11%);
- wzrósł odsetek liczby dzieci w wieku 5-9 lat (z 19% w 2012 r. do 31% w 2013 r.).

Wykres 46. Struktura dzieci przysposobionych wg miejsca pobytu przed adopcją woj. opolskie w latach 2012-2013

Źródło: opracowanie własne OIS ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Nie wystąpiły istotne różnice w strukturze dzieci przysposobionych ze względu na miejsce pobytu przed adopcją, tj.:

- 64% przysposobionych dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej,
- 26% w rodzinie biologicznej,
- 10% w domach dziecka.

W 2013 r. do **Wojewódzkiego Banku Danych**, prowadzonego na potrzeby adopcji, zgłoszono 24 dzieci z woj. opolskiego, a do Centralnego Banku Danych 28 dzieci. Z kraju wpłynęło do opolskiego WBD 1 507 zgłoszeń dzieci;

4) w ramach zadań współfinansowanych ze środków z UE **realizowano projekt systemowy ROPS w Opolu** „Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim”, tj.:

- zorganizowano i przeprowadzono dla kadr jednostek pomocy i integracji społecznej, kadr prowadzących pracę z rodziną oraz kadr publicznych służb zatrudnienia w województwie opolskim 18 szkoleń, które ukończyło 259 osób;
- przeprowadzono rekrutację oraz skierowano uczestników do odbycia studiów podyplomowych na 2 kierunkach: *Ekonomia społeczna* i *Gerontologia społeczna* (w 2013 r. zakończył się pierwszy z dwóch semestrów, w których bierze udział łącznie 59 osób);
- udzielono 123 godz. usług doradztwa specjalistycznego indywidualnego i grupowego dla 75 pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- przeprowadzono badanie ewaluacyjne projektów systemowych ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

realizowanych w ramach działania 7.1. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013;

- wydano 42 czterostronicowe bezpłatne dodatki w NTO pt. *Integracja bez barier*;
 - opracowano i wydano 4 numery kwartalnika pracowników socjalnych Śląska Opolskiego – *Empowerment*;
 - zorganizowano piknik na rzecz rodzin i rodzicielstwa zastępczego, w którym udział wzięło około 300 osób;
 - zorganizowano kampanię na rzecz osób niepełnosprawnych - Galę Twórczości Osób Niepełnosprawnych w Narodowym Centrum Polskiej Piosenki w Opolu;
 - zorganizowano konferencję naukową *Spoleczne i prawne aspekty starości*;
 - wydano monografię *Problemy śląska ze szczególnym uwzględnieniem województwa opolskiego wyzwaniem dla ekonomii społecznej*;
 - zakończono konsultacje społeczne dotyczące *Wieloletniego Regionalnego Planu Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie w latach 2013 – 2020*;
 - zorganizowano i przeprowadzono dwudniową wizytę studyjną podmiotów ekonomii społecznej w województwie dolnośląskim,
 - wyprodukowano i wyemitowano w TVP Opole cztery odcinki reportażu telewizyjnego promującego rozwój ekonomii społecznej w regionie pt. „Wędką zamiast ryby”;
 - opracowano i wydano 2 numery biuletynu informacyjnego *Inspiracja Kształcenie Działanie.*;
- 5) realizowano zadania w ramach projektu „**Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej**”, tj. opracowano łącznie 7 badań i analiz, z tego 3 badania regionalne wraz z rekomendacjami oraz 4 analizy, w tym:
- *Adopcja w województwie opolskim, jako element systemu pieczy zastępczej* – badanie regionalne - opracowano problemy badawcze, przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione z ekspertami, przygotowano i rozesłano ankietę do ośrodków pomocy społecznej, opracowano raport z badania,
 - *Eurosieroctwo w województwie opolskim – monitoring zjawiska*;
 - *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwa opolskiego w 2012 r.*;
 - *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim* według stanu na 31 grudnia 2012 r. - wielowymiarowa analiza porównawcza opracowania na podstawie metody wzorca rozwoju (monitoring zjawiska);
 - *Niepełnosprawni klienci pomocy społecznej w Polsce i województwie opolskim w 2012 r.* – analiza zewnętrzna wykonana na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu;
 - *Instytucje i działania na rzecz rodzin z dziećmi w województwie opolskim* – informacja przygotowana na debaty *Ważne sprawy polskich rodzin*, które odbyły się w lutym i marcu 2013 r. w Opolu z inicjatywy Kancelarii Prezydenta RP, przy współudziale Uniwersytetu Warszawskiego i Samorządu Województwa Opolskiego,
- W ramach funkcji doradczej pracownicy Obserwatorium brali udział w opracowaniu:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- danych i wskaźników koniecznych do określenia celów i działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020;
- informacji związanych z przygotowaniem pakietów działań w ramach projektu opolskiej *Specjalnej Strefy Demograficznej* – udział w spotkaniach z przedstawicielami Centrum im. Adama Smitha, aktualizacja narzędzi w ramach realizowanego w tym zakresie projektu systemowego *Depopulacja – czas na zmiany na opolskim rynku pracy*;

6) zrealizowano **projekty konkursowe**:

- „Przemoc to Nie-Moc” w ramach Rządowego programu „Razem bezpieczniej”. Celem projektu jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie, a także skutków stosowania przemocy na terenie Śląska Opolskiego, zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc. W projekcie wyodrębniono dwa działania: 1 – kampanię informacyjno-edukacyjną, obejmującą 96 spektakli edukacyjno – profilaktycznych w szkołach podstawowych województwa dla uczniów klas 4-6 oraz 20 regionalnych spotkań informacyjno – edukacyjnych dla personelu medycznego szpitali oraz pogotowia, po jednym na terenie wszystkich powiatów województwa (spotkania dotyczyły zadań, które na ochronę zdrowia nakłada znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem wdrażania procedury „Niebieskiej Karty”). Ponadto - w trakcie realizacji zadania, umieszczono komunikaty ostrzegawcze na monitorach multimedialnych w autobusach MZK w Opolu.
- „Trudne pytania”, dofinansowane z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych Ministerstwa Zdrowia. Celem projektu jest podniesienie poziomu wiedzy na temat zagrożeń związanych z problemowym i patologicznym hazardem oraz innymi uzależnieniami behawioralnymi (pracoholizmem, sieciholizmem, seksoholizmem, kupnoholizmem), zwłaszcza o czynnikach chroniących przed takim typem hazardu oraz uzależnień, jak i promowanie postaw bycia wolnym od uzależnień. W ramach działania wyprodukowano pięć filmów informacyjno-edukacyjnych „W szponach hazardu”, „W sieci”, „Chorzy na seks”, „Nałogowa praca”, „Nałogowe zakupy”. Na antenie TVP Oddział w Opolu wyemitowano odcinki premierowe filmów wraz z billboardami sponsorskimi oraz 8 zwiastunów i 3 powtórki do każdego filmu. Filmy zostały zamieszczone na stronach internetowych ROPS w Opolu oraz TVP Opole.

7) **z zakresu rehabilitacji społecznej lub zawodowej ze środków PFRON** udzielono dotacji w wysokości 3.502.846 zł na:

- ✓ dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w wys. 1 998 000,00 zł, dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu prowadzonego przez *Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu* oraz dla Zakładu Aktywności Zawodowej w Branicach, prowadzonego przez *Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach*,
- ✓ zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym w wys. 1.094.226,00 zł (dla 5 organizacji pozarządowych);
- ✓ dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych w wys. 410.620,00 zł.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

9. Wnioski

Rok 2013 jest kolejnym okresem tendencji i zjawisk demograficznych, których przebieg w woj. opolskim jest wyjątkowo niekorzystny. Depopulacja, starzenie się społeczeństwa, zagraniczne migracje zarobkowe ludności powodują, poza spadkiem liczby mieszkańców, poważne problemy społeczne i ekonomiczne.

1. W 2013 r. na spadek liczby ludności w woj. opolskim miał wpływ:
 - **najniższy w Polsce przyrost rzeczywisty ludności** (minus 5,6 na 1000 ludności),
 - najwyższy ubytek migracyjny (współczynnik salda migracji na pobyt stały wyniósł minus 3,6‰ wobec minus 2,2‰ w 2012 r.);
 - najniższa w kraju liczba urodzeń i wyższa niż średnia – liczba zgonów,
 W związku z tym w 2013 r. **liczba ludności spadła o kolejne 5 tys. osób, tj. o 0,6%.**

Ponadto – na postępujący proces starzenia się społeczeństwa wskazują:

- wzrost liczby osób w podeszłym wieku (o 6% w latach 2012-2013),
 - prawie **20-procentowy udział seniorów** wśród mieszkańców województwa (w 2002 r. było to 16%), przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym oraz dzieci i młodzieży,
 - wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego – na 100 dzieci (0-14 lat) w 2012 r. przypadało 110 osób w wieku 65 lat i więcej (wzrost w porównaniu do 2000 r. o 75%),
 - wydłużenie dalszego trwania życia (średnio o 5 lat wg danych w 2012 r., co oznacza, że 60 letni mężczyzna będzie średnio żył ponad 18 lat, a kobieta – 23 lata);
 - zgodnie z prognozą demograficzną **do 2035 r.**, w woj. opolskim będzie **blisko 260 tys. osób w wieku pow. 60 lat**, co stanowić będzie prawie 29% mieszkańców, a **udział osób pow. 80 lat zwiększy się 2,4-krotnie;**
2. Według *Narodowego Spisu Powszechnego 2011* w woj. opolskim było **103 tys. osób niepełnosprawnych i 86 tys. gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną, z których 18 tys. stanowiły gospodarstwa składające się wyłącznie z osób starszych i niepełnosprawnych.** Biorąc pod uwagę wzrost liczby seniorów, w tym osób o ograniczonej sprawności, dynamicznie wzrastać będą potrzeby w zakresie organizacji pomocy i wsparcia dla tej grupy ludności;
 3. W stosunku do 2012 r. zasadniczo nie zmieniły się warunki życia ludności - nadal **woj. opolskie znajduje się w grupie województw o wyższych niż średnie w kraju wydatkach, choć nieco niższych od średnich krajowych dochodach rozporządzalnych na osobę w gospodarstwie domowym;**
 4. W 2013 r. zmieniły się wskaźniki dotyczące ubóstwa, chociaż, podobnie jak w latach poprzednich, **woj. opolskie ma jedno z najniższych w kraju wskaźniki ubóstwa:** egzystencjalnego (6,1%), relatywnego (16,1%) i ustawowego (11,7%).⁶⁶ Jednocześnie w latach 2012-2013 o 6% wzrosła liczba klientów pomocy społecznej (jako efekt podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do pomocy);
 5. Niekorzystne dla województwa opolskiego są wskaźniki aktywności zawodowej mieszkańców – **współczynnik aktywności zawodowej w 2013 r. spadł o 0,7 pkt proc., osiągając wartość 53,1%;**

⁶⁶ Zob. Aneks do Oceny zasobów pomocy społecznej w województwie opolskim w 2013 r., s. 99

6. Woj. opolskie należy do grupy regionów kraju o **najwyższych wskaźnikach w zakresie liczby miejsc w instytucjach opieki nad dzieckiem do 3 roku życia, a także miejsc w przedszkolach**, choć nadal potrzeby w zakresie opieki nad dzieckiem, zwłaszcza w wieku przedszkolnym, nie są zaspokojone;
7. Po raz kolejny odnotowano w woj. opolskim brak zaspokojenia potrzeb w obszarze mieszkalnictwa socjalnego. Liczba oczekujących na lokal socjalny w grudniu 2013 r. wynosiła 2 137, podczas gdy w 2014 r. liczba utworzonych lokali socjalnych będzie wynosić 3 377. Nadal będzie brakować 1 844 mieszkania socjalne, co oznacza, że **zasób mieszkaniowy gmin w zakresie tych lokali winien być zwiększona o blisko 60%**.

Dla systemu pomocy społecznej w województwie opolskim szczególne znaczenie mają zmiany w zakresie struktury demograficznej ludności, powodujące znaczny wzrost liczby seniorów, a także - z uwagi na deficyt usług publicznych – wzrost liczby osób niesamodzielnych wymagających opieki i wsparcia.

W 2013 r. w pomocy społecznej oraz innych systemach opieki i wsparcia nie wystąpiły poważne zmiany, a większość z nich związana była ze wzrostem kryteriów dochodowych. W związku z tym:

1. w 2013 r. liczba mieszkańców woj. opolskiego korzystających z różnych form pomocy społecznej wynosiła 47 110, stanowiąc 4,7% ludności i w porównaniu do 2012 r. liczba ta wzrosła o 5%, w tym **najbardziej wzrosła liczba klientów ośrodków pomocy społecznej – o 6,2%** (zwiększone kryterium dochodowego uprawniające do świadczeń);
2. najwyższy udział klientów pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców mają powiaty: namysłowski (6,3%) i głubczycki (5,9%) oraz nyski (5,2%) i prudnicki (5,3%), najmniej korzystających z pomocy jest w Mieście Opolu (1,8%) i powiecie strzeleckim (3,1%);
3. w 2013 r. średnia roczna wartość pomocy przypadająca na 1 świadczeniobiorcę wynosiła 2 242 zł i była o 11% większa niż w 2012 r., w którym **województwo opolskie zajmowało pierwszą pozycję w kraju pod względem wartości pomocy społecznej na 1 beneficjenta (2 018 zł)**, przy nieco niższej niż średnia w kraju wartości pomocy przypadającej na 1 mieszkańca (77 zł).⁶⁷
4. 2013 rok był drugim rokiem funkcjonowania nowej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W woj. opolskim:
 - ✓ **o 70% wzrosła liczba zatrudnionych asystentów rodziny**, choć duża część tych pracowników zatrudniona została przy wsparciu środków budżetu państwa (na czas działania Rządowego programu), po zakończeniu programu koszt zatrudnienia będzie musiał sfinansować budżet samorządu gminnego, co w wielu przypadkach może oznaczać zmniejszenie liczby zatrudnionych. Funkcją asysty rodzinnej jest opieka i wsparcie rodziny naturalnej oraz przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym (skutkującym skierowaniem dziecka do pieczy zastępczej). Istotne jest zatem zwiększenie zakresu usług asystenta rodziny, tym bardziej, że - podobnie jak w 2012 r., najczęściej występującym powodem umieszczenia dziecka poza rodziną naturalną jest alkoholizm rodziców (37%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (31%). Sieroctwo lub półsieroctwo stanowi 12% powodów skierowania;

⁶⁷ Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS 2012, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm (5.03.2014 r., godz. 9²⁰)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- ✓ **2-krotnie wzrosła liczba placówek wsparcia dziennego** – z 14 do 27, z których w 2013 r. skorzystało 760 dzieci (dwa razy więcej niż w 2012 r.);
 - ✓ liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej utrzymała się na poziomie z 2012 r., przy czym 2,4-krotnie wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka, Najwięcej pomiotów rodzinnej pieczy zastępczej znajduje się w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (167) i Opolu Mieście (139), a najmniej w powiecie namysłowskim – 51;
 - ✓ w latach 2010-2013 istotnie spadła (o 9%) liczba miejsc w domach dziecka i wynosi obecnie 526. Systematyczny spadek miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest zjawiskiem pożądanym – dzieci coraz częściej kierowane są do rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka, a w wyniku wzmocnienia działań profilaktycznych osoby małoletnie mogą pozostać w rodzinach naturalnych (sądy rodzinne wprawdzie zachowują ograniczenie lub zawieszenie praw rodzicielskim, ale formę opieki zastępczej zamieniają na kuratelę sądową);
 - ✓ **w 2013 r. w pieczy zastępczej przebywało ogółem 2 275 dzieci i młodzieży** (w stosunku do 2012 r. spadła liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem, natomiast najbardziej wzrosła w rodzinnych domach dziecka – ponad 3-krotnie);
 - ✓ najwięcej dzieci w pieczy zastępczej ma więcej niż 7 lat (85%), w tym 13% stanowią osoby pow. 17 roku życia, rozpoczynające proces usamodzielnienia. Istotnym problemem jest – podobnie jak w 2012 r., ograniczony zakres działań i podmiotów wspierających młodzież w procesie usamodzielnienia – zbyt mało mieszkań chronionych (92 miejsca w całym województwie), niewielki zakres działań profilaktycznych, aktywizujących, usług wspierających (poradnictwa, usług edukacyjnych, psychologicznych, integracyjnych, kulturalnych);
5. w 2013 r. - podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej występującymi przyczynami udzielenia pomocy było bezrobocie i ubóstwo. Z tych powodów wsparcie otrzymało odpowiednio: 17 021 oraz 16 183 rodziny (w strukturze powodów wsparcia nie wystąpiły istotne różnice);
6. wśród udzielanych w 2013 r. form wsparcia – podobnie jak w 2012 r. dominowały świadczenia pieniężne:
- ✓ wzrosła liczba osób otrzymujących zasiłki stałe (o 8%), okresowe (o 15%) i celowe (o 7%) – był to skutek podwyższenia kryteriów dochodowych uprawniających do pomocy;
 - ✓ w 2013 r. pracą socjalną objęto ponad 20 tys. rodzin – o 7% więcej niż w 2012 r.;
 - ✓ nieznacznie zmalała liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (ogółem 2 333 osoby). Wobec wzrastającej liczby osób w podeszłym wieku i osób niesamodzielnym stopień zaspokojenia potrzeb w tym zakresie jest minimalny (prawie 2%);⁶⁸
 - ✓ o 6% wzrosła liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej, mimo to w maju **2014 r. – nadal na miejsce oczekiwało 177 osób**, w tym – 99 osoby oczekiwały na miejsce w domu dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych somatycznie. **Śląsk Opolski od kilku lat zajmuje**

⁶⁸ Pomoc w formie usług opiekuńczych świadczą stacje opieki Caritas Diecezji Opolskiej, jednak brak szczegółowych informacji o liczby korzystających z tej formy opieki.

pierwsze miejsce w Polsce pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców. Wskaźnik ten w 2013 r. wzrósł do wartości 30,2 (powiat głubczycki o 71 zwiększył liczbę miejsc w domach dla osób przewlekle psychicznie chorych);

- ✓ nie zmienił się zakres pomocy udzielanej w formie dziennych domów pomocy – nadal jest 15 takich placówek na 1 362 miejsca (najwięcej w Kędzierzynie-Koźlu – 480 i Opolu – 440 miejsc);
 - ✓ nie zmieniła się również sytuacja w zakresie innych – środowiskowych form wsparcia. Liczba miejsc w warsztatach terapii zajęciowej, zakładach aktywności zawodowej, ośrodkach interwencji kryzysowej, jednostkach specjalistycznego poradnictwa pozostała na tym samym poziomie. W 2013 r. o 98 (19%) wzrosła liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy (w Praszce utworzono nowy Dom, w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu zwiększono liczbę miejsc), jednak nadal jest to zbyt mało w stosunku do stale wzrastających potrzeb;
7. niewielkie zmiany wystąpiły w zakresie stanu i struktury zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej:
- ✓ nadal najważniejszym problemem jest ograniczona liczba pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej, mimo że ich liczba wzrosła z 448 do 454. Na 1 pracownika socjalnego przypadało średnio 2 212 mieszkańców, a wymóg zatrudnienia (1 pracownik na nie więcej niż 2 tys. ludności) spełniało 20 gmin;
 - ✓ w 2013 r. wzrosło zatrudnienie w ośrodkach wsparcia: w dziennych domach pomocy (o 15%), środowiskowych domach samopomocy (o 9%), ośrodkach interwencji kryzysowej (o 26%),
 - ✓ zmalała liczba zatrudnionych w: powiatowych centrach pomocy rodzinie – o 2% i placówkach opiekuńczo-wychowawczych – o 1%;
8. w 2013 r. utworzono nowe placówki pomocy społecznej lub zwiększono liczbę miejsc:
- ✓ powstał nowy środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w Praszce na 60 miejsc),
 - ✓ zwiększono liczbę miejsc w pozostałych środowiskowych domach o 38,
 - ✓ powstało 7 placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo,
 - ✓ utworzono 10 nowych rodzinnych domów dziecka (w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim, brzeskim, prudnickim i Opolu Mieście),
 - ✓ zwiększono liczbę miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle chorych psychicznie – o 71 w powiecie głubczyckim
9. zgodnie z powtarzanimi od kilku lat rekomendacjami - system pomocy społecznej zostanie w najbliższym czasie zreformowany w kierunku nadania priorytetu działaniom profilaktycznym i aktywizującym oraz usługom socjalnym, z wyraźnym wskazaniem, że **pomoc społeczna polega na prowadzeniu działań profilaktycznych oraz aktywizacyjnych, a także zapewnieniu pomocy osobom i rodzinom. Natomiast świadczenia pieniężne powinny jedynie uzupełniać działania profilaktyczne i aktywizujące.** W związku z tym przewiduje się:
- 1) wzmocnić usługi socjalne różnego typu, szczególnie w formie **pracy socjalnej**;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 2) badać i monitorować potrzeby społeczne, w tym uwzględnić w działaniach wyniki **corocznej oceny zasobów pomocy społecznej**;
- 3) rozwijać nowe formy wsparcia;
- 4) organizować partnerską współpracę ze wszystkimi instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej;
- 5) rozwijać usługi interwencyjne, skierowane zwłaszcza do osób starszych i niepełnosprawnych (usługi opiekuńcze, sąsiedzkie, w zakresie mieszkań chronionych itp.);
- 6) **uproszczyć katalog świadczeń pieniężnych i niepieniężnych do jednego zasiłku socjalnego** z możliwością powiększenia go o dodatki,
- 7) wprowadzić **nową strukturę organizacyjną systemu pomocy społecznej** na szczeblu gmin i powiatów (z wydzieleniem działu pracy socjalnej, usług socjalnych i działu administracyjnego),
- 8) zmniejszyć zakres działań administracyjnych i wyraźnie oddzielić je od pracy socjalnej,
- 9) wprowadzić do systemu pomocy społecznej niepubliczne podmioty, wykonujące na zlecenie usługi socjalne na obszarze gminy,
- 10) wzmocnić dotychczasową rolę III sektora, a także możliwość współpracy samorządu z osobami prowadzącymi działalność gospodarczą,
- 11) wprowadzić rozwiązania, które doprowadzą do poprawy funkcjonowania domów pomocy społecznej, polegające na.:
 - wyrównaniu deficytów finansowych w domach, w których przebywają mieszkańcy przyjęci do domu przed 2004 r.,
 - umożliwieniu domom pomocy społecznej pozyskiwanie środków finansowych z zewnątrz (wyodrębniony rachunek dochodów własnych),
 - zrównaniu uprawnień osób mieszkających w domach pomocy społecznej i placówkach ochrony zdrowia (obecnie zasady korzystania są różne).

Celem proponowanych zmian jest usprawnienie działań systemu, zwiększenie roli profilaktyki oraz wzmocnienie działań aktywizujących, zwłaszcza wobec długotrwałych klientów pomocy społecznej. Oddzielenie zadań administracyjnych od pracy socjalnej pozwoli na poszerzenie zakresu jej stosowania i wpłynie na wzrost efektywności udzielanej pomocy.

10. w ramach zadań samorządu województwa w zakresie pomocy i integracji społecznej m.in.:

- 1) wsparto organizacje pozarządowe na ogółem 50 tys. zł,
- 2) rozpatrzono w ramach systemu koordynacji zabezpieczenia społecznego:
 - 5 536 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych w Polsce;
 - 3 697 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych wypłacanych za granicą,
 - **wydano 5 400 decyzji w sprawie świadczeń rodzinnych – o 62% więcej niż w 2012 r.;**
- 3) zapewniono bieżące utrzymanie 2 ośrodków adopcyjnych (jeden prowadzony przez Samorząd Województwa, drugi na zlecenie Samorządu). Łączny koszt zadania wyniósł w 2013 r. 789 tys. zł. W dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 101 dzieci** (63 dzieci skierował

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ośrodek Adopcyjny działający w ROPS w Opolu oraz 38 dzieci Katolicki Ośrodek Adopcyjny Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia w Opolu);

- 4) w ramach zadań realizowanych z udziałem środków z UE zrealizowano projekt systemowy „Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim”. W 2013 r. **przeszkolono łącznie 259 pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wolontariuszy;**
- 5) zrealizowano **projekty konkursowe:**
 - ✓ „Przemoc to Nie-Moc” w ramach Rządowego programu „Razem bezpieczniej”,
 - ✓ „Trudne pytania”, który otrzymał dofinansowanie z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych Ministerstwa Zdrowia,
- 6) z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON udzielono dotacji w wysokości 3 503 tys. zł (dofinansowanie funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej, zlecenie zadań organizacjom porządkowym i dofinansowanie robót budowlanych w obiektach dla osób niepełnosprawnych);
- 7) zrealizowano zadania w ramach projektu „Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej”, tj. opracowano łącznie 7 badań i analiz, w tym 3 badania regionalne wraz z rekomendacjami oraz 4 analizy.

Prowadzono również działania polegające na przygotowaniu danych i wskaźników do *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 oraz projektu Specjalnej Strefy Demograficznej w woj. opolskim do 2020 r.*;

11. Najważniejsze wnioski zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2013 r. wskazują na:

- ✓ wzrastającą liczbę zadań samorządu gminnego i powiatowego wobec braku zabezpieczenia większych środków finansowych na realizację wszystkich zadań, w tym zadań obligatoryjnych (oczekuje się zmian legislacyjnych polegających m. in. na większym wsparciu samorządu terytorialnego w finansowaniu zadań ze środków budżetu państwa i UE);
- ✓ niski zakres współpracy instytucji publicznych, a także partnerstwa międzysektorowego,
- ✓ niewystarczającą liczbę mieszkań socjalnych, a także mieszkań chronionych dla różnych grup beneficjentów (osoby starsze, niepełnosprawne, młodzież opuszczająca pieczę zastępczą);
- ✓ niski zakres wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego (mała liczba asystentów rodziny i koordynatorów pieczy zastępczej),
- ✓ niewystarczający zakres interwencji socjalnej (zbyt mało ośrodków i punktów interwencji kryzysowej, w tym specjalistycznych ośrodków przeciwdziałania przemocy w rodzinie),
- ✓ mała oferta usług publicznych dla seniorów i osób niepełnosprawnych (ograniczona liczba usług opiekuńczych, miejsc w dziennych domach pomocy, środowiskowych domach samopomocy (w tym dla seniorów), miejsc opieki krótkoterminowej, mobilnej itp.; sytuacja jest szczególnie dotkliwa w małych miejscowościach i w gminach wiejskich, gdzie prawie w ogóle nie występują tego typu placówki,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- ✓ niewystraczająca w stosunku do potrzeb liczba pracowników socjalnych, postępujący proces obciążenia pracowników merytorycznych zadaniami administracyjnymi, wąski zakres działań profilaktycznych i aktywizujących, w formie pracy socjalnej i środowiskowej pracy socjalnej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

10. Rekomendacje

Pogłębiające się niekorzystne zjawiska demograficzne i społeczne tworzą wiele wyzwań dla regionalnej polityki społecznej woj. opolskiego. Wskazać należy kilka kierunków zmian:

→ Zmiany legislacyjne

Wprowadzenie w życie projektu zmian ustawy o pomocy społecznej polegających głównie na:

- wzmocnieniu profilaktyki i aktywizacji osób korzystających z pomocy, zwłaszcza długotrwałych klientów,
- uproszczeniu zasad i procedur udzielania pomocy, w tym oddzielenie pracy socjalnej od zadań administracyjnych,
- włączeniu - w większym zakresie, udziału III sektora oraz zwiększeniu współpracy i partnerstwa między różnymi instytucjami samorządu oraz partnerstwa międzysektorowego (w tym poprzez zlecanie większej liczby zadań podmiotom pozarządowym lub komercyjnym);

→ Działania samorządu gminnego i powiatowego

1. zwiększenie zakresu opieki i wsparcia na rzecz seniorów i osób niesamodzielnych, tj.:
 - miejsc w dziennych domach pomocy,
 - zakresu usług opiekuńczych,
 - zakresu usług społecznych (sąsiedzkich, rehabilitacyjnych, rekreacyjnych i sportowych, kulturalnych, integracyjnych, rozwój mobilnych formy opieki i wsparcia - *teleopieki*);
2. zwiększenie zakresu poradnictwa specjalistycznego, ośrodków interwencji kryzysowej, usług dla osób dotkniętych przemocą domową;
3. rozwój oferty usług dla osób niesamodzielnych (mieszkań socjalnych i chronionych, w tym szczególnie rozwój usług wspierających dla młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, będącej w procesie usamodzielnienia);
4. rozwój systemu pieczy zastępczej, tj.:
 - szczególnie w formie rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka,
 - budowanie lokalnych systemów wsparcia rodziny i dziecka przy wykorzystaniu projektów rządowych oraz projektów UE (szkolenie rodzin zastępczych, zatrudnienie asystentów rodziny i koordynatorów pieczy zastępczej, rozwój usług specjalistycznych i aktywizujących, przeznaczonych dla rodzin niewydolnych wychowawczo oraz dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej),
5. rozwój mieszkalnictwa socjalnego;
6. profesjonalizacja kadry instytucji pomocy i integracji społecznej (zwiększenie liczby szkoleń, konferencji, oraz poszerzenie zakresu tematycznego, ze szczególnym uwzględnieniem metod pracy socjalnej z rodziną, z osobami starszymi i niepełnosprawnymi).

→ Zadania samorządu województwa:

1. dalszy rozwój systemu wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych (udzielanie dotacji podmiotom publicznym i pozarządowym ze środków PFRON);
2. rozwój i doskonalenie systemu kształcenia kadr pomocy i integracji społecznej woj. opolskiego, w tym rozwój metod pracy socjalnej oraz organizacji środowiska lokalnego (poszerzenie zakresu tematycznego w obszarze metod pracy socjalnej z rodziną, z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, a także metod

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- przeciwdziałania przemocy i realizacji programów korekcyjnych z ofiarami i sprawcami przemocy domowej);
3. tworzenie i rozwój mechanizmów wsparcia dla sektora pozarządowego, w tym obszaru ekonomii społecznej;
 4. kontynuacja monitoringu sytuacji życiowej mieszkańców województwa, w tym grup ludności zagrożonej ubóstwem i wykluczeniem społecznym;
 5. monitorowanie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem zadań związanych z prowadzeniem procedur adopcji oraz Wojewódzkiego Banku Danych (o dzieciach zgłaszanych do adopcji);
 6. promowanie i wspieranie rozwoju wolontariatu w pomocy społecznej (zwiększenie liczby wolontariuszy, w tym wśród osób starszych oraz wolontariuszy pracujących na rzecz seniorów);
 7. szczególną rolę w najbliższych latach pełnić będą zadania realizowane przy wykorzystaniu projektów UE – *Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Opolskiego na lata 2014-2020* oraz programu *Specjalnej Strefy Demograficznej w woj. opolskim do 2020 r.*, polegające na:
 - ✓ wsparciu samorządu terytorialnego w rozwoju usług publicznych na rzecz różnych grup ludności, w tym szczególnie rodzin wychowujących dzieci i seniorów,
 - ✓ inicjowanie i promowanie rozwoju rynku usług publicznych, w tym - senioralnych oraz innych usług społecznych na rzecz osób zależnych,
 - ✓ wsparcie i reorganizacja dotychczasowych form opieki: tworzenie w ramach placówek stacjonarnych miejsc opieki krótkoterminowej, zmiana zasad funkcjonowania domów pomocy społecznej, rozwój mobilnych form opieki, wzmocnienie roli pracy socjalnej, usług aktywizujących;
 - ✓ wsparcie samorządu terytorialnego w zakresie modernizacji, rozbudowy, dostosowania obiektów dla potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych,
 - ✓ promowanie i upowszechnianie wiedzy na temat starości, starzenia się społeczeństwa.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

UBÓSTWO W 2013 r. w Polsce i woj. opolskim

(podstawowe dane na podstawie informacji sygnałnej GUS z 30 maja 2014 r.)

Na podstawie najnowszej informacji GUS (materiał na konferencję prasową w dniu 30 maja 2014 r.), wynika, że w 2013 r. nie wystąpiły radykalne zmiany w sytuacji materialnej gospodarstw domowych.¹

W 2013 r. poniżej granicy ubóstwa egzystencjalnego żyło w Polsce 7,4% osób (w 2012 r. 6,8%, tj. o 0,6 punktu proc. więcej niż w 2012 r.). Zwiększenie tego wskaźnika wynikało m.in. ze wzrostu poziomu minimum egzystencji, obliczanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie. Wartość minimum egzystencji w 2013 r. w zależności od typu gospodarstwa domowego wzrosła średnio o 4–4,5% (przy ogólnym wzroście cen towarów i usług konsumpcyjnych o 0,9%).²

Głównym czynnikiem wzrostu koszyków minimalnej konsumpcji niż wskazuje na to ogólny wskaźnik inflacji była zarówno droższa tania żywność oraz wyższy poziom opłat za korzystanie z mieszkania komunalnego, w tym opłat za wywóz nieczystości (tzw. ustawa „śmieciowa”).³

Natomiast wzrost w 2013 r. w kraju do 12,8% wskaźnika osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa (w 2012 r. – 7,2%) wynikał ze *zmian w październiku 2012 r. wartości progów interwencji socjalnej, a nie ze zmiany sytuacji bytowej gospodarstw domowych* (w październiku 2012 r. kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej wzrosło dla osoby samotnie gospodarującej do 542 zł - z 477 zł, a osoby w rodzinie do 456 zł - z 351 zł).⁴

Z danych opublikowanych przez GUS wynika, że w 2013 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim – podobnie jak w latach poprzednich, należały do grupy najniższych w kraju, tj.:

- **ubóstwo skrajne (minimum egzystencji) dotyczyło 6,1% osób** w gospodarstwach domowych (**w Polsce 7,4%**, a mniej niż w woj. opolskim było w województwach śląskim – 4,9%, dolnośląskim – 5,1%, mazowieckim – 5,7%, małopolskim – 6,0%, a wskaźnik 6,1% zanotowano jeszcze w woj. łódzkim);
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) dotknęło **16,1% osób** w gospodarstwach domowych (**średnio w Polsce 16,2%**); wartość tego wskaźnika wzrosła w porównaniu do 2012 r. o 6,2 punktu proc.
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 11,7% osób w gospodarstwach domowych (w Polsce 12,8%)**, a mniej niż w woj. opolskim było w województwie śląskim – 8,3%, dolnośląskim – 8,9%, łódzkim – 9,7% i w woj. mazowieckim – 9,9%.

¹ *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r.* (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), Informacja sygnałna GUS, 30 maja 2014 r.

² Tamże, s. 2

³ Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2013 r. (na podstawie danych średniorocznych). IPiSS, s. 3

⁴ *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r.*..., s. 3.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 1. Granice ubóstwa Polsce w latach 2011-2013^a
 (% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej wyszczególnionych granic ubóstwa)

Województwo	granice ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)			relatywnej granicy ubóstwa			ustawowej granicy ubóstwa		
	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Dolnośląskie	4,7	4,6	5,1	13,7	12,2	12,1	5,1	5,1	8,9
Kujawsko-pomorskie	7,4	8,3	9,6	18,4	19,6	18,8	6,9	8,4	16,0
Lubelskie	11,0	8,5	9,4	23,3	22,9	21,5	10,3	9,0	17,6
Lubuskie	3,1	4,9	6,4	13,4	13,3	15,0	2,8	5,0	12,2
Łódzkie	5,5	5,7	6,1	13,2	13,4	12,5	5,1	5,7	9,7
Małopolskie	4,8	6,2	6,0	15,0	15,6	15,8	5,4	6,6	12,2
Mazowieckie	4,7	4,7	5,7	12,4	11,5	12,4	4,4	4,6	9,9
Mazowieckie (bez Warszawy)	6,6	6,6	8,2	17,4	16,2	17,2	6,2	6,4	14,0
Opolskie	4,6	4,7	6,1	10,2	9,9	16,1	4,2	4,8	11,7
Podkarpackie	7,1	7,0	9,4	21,6	20,7	20,9	6,8	8,6	16,9
Podlaskie	11,2	10,7	11,2	24,2	23,0	22,7	10,3	10,7	17,6
Pomorskie	9,2	9,8	9,2	19,5	20,3	19,2	9,9	10,6	15,4
Śląskie	4,8	4,5	4,9	12,3	11,3	11,2	4,8	4,8	8,3
Świętokrzyskie	10,1	10,5	8,5	26,3	24,3	19,7	9,2	12,2	13,6
Warmińsko-mazurskie	11,4	13,5	13,2	24,6	24,7	25,4	10,5	13,8	20,2
Wielkopolskie	9,3	8,5	8,9	21,3	19,7	19,2	9,2	8,5	15,5
Zachodniopomorskie	7,5	5,7	7,1	17,9	14,8	15,3	7,3	6,4	11,6
Średnia w kraju	6,8	6,8	7,4	16,9	16,3	16,2	6,6	7,2	12,8

a Poziom granic w IV kwartale.

Tabela 2. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w Polsce wg wybranych typów gospodarstw domowych w latach 2011-2013 r.

Granice ubóstwa	Gospodarstwa 1- osobowe			Gospodarstwa 4 - osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14)		
	2011	2012	2013	011	2012	2013
	w zł					
Skrajnego (minimum egzystencji)	495	519	551	1336	1401	1486
Relatywnego	692	693	706	1868	1871	1906
Ustawowego	477	542	542	1404	1824	1824

W 2013 r. liczba świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła o 6,2%, do 40 853, a wraz z liczbą osób w rodzinach świadczeniobiorców - do 70 476 (wzrost liczby beneficjentów był wynikiem waloryzacji kryterium dochodowego w pomocy społecznej). Stanowiło to odpowiednio 4,1 i 7% mieszkańców województwa.

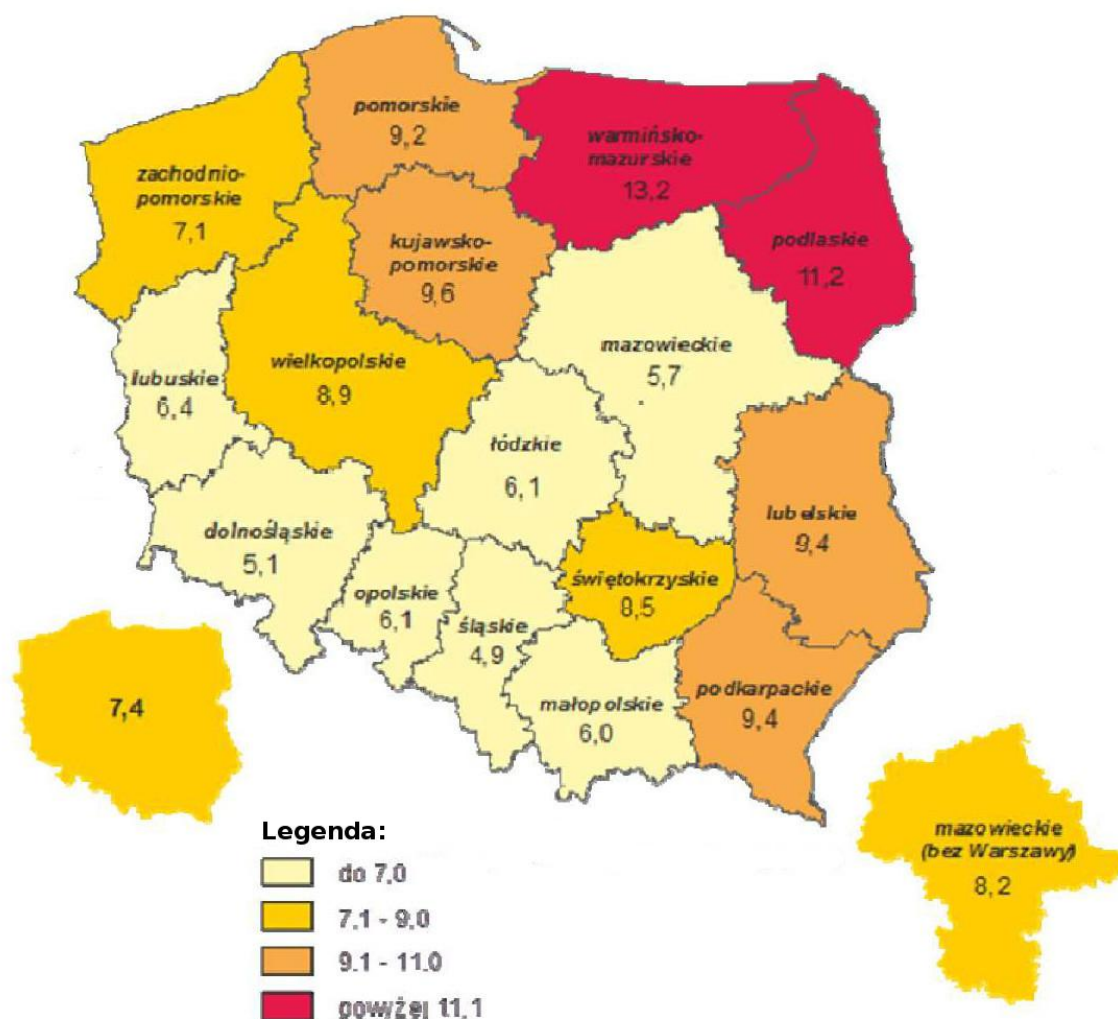
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 1. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013 r. w Polsce wg województw
(w % osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r. , Informacja sygnałna GUS, s. 7

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

